

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગરના પત્ર-કમાંક
જીસીઈઆરટી/સીએન્ડઈ/2020/4957, તા. 28-02-2020 - થી મંજૂર

કલશોર

(ગુજરાતી-પ્રથમ ભાષા)

ધોરણ ઉ

પ્રતિશ્નાપન

ભારત મારો દેશ છે.
બધાં ભારતીયો મારાં ભાઈબહેન છે.
હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્વ વારસાનો મને ગર્વ છે.
હું સદાય તેને લાયક બનના પ્રયત્ન કરીશ.
હું મારાં માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે આદર રાખીશ
અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી વર્તીશ.
હું મારા દેશ અને દેશબાંધવોને મારી નિષ્ઠા અપૂર્ણ છું.
તેમનાં કલ્યાણ અને સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ રહ્યું છે.

રાજ્ય સરકારની વિનામૂલ્યે યોજના હેઠળનું પુસ્તક

ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
'વિદ્યાયન', સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૦

© ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર
આ પાઠ્યપુસ્તકના સર્વ હક ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળને હસ્તક છે.
આ પાઠ્યપુસ્તકનો કોઈપણ ભાગ કોઈપણ રૂપમાં ગુજરાત રાજ્ય શાળા
પાઠ્યપુસ્તક મંડળના નિયામકશ્રીની લિખિત પરવાનગી વગર પ્રકાશિત કરી શકશે નહિ.

વિષય-સલાહકાર

ડૉ. મહેન્દ્ર ચોટલિયા

લેખન-સંપાદન

શ્રી હરેશ યૌધરી

શ્રી રાકેશ પટેલ

શ્રી ધાયા ઉપાધ્યાય

શ્રી રણાંધોરભાઈ સોની

શ્રી મમતા શર્મા

શ્રી હંદુબહેન પટેલ

શ્રી પ્રિસ્કીલા યૌહાણ

સમીક્ષા

શ્રી હર્ષવી પટેલ

શ્રી પૂજા જોધી

શ્રી સંજા આચાર્ય

ચિત્રાંકન

શ્રી રાજેશ બારૈયા

સંયોજન

ડૉ. નિરાલીબેન મૈયાડી

(વિષય-સંયોજક : ગુજરાતી)

નિર્માણ સંયોજન

ડૉ. કમલેશ એન. પરમાર

(નાયબ નિયામક : શૈક્ષણિક)

મુદ્રણ આયોજન

શ્રી મનીષ એચ. બધેકા

(નાયબ નિયામક : ઉત્પાદન)

વિતરણ-આયોજન

શ્રી હર્ષદ એચ. યૌધરી

(નાયબ નિયામક : વહીવટ વિતરણ)

પ્રસ્તાવના

NCERTની તરાફ તથા નિર્દિષ્ટ બાબતો આધારિત
ધોરણ ઉન્નું કલશોર (પ્રથમ ભાષા)નું પાઠ્યપુસ્તક તૈયાર
કરી વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને વાલીઓ સમક્ષ રજૂ કરતાં
પાઠ્યપુસ્તક મંડળ આનંદ અનુભવે છે.

GCERT, ગાંધીનગર દ્વારા નિર્મિત અભ્યાસકક્ષ
આધારિત આ પાઠ્યપુસ્તક GCERT દ્વારા સૂચિત નિષ્ણાતો
વડે તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે તથા તેની સમીક્ષા નિષ્ણાત
શિક્ષકો વડે કરવામાં આવી છે. આ પાઠ્યપુસ્તકના અમલ
પૂર્વે પાઠ્યપુસ્તક મંડળ અને GCERTના નિષ્ણાતોની
સંયુક્ત બેઠક બોલાવી, પુસ્તકની ચકાસણી કરવામાં આવી
છે અને સૂચિત સુધારાઓને આમેજ કરી પુસ્તકને અંતિમ
સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે.

પ્રસ્તુત પાઠ્યપુસ્તકને ગુણવત્તાયુક્ત તથા બાળભોગ
બનાવવા માટે પૂર્તી જહેમત ઉઠાવવામાં આવી છે. તેમ
છતાં શિક્ષણમાં રસ ધરાવનાર વ્યક્તિઓ પાસેથી સૂચનો
આવકાર્ય છે. તેના ચતુરંગી સ્વરૂપ દ્વારા બાળકો હોંશે-
હોંશે તેનો ઉપયોગ કરે અને ભાષાની અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ
સાર્થક કરે તે લક્ષિત છે. આ પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ
અધ્યયનસામગ્રીનું પ્રદાન કરનાર સૌનો મંડળ આભાર
વ્યક્ત કરે છે.

વિનયગિરિ ગોસાઈ

નિયામક

તા. 18-12-2024

મુકેશ કુમાર (IAS)

કાર્યવાહક પ્રમુખ

ગાંધીનગર

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૨૦૨૦, પુનઃમુદ્રણ : ૨૦૨૧, ૨૦૨૨, ૨૦૨૩, ૨૦૨૪, ૨૦૨૫

પ્રકાશક : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, 'વિદ્યાયન', સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર વતી વિનયગિરિ ગોસાઈ,
મુદ્રક :

મૂળભૂત ફરજો

ભારતના દરેક નાગરિકની ફરજો નીચે મુજબ રહેશે :*

- (ક) સંવિધાનને વફાદાર રહેવાની અને તેના આદર્શો અને સંસ્થાઓનો, રાષ્ટ્રર્ધજનો અને રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવાની;
- (ખ) આજાદી માટેની આપણી રાષ્ટ્રીય લડતને પ્રેરણા આપનારા ઉમદા આદર્શોને હદ્યમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવાની અને અનુસરવાની;
- (ગ) ભારતનાં સાર્વભૌમત્વ, એકતા અને અખંડિતતાનું સમર્થન કરવાની અને તેમનું રક્ષણ કરવાની;
- (ઘ) દેશનું રક્ષણ કરવાની અને રાષ્ટ્રીય સેવા બજાવવાની હાકલ થતાં, તેમ કરવાની;
- (ચ) ધાર્મિક, ભાષાકીય, પ્રાદેશિક અથવા સાંપ્રદાયિક બેદોથી પર રહીને, ભારતના તમામ લોકોમાં સુમેળ અને સમાન બંધુત્વની ભાવનાની વૃદ્ધિ કરવાની, ક્ષીઓના ગૌરવને અપમાનિત કરે તેવા વ્યવહારો ત્યજ દેવાની;
- (ઝ) આપણી સમન્વિત સંસ્કૃતિના સમૃદ્ધ વારસાનું મૂલ્ય સમજ તે જાળવી રાખવાની;
- (ઝા) જંગલો, તળાવો, નદીઓ અને વન્ય પશુપક્ષીઓ સહિત કુદરતી પર્યાવરણનું જતન કરવાની અને તેની સુધારણા કરવાની અને જીવો મત્યે અનુકૂળ રાખવાની;
- (ઝા) વैજ્ઞાનિક માનસ, માનવતાવાદ અને જિજ્ઞાસા તથા સુધારણાની ભાવના કેળવવાની;
- (ડ) જાહેર ભિલકતનું રક્ષણ કરવાની અને હિંસાનો ત્યાગ કરવાની;
- (૩) રાષ્ટ્ર પુરુષાર્થ અને સિદ્ધિનાં વધુ ને વધુ ઉન્નત સોપાનો ભણી સતત પ્રગતિ કરતું રહે એ માટે, વૈયક્તિક અને સામૂહિક પ્રવૃત્તિનાં તમામ ક્ષેત્રે, શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવાનો પ્રયત્ન કરવાની.
- (૪) માતા-પિતાએ અથવા વાલીએ 6 વર્ષથી 14 વર્ષ સુધીની વયના પોતાના બાળક અથવા પાત્યને શિક્ષણની તકો પૂરી પાડવાની.

*ભારતનું સંવિધાન : કલમ 51-ક

પ્રસ્તાવના

માતૃભાષા બધા વિષયો શીખવા માટેની ચાવી છે. વિચારણા, તર્ક અને લાગણીનું તે વાહન છે. બાળક પોતાના અનુભવો અને જગતની ઓળખને ભાષા વડે રચે છે, મગજમાં સંઘરે છે. આથી માતૃભાષામાં પ્રામ કરેલું સામર્થ્ય બાળકના સમગ્ર જ્ઞાનને નિશ્ચિત કરે છે. આમ, માતૃભાષાના શિક્ષક બાળકની અધ્યયનશીલતાના સંવર્ધન માટે મુખ્ય અને મહત્વનું પરિબળ બની રહે છે.

પ્રારંભિક વર્ષોમાં ભાષા શીખનારાં બાળકો માટે કાવ્ય અને વાર્તા આધારિત અનેકવિધ ભાષાકીય પ્રવૃત્તિમાંથી પસાર થવાનું ખૂબ જ જરૂરી હોય છે. ગણિત-પર્યાવરણ જેવા વિષયોનાં પાઠ્યપુસ્તકોમાં મૂકેલું વિષયવસ્તુ સૌપ્રથમ તો ભાષાકીય વસ્તુ જ છે. જ્યારે એ બધું ભાષાના સ્તરે સમજાય ત્યાર બાદ જ તે વિષયના સ્તરે સમજ શકાય છે.

આપણે સૌપ્રથમ એ સ્વીકારવું જોઈએ કે શ્રવણ અને સંભાષણ એ બે ભાષાના પાયાના કૌશલો છે. આ બંને કૌશલોના આધાર પર જ વાચન અને લેખન કૌશલોનો વિકાસ સરળતાથી થઈ શકે છે. વાચન અને લેખન એ દ્વિતીય કે ગૌણ કક્ષાનાં કૌશલો હોવાથી એના પર વધુ પડતો ભાર શરૂઆતનાં વર્ષોમાં આપવાનો હોતો નથી. આથી આ પાઠ્યપુસ્તકમાં ખૂબ જ ગાવાનું, મોટેથી બોલવાનું, કહેવાનું, સાંભળીને કરવાનું, ઝીલ ગાન જેવી પ્રવૃત્તિઓ આપેલી છે. બાળકોની મौખિક ભાષા બરાબર તૈયાર થાય તે માટે જૂથકાર્ય, સંવાદ, પાઠ કે કાવ્યમાંની કથાનું કથન તથા અનૌપચારિક વાતચીતને પૂરતો અવકાશ આપવો જોઈએ. બાળકો ભાષાકીય તર્ક કરી શકે તે માટે પ્રશ્નો, અધૂરાં વાક્યો પૂરાં કરવાં, વાક્યો જોડવાં, વાર્તા આગળ વધારવી જેવા મનોયતા પુસ્તકમાં આપેલા છે.

કલ્યાના અને સર્જનશીલતા બાળકની ઓળખ છે. આ બંનેની માવજત બાળક દસ વર્ષનું થાય ત્યાં સુધીમાં કાળજીપૂર્વક થવી જોઈએ. હવેના સમયમાં કમ્પ્યુટર અને રોબોટ જેવાં યંત્રો આવી ગયાં છે. ટાર્કીક કાર્યો કરવા માટે હવે મનુષ્યની જરૂર ઓછી પડશે. મનુષ્યનું મુખ્ય કામ કલ્યાના કરવી અને સર્જન કરવાનું રહેશે. બાળકોમાં રહેલી આ બંને શક્તિઓને અવકાશ મળો અને તેની કેળવણી થાય તે માટે આ પાઠ્યપુસ્તકમાં ઘણી પ્રવૃત્તિઓ આપેલી છે. વાક્યો લંબાવવાં, રમ્ભૂજ વાક્યો રચવાં, ખોટા કે વૈકલ્પિક જવાબો આપવા-જેવા મનોયતા ખૂબ જ મૂલ્યવાન છે, તે ચૂકી ન જવાય તેની કાળજ રાખશો.

આ પાઠ્યપુસ્તકમાં ઔપચારિક વ્યાકરણને સ્થાન આપ્યું નથી. એટલે કે વર્ગમાં એકવચન-બહુવચન, વર્તમાનકાળ-ભૂતકાળ, વિશેષણ-સર્વનામ જેવી સંજ્ઞાઓનો ઉપયોગ કરવો નહિ. શાસ્ત્રીય વ્યાકરણમાં આવતી વ્યાખ્યાઓ અને નામ-વિશેષણ-સર્વનામના પ્રકારો દર્શાવવાના નથી. વ્યાકરણ અમૃત હોવાથી સ્પષ્ટીકરણ બાળકો માટે વધારે મુશ્કેલી ઊભી કરે છે. માતૃભાષામાં સહજ રીતે પ્રયોજિતાં વાક્યો, શબ્દસમૂહો કે સંવાદોના આધારે વ્યાકરણનો પરોક્ષ પરિચય અને સમજ સર્જવા માટેના ઘણા મનોયતન ખૂબ જ સાવધાનીપૂર્વક રચવામાં આવ્યા છે. વિદ્યાર્થી ભાષાની કરામતોને કમિક રીતે સમજે અને પ્રયોજે તે રીતે ચિત્રો, સોપાનબદ્ધ વાક્યો, પરિચ્છેદોનો ઉપયોગ આ પુસ્તકમાં કર્યો છે.

રમ્ભૂજ, હાર્ય, વિસ્મય, રમત, ઉછળકૂદ, બૂમબરાડા, લલકારવું - આ બધાં પરિબળો અધ્યયનને ભારવિહીન બનાવે છે. વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો આ બધાંનો ભરપૂર ઉપયોગ કરે અને વર્ગવાતાવરણ હળવું રાખે તેવી અપેક્ષા છે.

આ સાથે જ ભાષાની અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ પણ અહીં જોડેલી છે તે માટે નાવીન્યપૂર્ણ મનોયતાઓ, પ્રવૃત્તિઓ તથા ભાષાકીય રચનાઓ સમાવવામાં આવી છે. શિક્ષકમિત્રોને આમંત્રણ અને આવાહન છે કે તમારી સર્જજતા, સર્જનશીલતાને કામે લગાડો અને આ પ્રકારનાં વધારાનાં વાક્યો કે પ્રવૃત્તિઓ બનાવીને વિદ્યાર્થીઓને મજા કરાવો.

તમે અને બાળકો માતૃભાષાના વૈભવ, સમૃદ્ધ અને સંવેદનાનું વર્ગમાં અવતરણ કરી તેમાં (નખશિખ નિમજ્જન કરો) ગળાડૂબ રહી અધ્યયન-અધ્યાપનની આનંદયાત્રા માણો તેવી શુભેચ્છાઓ!

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

1.	Basic need of Literacy (વાંચન લેખન માટેની પાયાની જરૂરિયાત)	Encoding of Words & Sentences (શબ્દો વાક્યોનું સંકેતીકરણ)	શબ્દો વચ્ચેની જગ્યા પારખે વાક્યોમાં વિરામચિહ્ન પારખે શબ્દો, વાક્યો, પરિચ્છેદનું શ્રુતલેખન કરે.
		Decoding of Words & Sentences (શબ્દો વાક્યોનું શબ્દીકરણ)	યોગ્ય જગ્યા છોડી, વિરામચિહ્ન નો ઉપયોગ કરી લખો. શબ્દો મોટેથી વાંચો. વાક્યો મોટેથી વાંચો.
2.	Listening Comprehension (શ્રવણ અર્થગ્રહણ)	Listening for meaning in narrative text (કથાત્મક લખાણ)	કથાત્મક પાઠ્યવસ્તુમાંથી વિગતો શોધો. કથાત્મક લખાણમાંથી વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. કથાત્મક લખાણમાંથી વિગતોનો ઉપયોગ કરે. કથાત્મક લખાણના આધારે સર્જન કરે.
		Listening for meaning in literary text (Poems, songs, riddles) કાવ્યાત્મક લખાણ	કાવ્યાત્મક લખાણમાંથી વિગતો શોધો. કાવ્યાત્મક લખાણમાંથી વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. કાવ્યાત્મક લખાણના આધારે સર્જન કરે.
3.	Reading Comprehension (વાંચન અર્થગ્રહણ)	Reading for meaning in narrative text (stories) (કથાત્મક લખાણ)	કથાત્મક લખાણમાંથી વિગતો શોધો. કથાત્મક લખાણમાંથી વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. કથાત્મક લખાણમાંથી વિગતોનો ઉપયોગ કરે. કથાત્મક લખાણનું વિશ્લેષણ કરે. કથાત્મક લખાણના આધારે સર્જન કરે.
		Reading for meaning in informative text (school notices etc.) માહિતીલક્ષી લખાણ	માહિતીલક્ષી લખાણમાંથી વિગતો શોધો. માહિતીલક્ષી લખાણમાંથી વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. માહિતીલક્ષી લખાણની વિગતોનો ઉપયોગ કરે. માહિતીલક્ષી લખાણનું વિશ્લેષણ કરે. માહિતીલક્ષી લખાણના આધારે સર્જન કરે.
	Reading for meaning in descriptive text વર્ણનાત્મક લખાણ	વર્ણનાત્મક લખાણમાંથી વિગતો શોધો. વર્ણનાત્મક લખાણમાંથી વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. વર્ણનાત્મક લખાણની વિગતોનો ઉપયોગ કરે. વર્ણનાત્મક લખાણનું વિશ્લેષણ કરે. વર્ણનાત્મક લખાણના આધારે સર્જન કરે.	
		Reading for meaning in literary text (Poems, songs, riddles) કાવ્યાત્મક લખાણ	કાવ્યાત્મક લખાણમાંથી વિગતો શોધો. કાવ્યાત્મક લખાણની વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. કાવ્યાત્મક લખાણની વિગતોનો ઉપયોગ કરે. કાવ્યાત્મક લખાણનું વિશ્લેષણ કરે. કાવ્યાત્મક લખાણના આધારે સર્જન કરે.

		Reading for meaning in persuasive text (advertisements) પ્રક્રીષ્ટ લખાણ	પ્રક્રીષ્ટ લખાણમાંથી વિગતો શોધો. પ્રક્રીષ્ટ લખાણમાંથી વિગતો વચ્ચેના સંબંધો સમજો. પ્રક્રીષ્ટ લખાણની વિગતોનો ઉપયોગ કરો. પ્રક્રીષ્ટ લખાણનું વિશ્લેષણ કરો. પ્રક્રીષ્ટ લખાણના આધારે સર્જન કરો.
4.	Expression (અભિવ્યક્તિ)	મૌખિક	પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળ અને વ્યક્તિનું વર્ણન કરો. આરોહ અવરોહ સાથે/અભિનય સાથે વાર્તા રજૂ કરો. વાર્તા પરથી નાટ્યીકરણ કરો. પરિચિત પરિસ્થિતિ અંગે સંવાદ રજૂ કરો. દ્શયાત્મક વિગતોને મૌખિક રીતે રજૂ કરો.
			આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી અર્થપૂર્ણ વાક્ય બનાવો. ચિત્રનું વર્ણન સાત-આઠ વાક્યોમાં કરો. વાર્તા, કાવ્ય, ગીત સાંભળી/વાંચી તેના અંશોનું લેખન કરો. દ્શયાત્મક વિગતોને લેખિત સ્વરૂપમાં રજૂ કરો.
			સાંભળેલી વિગતોને દ્શયાત્મક રીતે રજૂ કરો. વાંચેલી વિગતોને દ્શયાત્મક રીતે રજૂ કરો.
			નામને બદલે સર્વનામનો ઉપયોગ કરો. વચ્ચન ઓળખે, પરિવર્તન કરે અને ઉપયોગ કરો. વિશેષણ ઓળખે અને ઉપયોગ કરો
			કિયાનું ભૂતકાળનું સ્વરૂપ ઓળખે અને ઉપયોગ કરો. આશા, વિનંતી અને સૂચનાના ભાષાપ્રયોગ ઓળખે અને ઉપયોગ કરો.
		નામ ઓળખાવ્યા વિના વ્યાકરણના ઘટકો ઓળખે અને પ્રયોજે.	સ્થળ અને સમયવાચક અવ્યવ્ય (વચ્ચે, ઉપર, નીચે, આગળ, પાછળ, અંદર, બહાર, પછી, અત્યારે, પહેલાં)ને ઓળખે અને ઉપયોગ કરો. પુનરાવર્તિત પ્રયોગ (દા.ત. : રમતાં રમતાં) ઓળખે અને ઉપયોગ કરો. સંયોજકો (અને, કે, એટલે, તેમ છતાં, તોય) ઓળખે અને ઉપયોગ કરો.
			પરિચિત શબ્દ શોધો.
			સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
			વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ઓળખાવો.
			આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરી અર્થપૂર્ણ વાક્ય બનાવો.
5.	Vocabulary શબ્દભંડોળ	Familiar words પરિચિત શબ્દો	શબ્દનું રૂપાંતર કરી અન્ય શબ્દ બનાવો. નવા શબ્દો શોધો.
			નવા શબ્દના અર્થની ધારણા કરો.
			શબ્દના અર્થ તારવો.
		New words નવા શબ્દો	

6.	Affective Development (ભાવાત્મક વિકાસ)	ભાવાત્મક સમાવેશન	ભાવાત્મક સંકેતો ઓળખાવે.
			ભાવાત્મક પ્રતિભાવ આપે.
			ભાવાત્મક વલણ દર્શાવે.

આટલું કરો

- પ્રત્યેક વર્ગ શરૂ કરતાં પહેલાં બાળકો સાથે અનૌપચારિક વાતો કરો.
- પાઠ/કાવ્યમાં આવતાં પાત્રો-પ્રસંગો-સંવેદનાઓ-વિચારો-અવલોકનોમાં તમારા અને બાળકોના અનુભવો પણ અવશ્ય જોડો.
- પુસ્તકનું વિષયવસ્તુ તો ભાષાની અભિવ્યક્તિ માટે ટેકારૂપ સામગ્રી છે. તેને સ્મૃતિબોજ નહિ ભાષાભોજ બનાવો.
- પુસ્તકમાં આપેલી પ્રવૃત્તિઓ ઓછામાં ઓછી એક વાર તો કરાવો જ. બાળકોને ગમી ગયેલી પ્રવૃત્તિ વારંવાર કરાવો.
- પાનાં-નંબર શબ્દમાં આધ્યા છે તે મુજબ બાળકો તેની બંને બાજુ લખે તે માટે પ્રેરિત કરો.
- બીજા એકમથી દરેક નવી પ્રવૃત્તિ આગળ ફેલા છે તેમાં જેમ પ્રવૃત્તિ થતી જાય તેમ બાળકો જ નંબર આપતાં જશે.
- શબ્દભંડોળ વધે તે માટે પુસ્તકના, પુસ્તક બહારના શબ્દો વારંવાર સંભળાવો. આ સાહેબ/બહેનને બધું જ કહી શકાય તેવું બાળકોને થાય તેવું વાતાવરણ બનાવો.

આટલું ન કરો

- બાળકોના મિત્ર બનો, ફિલોસોફર અને ગાઈડ નહિ.
- બાળકોને ડરાવી-ધમકાવી, કડક શિસ્તમાં રાખીને શીખવશો નહિ. આવા સંજોગોમાં તેઓની શીખવાની ક્ષમતા બંધ થઈ જાય છે.
- એકધારું વાંચવા-બોલવાનું ન રાખો.
- ચિત્રકામની અવગણના કરશો નહિ. પુસ્તકમાં જ્યાં રેખાચિત્રો છે તેમાં બાળકોને રંગ પૂરતાં રોકશો નહિ.
- વર્ગના થોડાક હોશિયાર વિદ્યાર્થીઓ ઉત્તર આપે કે પ્રવૃત્તિ કરી લે એટલે બધાને આવડી ગયું છે એવું ના માનશો.
- અક્ષર ઘૂંટાવશો નહિ કે એક જ શબ્દ વારંવાર લખાવશો નહિ. પાઠમાં/કાવ્યમાં આવતા બધા જ શબ્દો બાળકને અર્થ સહિત શીખવાના હોતા નથી.
- બાળકોની ક્ષમતા-આવડત વિશે જાહેરમાં નિર્ણયો (આ તો નબળો/ઠોઠ છે કે હોશિયાર છે) વ્યક્ત ન કરશો.

આ પાઠચયપુસ્તક વિશે...

ગુજરાતી ભાષા સાથે થોડી વધુ મૈત્રી કેળવીને બાળકો ફરીથી તમારા વર્ગમાં આવી ગયાં હશે એટલે તમને ભાષા-અધ્યાપનમાં આગળ વધવામાં સરળતા રહેશે. આ નવું પાઠચયપુસ્તક “કલશોર” તમને અને બાળકોને સક્રિયતા તથા મજા-મર્સ્તીના સંયોજનથી થનગનતા કરવા માટે તત્પર છે.

માતૃભાષા શીખવાના સંરચનાવાદી અને અસરકારક અભિગમથી તૈયાર થયેલું આ રૂપકરું પુસ્તક આપના હાથમાં મૂકુતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ.

અનુક્રમણિકા

૧. વાંદરાને વાંચતાં ન આવડે	૧
૨. પોટલાં ટપકે ટઘ	૧૬
૩. હું પતંગિયું મારા પિલ્લુનું	૩૧
૪. ની પાછળ	૫૦
૫. કોરો કાચબો ભીનો ચાંદો	૬૪
૬. બતક અને અથવા પણ હંસ	૮૪
૭. એક છલાંગો દરિયો કૂદો	૧૦૩
૮. ક્રીડી હતી કે હાથી હશે!	૧૧૮
૯. રંગબેરંગી મસાલિયું	૧૩૮
૧૦. ચાલો સૌને રમત મુખારક	૧૫૪

•

૧ ચાલો, ગાઈએ ગીતનું :

ઉંદર હે' છે દરમાં
માળસ રહેતો ઘરમાં
ચકો ચકી હે' માળામાં
બટેર તેતર જાળામાં
સમડીનું ઘર ઉંચા જાડે
ચામાચીઠિયાં લટકે ડાળે
ગાય બકરી રહેતાં વાડે
વંદો તો ચૂપચાપ તિરાડે
સિંહ સૂવે છે બોડમાં
ને હું તો બાની સોડમાં !

૨ જુઓ અને કહો :

૩ વાતચીત :

૧. સુધરીના માળામાં કોણ છે ? તેને સુધરીના માળામાં શી તકલીફ પડતી હશે ?
૨. સિંહ ક્યાં છે? તે ત્યાં શું કરતો હશે?
૩. સિંહ શું જોતો હશે ?

૪ વાર્તા વાંચો :

વાંદરાભાઈનું ઘર

એક હતા વાંદરાભાઈ.

ખટખટ એનું નામ.

એને જાડે જાડે ફરવું ગમે ને છાપરાં ઉપર કૂદવું ગમે. બારેમાસ એક જાડથી બીજા જાડ પર ફરતો રહે, હૂપાહૂપ કરતો રહે.

શિયાળો શરૂ થયો. ધીમે ધીમે ઠંડી વધવા માંડી. ખટખટને ઠંડી લાગે એટલે એ એક ડાળથી બીજી ડાળે ફરતો જાય, એક છાપરા પરથી બીજા છાપરા પર કૂદતો જાય ને ઠંડી ભગાડતો જાય.

ખટખટે એક ઘર પાસે અચરજ જોયું.

થોડા માણસો ભેગા થઈ લાકડાં સળગાવીને બેઠા હતા. તેઓ લાલ લાલ અંગારા પાસે હાથ રાખતા હતા ને ગાલ પર મૂકતા હતા. “આહા! મળી ગઈ ઠંડી ભગાડવાની રીત.” ખટખટે કૂદકા માર્યા. તેણે ખેતરોમાં ફરી ફરીને લાલ મરચાં

ભેગાં કર્યા. જાડ નીચે ફગલો કર્યા. હૂપાહૂપ કરી દોસ્તોને બોલાવ્યા. બધાં ભેગાં મળી ઠંડી ભગાડવા બેઠા.

ખટખટ કહે, “આહાહાહા...! ઠંડી ભાગી રહી છે.”

બધાં ધૂજતાં ધૂજતાં બોલવા લાગ્યાં : “હા, ભાગી રહી છે.”

જાડ પરના લાંબા માળામાં જૂલતી ચટપટ સુધરી આ જોઈ રહી હતી. તેણે વિચાર્યું, “બિચારા વાંદરાભાઈ ઠંડીથી કેવા થથરે છે! ઠંડીથી બચવા હું તેમને મારા માળામાંય બોલાવી શકતી નથી.”

ખટખટે તો ચટપટ સુધરીને બોલાવી, “આવ... આવ... ચટપટ, તાપવા આવ...”

ચટપટ કહે, “ના, ના... સોરી હો

ખટખટ. હું તો મારા માળામાં છું. મને મારા આ ઘરમાં જરાય ઠંડી ન લાગે.”

ખટખટ કહે, “એવું તે કંઈ હોય? આટલી બધી ઠંડી છે ને!”

સુધરી કહે, “પણ ઘર હોય તો ઓછી ઠંડી લાગે. હું તો કહું છું કે તમેય તમારું ઘર બનાવી લો ને! ઉનાળામાં ગરમી ઓછી લાગશે ને

ગાવા લાગ્યા :

ડાળે ડાળે કૂદીએ છીએ,

જાડે જાડે ફરીએ છીએ,

ઠંડીથી કયાં ડરીએ છીએ!

હૂપ હૂપાહૂપ હૂપ...

હૂપ હૂપાહૂપ હૂપ... (૨)

ચોમાસામાં વરસાદથીય બચી શકાશે. હું સરસ ઘર બનાવું છું એટલે તો મને સુધરી કહે છે ને તમે મારા મિત્ર થઈને ઘર બનાવતા નથી?”

ખટખટને થયું, આ નાનકડી સુધરી મને સલાહ આપવા નીકળી છે!

થોડી વાર પછી બધા સાથે હૂપાહૂપ કરી એક જાડથી બીજા જાડ પર ફરવા લાગ્યા ને

પછી આવ્યો ઉનાળો. આકાશમાંથી જાણે આગ વરસી રહી હતી. ખટખટ અને એના દોસ્તો પરસેવાથી રેબજેબ. સૌ પોતપોતાની પુંછડીઓથી પવન નાંખવા લાગ્યા.

સુધરીબાઈએ માળામાંથી જૂલતાં જૂલતાં બૂમ પાડી, “ખટખટ, એય ખટખટ... તારે ઘર નથી બનાવવું?”

ખટખટ તો ગીત ગાતો ગાતો બીજી ડાળે
ઠેકડો મારી ગયો :

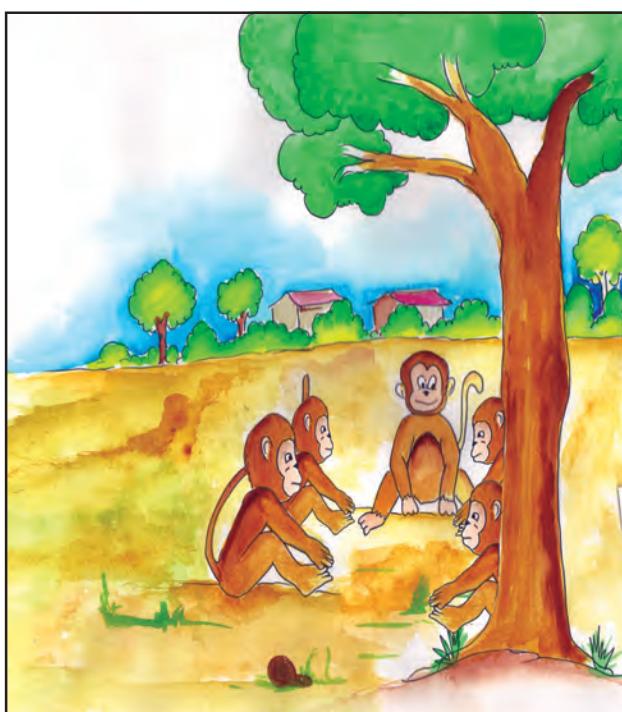
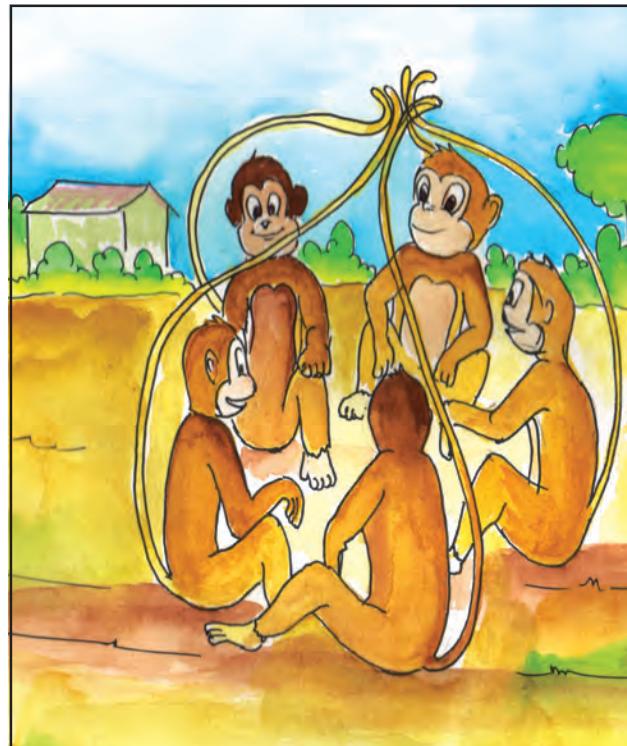
ઝડને છાંયે રહીએ છીએ,
પુંછદેથી પવન નાખીએ છીએ,
ગરમીથી કયાં ડરીએ છીએ!

હૂપ હૂપાહૂપ હૂપ...

હૂપ હૂપાહૂપ હૂપ... (૨)

ચટપટ સુધરી તો પોતાના માળામાં જૂલતી
રહી ને ખટખટ વાંદરાની ચિંતા કરતી રહી.

ચોમાસું આવ્યું. આકાશમાંથી વરસાદ તૂટી

પડ્યો. કડકડધૂમ... ગડકડધૂમ... વીજળીના કડાકા
ભડાકા ને વાદળોનો ગડગડાટ... બધાં ઝડ
પાણીથી તરબોળ. બધે જ જળબંબાકાર
જળબંબાકાર... ખટખટ ને તેના દોસ્તો ભીજાઈ
ગયા. માથે, મોઢે, પીઠે, પુંછદે... પાણી જ પાણી...
ઢંડીય ખૂબ લાગી.

માળામાંથી સુધરી ફરફર કરતી આવી,
તેણે જોયું કે બધા વાંદરા તેમની પુંછડી ઉંચી
કરી મિનારા જેવું બનાવીને બેઠા હતા ને
ગાતા હતા :

પુંછમિનારમાં રહીએ છીએ,

પાણીમાં પલળીએ છીએ,

વરસાદથી કયાં ડરીએ છીએ!

હૂપ હૂપાહૂપ હૂપ...

હૂપ હૂપાહૂપ હૂપ... (૨)

પછી ત્યાંથી હૂપાહૂપ કરતા ભાગી ગયા.
વાંદરાઓએ ઘર ન બનાવ્યું તે ન જ
બનાવ્યું ને ચટપટ સુધરીબાઈએ ચિંતાય
છોડી દીધી.

૫ વાતચીત :

૧. વાંદરાઓએ શું કર્યું ત્યારે તમને સૌથી વધુ મજા પડી?
૨. વરસાદ આવતો હોય અને તમારી પાસે છત્રી ન હોય તો તમે શું કરો?
૩. કોઈ કારણસર, બે-ગ્રાશ મહિના ઘર વગર રહેવાનું થાય ત્યારે તમને શી તકલીફ પડે? શી મજા પડે?
૪. વાંદરાઓએ જે કર્યું તે તમને ગમ્યું? આપણે તેમને શો ઉપાય બતાવીશું?
૫. સુધરી કેવી રીતે ઘર બનાવતી હશે?
૬. વાંદરાઓએ મરચાંનું તાપણું કેમ કર્યું હતું?
૭. મરચાંનું તાપણું કરીએ તો શું થાય?

૬ વાર્તા વાંચો અને કહો :

નીચે આપેલા પ્રશ્નો પૂછો. વિદ્યાર્થીઓ ચોપડીમાં જોઈ જવાબ આપશો.

૧. વાંદરાનું નામ શું હતું?
૨. વાંદરાની ચિંતા કોણ કરતું હતું?
૩. ઘર વગર વાંદરાઓને કઈ-કઈ મુશ્કેલી પડી?
૪. ઠંડીથી બચવા વાંદરાઓએ શું કર્યું?
૫. ‘આ નાનકડી સુધરી મને સલાહ આપવા નીકળી છે.’ - એવું વાંદરાએ કેમ કહ્યું હશે?
૬. વાંદરાઓ વારંવાર શું બોલતા હતા?
૭. સુધરીની સલાહ સાચી હતી કે ખોટી? કેમ?
૮. સુધરીએ વાંદરાની ચિંતા કેમ છોડી દીધી?
૯. નીચેનામાંથી કોણ કોણ પોતાનું ઘર બનાવે? ✓ કરો.
(૧) બિલાડી (૨) ચકલી (૩) કબૂતર (૪) કૂતરો (૫) ગાય

૭ અભિનય :

૧. તમે વાંદરાભાઈ છો : ઠંડી, ગરમી, વરસાદથી બચવા શું કરશો?
૨. તમે સુધરી છો : વાંદરાને શું કહેશો?

૮ ધૂટી ગયેલા શબ્દ શોધો. વાર્તામાં જોઈ વાક્ય ફરી લખો. (જોડીકાર્ય)

- વિદ્યાર્થીઓને જોડીમાં બેસાડી વાર્તામાંથી નીચેનાં વાક્યો શોધવા કહો.
- તેઓને વાર્તાના વાક્યને અને નીચેના વાક્યને સરખાવવા કહો.
- આપેલા વાક્યમાં ક્યા શબ્દ ધૂટી ગયા છે તે શોધવા કહો.
- ત્યાર ખાદ વાર્તામાં જોઈ, ઉદાહરણ મુજબ શબ્દ વર્ણે યોગ્ય જગ્યા છોડી વાક્ય ફરીથી લખવા અને શોધેલા શબ્દ નીચે લીટી કરવા કહો.

ઉદ્દા.

- બારેમાસએકજાડથીબીજપરફરતોરહે.
બારેમાસ એક જાડથી બીજા જાડ પર ફરતો રહે.

૧. ખટખટેઘરપાસેઅચરજજોયું.

૨. બિચારાવાંદરાભાઈંડીથીકેવાછે!

૩. ઊણામાંગરમીલાગશેનેચોમાસામાંયબચીશકાશે.

૪. ખટખટએયતારેનથીબનાવવું?

૫. વાંદરાઓએનબનાવ્યુંતેજબનાવ્યું.

- ચાલો ગાઈએ ગીતનું : ઉંદર રે' છે દરમાં...

૯ ખાલી જગ્યા પૂરો અને મોટેથી વાંચો :

૧. માણસોને તાપતાં જોઈ ખટખટને લાગી. (નવાઈ, નવરાશ)
૨. માણસો થી તાપતા હતા અને વાંદરાઓએ તાપણું કરવા બેગાં કર્યાં. (લાલ મરચાં, લાલ અંગારા, લાલ લાકડા)
૩. ખટખટે ઝૂપાઝૂપ કરી પોતાના ને બોલાવ્યા. (મિત્રો, વાંદરાઓ)

૪. ઉનાળામાં ખટખટને ખૂબ થતો. (રેબજેબ, પરસેવો)

૫. આખરે થાકીને સુધરીએ વાંદરાઓની કરવાની છોડી દીધી. (કદર, ફિકર)

૧૦ ‘બ’માંથી સરખા અર્થવાળું વાક્ય શોધી તેનો કમ માં લખો :

અ

૧. બધા ધૂજતા ધૂજતા બોલતા હતા.

૨. અચાનક વરસાદ તૂટી પડ્યો.

૩. આકાશમાંથી આગ વરસી રહી છે.

૪. બારેમાસ એક ઝાડથી બીજા ઝાડ પર ફરે.

૫. વાંદરાઓએ પૂંછડીઓનો મિનારો બનાવ્યો.

બ

ક. આકાશમાંથી ખૂબ પાણી વરસ્યું.

ખ. તેમણે ઊંચો મિનાર જેવો આકાર કર્યો.

ગ. તેઓ ઠંડીથી થથરતા થથરતા વાતો કરતા હતા.

ઘ. ખૂબ તાપ લાગે છે.

ચ. આખું વર્ષ તેઓ ફર્યા કરે.

૧૧ અભિનય :

જૂથમાં ચર્ચા કરો. આ વાર્તાને પ્રાર્થનાસભામાં ભજવો.

વિદ્યાર્થીઓને જૂથમાં બેસાડી-જો તેઓ વાંદરા કે સુધરી બને તો શું કરશે? તેનો અભિનય કેવી રીતે કરશે? ક્યાં કૂદકા મારશે? - જેવા પ્રશ્નો પૂછતા રહો. જરૂર પડે કોણે શું ખોલવું તેનું માર્ગદર્શન આપો. આ વાર્તા તેઓ શાળાના બધા વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ ભજવી શકે તેવું આયોજન કરો.

૧૨ ઋતુ ઓળખો અને લખો :

૧. મારા ઘરમાં મને જરાય ઠંડી ન લાગે. શિયાળો

૨. બધા વાંદરા પાણીથી ભીજાઈ ગયા.

૩. સુધરી માળામાં જૂલતી હતી.

૪. વાંદરા પૂંછડી માથે મૂકી બેઠા.

૫. વાંદરાઓએ માણસોની નકલ કરી.
૬. ઝાડના છાંયે બેસી વાંદરા એકબીજાને પંખો નાખતા હતા.
૭. આકાશમાંથી વરસે આગ
ડોસી મને પવન નાખ.
૮. સળગાવીને લાકડાં,
તાપણું કરે માંકડાં.
૯. ડાળે ડાળે ફરીએ ને
કૂદીએ ઘરનાં છાપરાં.
૧૦. ગડગડાટ કરતાં વાદળાં,
પાણી આગળ પાછળ.

● ચાલો, ગાઈએ ગીતહું : ઉંદર રે' છે દરમાં...

૧૩ શું હલકું? શું ભારે? કેવી રીતે ખબર પડે? કહો.

૧. સુધરીનો માળો કે ઝાડની ડાળી.
૨. લાકડાનું ટેબલ કે પ્લાસ્ટિકની ખુરશી
૩. ગુજરાતીની ચોપડી કે ગાંધિતની ચોપડી
૪. પેન્સિલ કે રબર
૫. લખોટી કે પ્લાસ્ટિકનો દડો

૧૪ કોણ છે તે શોધો અને તેના વિશે એક વાક્ય લખો.

ઉદા. ચાર અક્ષરનું એક નામ

નામના છેલ્લા બે અક્ષરો છે 'તર' ત ર

ત્રીજો અને પછેલા અક્ષરથી બને 'તક' ક ત ર

તો એ કોણ હશે? ક બૂ ત ર

વાક્ય : કબૂતરને ચાણતાં જોવાની મજા પડે.

૮

૧. ચાર અક્ષરનું એનું નામ

નામના પહેલા બે અક્ષરો છે ‘કરો’

પહેલા અને છેલ્લા અક્ષરથી બને ‘કયો’

ત્રીજો અક્ષર તમે ધારશો,

તો મળશે આઠ પગવાળા જંતુનું નામ

વાક્ય :

૨. ચાર અક્ષરનું એનું નામ

તેના ત્રીજા, બીજા અને પહેલા અક્ષરથી બને ‘ચરક’

ચોથા અને પહેલા અક્ષરથી બને ‘લોક’

તો એ કોણ હશે?

વાક્ય :

૩. ચાર અક્ષરનું છે નામ

પહેલા અને બીજા અક્ષરથી બને ‘દર’

પહેલા અને ચોથા અક્ષરથી ‘દડો’

પહેલા ત્રણ અક્ષરોથી બને એક કારીગાર

તો એ કોણ હશે?

વાક્ય :

૪. પાંચ અક્ષરનું છે નામ.

પહેલા બે અક્ષરથી બને ‘કાન’

ત્રીજો અને પાંચમો અક્ષર ભેગા થઈ બને ‘ખરો’

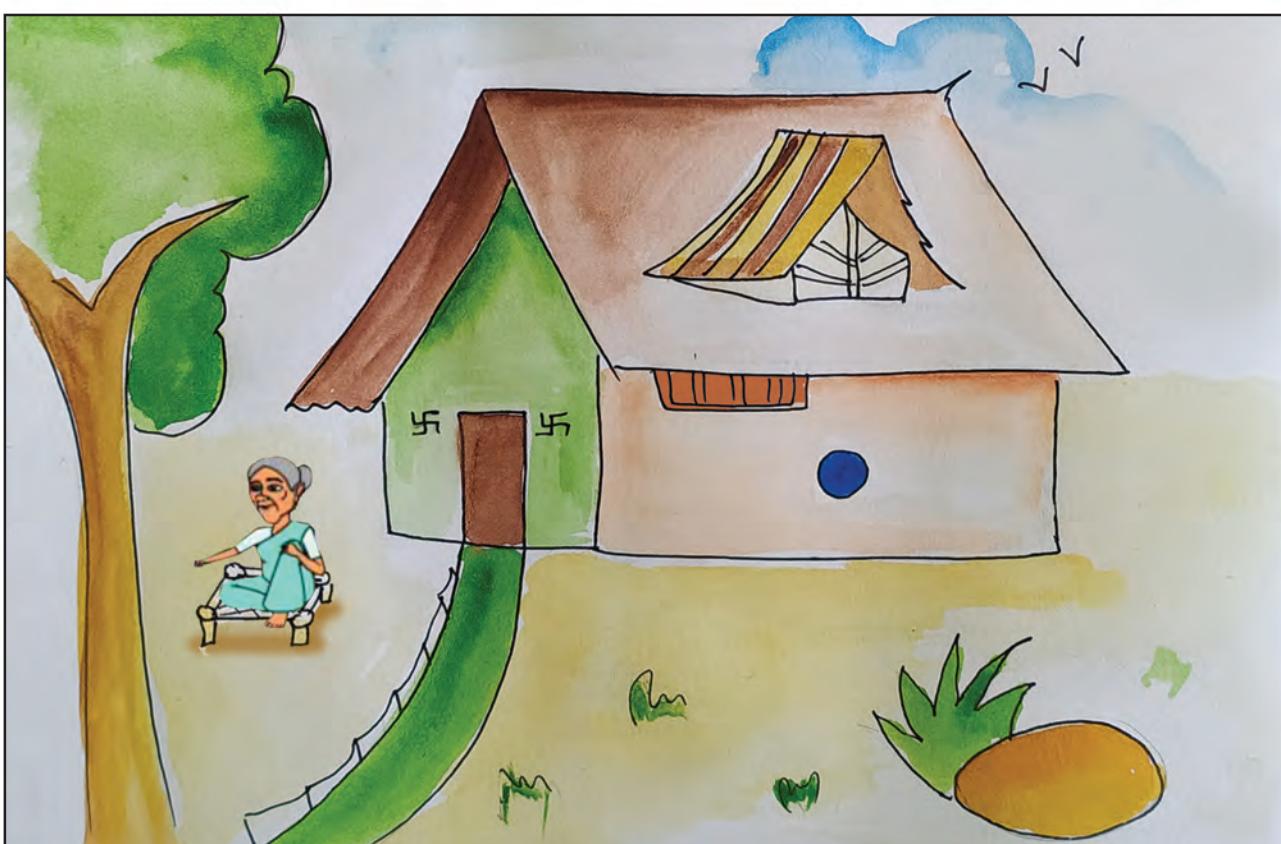
ચોથો અક્ષર માથામાં પડે તો ખંજવાળ આવે.

તો એ કોણ હશે ?

વાક્ય :

૧૫ જોડીમાં ચર્ચા કરી, શું જુદું છે તે શોધો અને લખો.

તેજલનું ઘર

- તેજલના ઘર પાસેનો લીમડો જાડો છે.

વિવેકનું ઘર

- વિવેકના ઘર પાસેનો લીમડો પાતળો છે.

કહો : તમારા ઘર વિશે વાત કરો. ઘરમાં તમને શું શું ગમે છે અને ક્યા ફેરફાર કરવા જેવા છે ?

લખો : તમે તમારું નવું ઘર બનાવો તો કેવું હોય તે લખો.

(ક્યાં હોય, કેવું હોય, કેવી વ્યવસ્થા હોય, કેવા રંગનું હોય, શું નામ રાખો.)

કહો : તમારે તમારા મિત્રના નવા ઘરે રહેવાનું હોય તો શી મજા પડે? શી મુશ્કેલી પડે?

વર્ણના બધા વિદ્યાર્થીઓના નામની ચિઠ્પીઓ બનાવો. વિદ્યાર્થીઓ વારાફરતી એક ચિઠ્પી ઉપાડશો. તે ચિઠ્પીમાં જેનું નામ હોય તેના નવા ઘર વિશે વાંચી ત્યાં રહેવામાં તેને શું મજા પડે કે મુશ્કેલી પડે તે જોડીમાં બેસી એકખીજને કહેશો.

- ચાલો, ગાઈએ ગીતનું : ઉંદર રે' છે દરમાં...

૧૬ રીડિંગ કિકેટ

વિદ્યાર્થીઓની એ ટીમ ખનાવો. વર્ગની સંખ્યા વધારે હોય તો ૧૦-૧૦ની ગ્રાણ-ચાર ટીમ ખનાવી શકાય. એક ટીમનો એક વિદ્યાર્થી વર્ગ સમક્ષ આવી નીચેનામાંથી એક વાક્ય મોટેથી વાંચશે. તે વખતે તે વાંચવામાં કોઈક ભૂલ કરે તો ખીજુ ટીમના વિદ્યાર્થીઓ 'આઉટ' એમ અપીલ કરશે. શિક્ષક તરીકે તમે અમ્ભાયરની ભૂમિકામાં રહો. દરેક સાચા વાક્યના ૧૦ ગુણ મળો, એક ભૂલ થાય તો ૧ ગુણ કપાય. આ રીતે જે ટીમના સસ્યો વધુ ગુણ મેળવે તે રીડિંગ કિકેટમાં વિજેતા ખને.

૧. ગાગન જગનના ગામ જા.
૨. ગામેગામ વરસાદ ગાજે.
૩. અજગર અને કેસર વરસાદમાં છબદ્ધબ કરે છે.
૪. બેં બેં કરતી રાણી બકરી ઈયળ પાસે જઈને પડી.
૫. ઝાકળદીદી સૂરજભાઈને મળવા હળવે હળવે ઘરે ગઈ.
૬. જૈવિક ઘર ઉપર ચડી ખજૂર ખાતાં ખાતાં ટપાલીને ખીજવે છે.
૭. ફિરદૌસ અને બૈરવ ધજા લઈ દોડતાં દોડતાં ગયાં હતાં.
૮. ઢોલકપુરનો બળિયો ભીમ શાક ફોલે અને ઠળિયા કાઢે.
૯. આશિષે સૈનિકને રૂમાલ આપ્યો.
૧૦. અક્ષય અને ઋત્વા શ્રાવણ માસમાં ગ્રાણ દિવસ પ્રજ્ઞાપુર રહેવા જાય છે.
૧૧. ઉનાળામાં ઉંદરને શેરડી ખાતાં થાક લાગ્યો.
૧૨. હવે મને ગુજરાતીમાં ગસ્તય, નવપલ, અજખજ, ટડહણ અને ડળહત્ર એમ બધું વાંચતાં આવડે છે.
૧૩. અતુભાઈ અને મતુભાઈ પતાં રમતા હતા. ત્યાં દંતુએ મતુભાઈનું ઊંધું પતું ચતું કરી દીંધું.
૧૪. સ્માર્ટ ફોનમાં ગોમ રમવા કરતાં મને તો મેદાનમાં ગિલ્લીદંડા રમવાની વધુ મજા પડે.

૧૭ ગીત :

ટીકુબહેન તો વાંચનનાં શોખીન

ટીકુબહેન તો વાંચનનાં શોખીન

વાંચે નાના અક્ષરવાળી ચોપડીઓ રંગીન

ટીકુબહેન તો વાંચનનાં શોખીન

છોટા ભીમ ને સોટીપોઠી.... બધું જ વાંચે ખૂબ

બધી જ વાર્તા દાદી માફક બોલે આબેહૂબ

ટીકુબહેનનું લેસન કરતો વાર્તામાંનો જન!

ટીકુબહેન તો વાંચનનાં શોખીન

ટીકુબહેનના ઘરમાં તો છે ચોપડીઓના થપ્પા

ટીકુની આજ્ઞાથી સાથે વાંચે મમ્મી-પપ્પા

વાંચતાં-વાંચતાં ઉંઘી જાય ને પહોંચી જતાં ચીન...!

ટીકુબહેન તો વાંચનનાં શોખીન

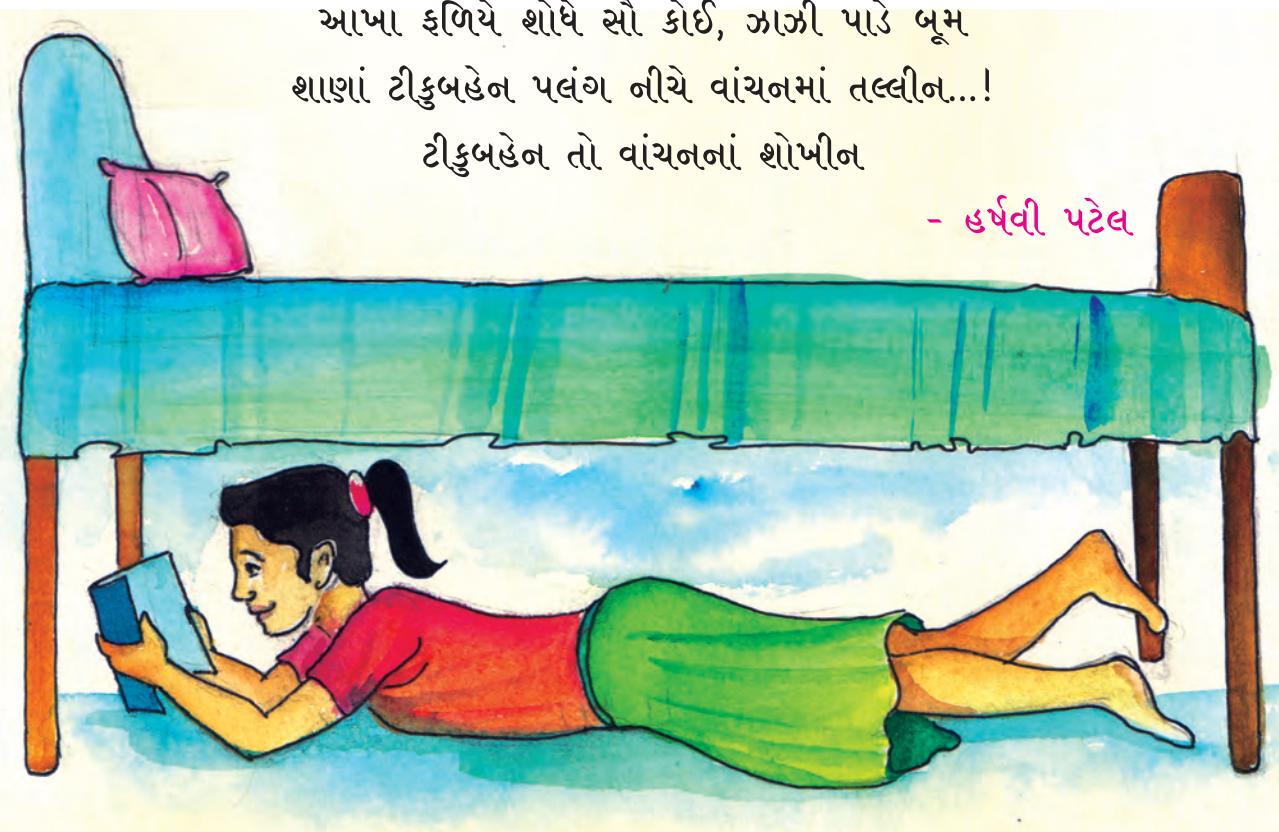
એક દિવસ તો અજવાળામાં થયાં ટીકુબહેન ગૂમ

આખા ઇણિયે શોધે સૌ કોઈ, જાડી પાડે બૂમ

શાંકાં ટીકુબહેન પલંગ નીચે વાંચનમાં તલ્લીન...!

ટીકુબહેન તો વાંચનનાં શોખીન

- હર્ષવી પટેલ

૧૮ વાતચીત :

૧. ટીકુબહેનને શું બહુ ગમતું?
૨. તમે શું વાંચો છો?
૩. વાંચવું, લખવું, ગાવું, રમવું - આ ચારમાંથી તમને શું કરવાનું ખૂબ ગમે?
૪. તમે ક્યારે વાંચવા બેસો છો?
૫. તમે ક્યાં વાંચવા બેસો છો?
૬. ટીકુબહેને તેનાં મમ્મી-પપ્પાને શું કરવાનું કહ્યું?
૭. તમારા ઘરમાં કોણ કોણ વાંચે છે?
૮. તમારા ઘરે કઈ-કઈ ચોપડીઓ છે? કાલે જવાબ આપજો.
૯. બધાં ટીકુબહેનને ક્યાં શોધતાં હતાં?
૧૦. ટીકુબહેન ક્યાંથી મળ્યાં?

૧૯ જોડો અને વાંચો :

૧. ટીકુબહેનને	• ઘણી બધી ચોપડીઓ હતી.
૨. તેનું લેશન	• બૂમો પાડી શોધતાં હતાં.
૩. તેના ઘરમાં	• સંતાઈને વાંચતાં હતાં.
૪. તે પલંગ નીચે	• વાર્તાનો જીન કરી આપતો.
૫. બધાં ટીકુબહેનને	• વાંચવાનું ખૂબ ગમતું.

૨૦ જુઓ, સમજો, લખો :

ઉદ્દા.

નખીશો - શોખીન

૧. ઢીપચો	-	
૨. નજી	-	
૩. નશલે	-	
૪. યેણિઝ	-	
૫. નહેબકુટી	-	

૬. ગલંગ -
૭. શાઆ -
૮. ઝુંવાજઅ -

૨૧ તમારા મિત્ર સાથે જોડીમાં બેસો. ગીતના બીજા પાંચ શબ્દ ઉલટાવી લખો. હવે તમે અને તમારા મિત્ર એકબીજા સાથે ચોપડી બદલાવી લો. તમારા મિત્રએ ઉલટાવેલ શબ્દો તમે સાચી રીતે લખો અને તમારા ઉલટાવેલા શબ્દો તમારા મિત્રને લખવા કહો.

- ૧.
- ૨.
- ૩.
- ૪.
- ૫.

૨૨ મોટેથી ગાઓ :

જાણો મોટો કારીગાર	ઉંદર મામા ચૂં...ચૂં,
ગુંથી ગુંથી બનાવે ઘર	સામે ઊભો હું...ધું.
એવું પક્ષી કયું વળી?	મીની મીની ઘાંડું...ઘાંડું
ડાળે લટકે જેનું ઘર?	ઓરી આવ તો દૂધ પાડું.

૨૩ ચાલો હસીએ :

દીપુ : હેય ટીકુ, કેવો રહ્યો દિવસ?

ટીકુ : બેકાર યાર. અમારા ટીચરને કશું સાચું ન કહેવાય.

દીપુ : કેમ?

ટીકુ : એમણે પાટિયામાં ‘રાષ્ટ્રગીત’ લખ્યું ને પૂછ્યું રાષ્ટ્રગીત કોણે લખ્યું?

દીપુ : હં... તો....?

ટીકુ : મેં કહ્યું, “સર તમે...” તો મારી સામે ડેળા કાઢી જોઈ રહ્યા.

દીપુ : હા... હા... હા...

આલો, ગાઈએ ગીતદું :

પેલા પંખીને જોઈ મને થાય
એના જેવી જો પાંખ મળી જાય
તો આભલે ઉડ્યા કરું, બસ ઉડ્યા કરું

ધરિયાળમાં દસ વાગે

ટન... ટન.... ટન... ટન...

બા મને ખોળવા લાગે :

બચુ કયાં? બચુ કયાં? બચુ કયાં?

હું તો આભલે ઉડ્યા કરું,

ઉંચે ઉંચે ઉડ્યા કરું.

પેલા કુંગરાની ટોચે

મારી પાંખ જઈ પહોંચે

બા ઢીંગલી જેવાં!

બાપુ ઢીંગલા જેવા!

નાનાં, નાનાં, નાનાં, નાનાં

જોઉં હું તો છાનામાના

આભલે ઉડ્યા કરું.

- પિનાકીન ત્રિવેદી

આ વાર્તા વાંચો :

વાદળાંની ગમ્મત

ગુલાબી ઠંડી હતી. પવન ધીમે ધીમે વાતો હતો. કૂકડો કૂકડેકૂક કરતો હતો. તે વખતે કેટલાંક વાદળાંને આકાશમાં ફરવા નીકળવાનું મન થયું.

એક નાનું વાદળાંનું બોલ્યું : “આ રાત અહીંથી જાય તો અંધારું મટે. આપણે સારાં સારાં કપડાં પહેરી ફરવા જઈએ ને ગમ્મત કરીએ.”

એક મોટા વાદળાંએ દીવો સળગાવ્યો. બધાં વાદળાંએ કપડાં પહેરવા માંડ્યાં.

રાતાં, પીળાં, ગુલાબી, જાંબલી-એમ રંગબેરંગી કપડાં પહેરીને વાદળાં ફરવા નીકળ્યાં.

નીચેથી લોકો કહેવા લાગ્યા કે સૂર્યોદય થાય છે.

દીવાની જ્યોત મોટી થઈ એટલે કેટલાંક વાદળાં પીળાં ને ફિક્કાં થઈ જવા લાગ્યાં. એમણે પેલા મોટા વાદળાને આ વિશે ફરિયાદ કરી. મોટા વાદળાંએ કહ્યું : બધાં વાદળાં ભેગાં થઈ જાઓ અને દીવાને કહી દો કે એનું એકલાનું અહીં રાજ નથી.

બધાં વાદળાં ભેગાં થઈ જવા માંડ્યાં. ઘણાં વાદળાં ભેગાં થઈને એક મોટા પહાડ જેવા કાળાં વાદળાંની પાછળ જઈને બેઠાં.

નીચેથી લોકો કહેવા લાગ્યા કે આકાશ ઘેરાવા લાગ્યું.

પણ દીવાનું તેજ પૂરું ઠંકાયું નહીં. પેલા મોટા વાદળાંએ પવનને મદદે બોલાવ્યો.

પવનને તો એ જ ગમતું હતું. એણે એનું કામ શરૂ કરી દીધું.

નીચેથી લોકો કહેવા લાગ્યાં કે વાવાઝોડું આવ્યું.

હવે વાદળાં પવનની ગાડીમાં બેસી દોડવા લાગ્યાં.

આકાશમાં દોડાદોડી, પડાપડી ને ધમાચકડી થઈ રહી. ધોળાં, પીળાં ને બીજાં નાનાં વાદળાંને મોટા વાદળાંએ પોતાની ઓથે લઈ લીધાં. બધે કાળું-કાળું થઈ ગયું. દીવો તો કોણ જાણે ક્યાં ચાલ્યો ગયો!

પોતાની જીતથી વાદળાની આંખો ચમકવા લાગી.

નીચેથી લોકો કહેવા લાગ્યા કે વીજળી જબૂકવા માંડી.

એકબીજાની સામે આંખો ચમકાવતાં વાદળાં પેલા દીવાની સામે જોરથી હસવા લાગ્યાં; ખૂબ જોરથી ખડખડાટ હસવા લાગ્યાં. નીચેથી લોકો કહેવા લાગ્યા કે આકાશ ગાજવા માંડ્યાં. અને આ મોટી જીતના આનંદમાં વાદળાં એટલું હસ્યાં, એટલું હસ્યાં, એટલું હસ્યાં કે એમની આંખોમાંથી આનંદની ધારાઓ વહેવા લાગી. ધરતી પરના લોકો કહેવા લાગ્યા કે, ‘વરસાદ વરસવા માંડ્યો.’

પછી હરીફરી, ગમ્મત કરી, બધાં વાદળાં પોતપોતાને ઘેર ચાલ્યાં ગયાં. ધરતી પરના લોકો કહેવા લાગ્યાં કે “વરસાદ હવે બંધ થયો.”

આ વાતચીત :

૧. વાદળાંએ એવું શું કર્યું જે તમને સૌથી વધુ ગમ્યું?
૨. વાર્તામાં જે વાક્ય તમને સૌથી વધુ ગમ્યું હોય તેની નીચે લીટી કરો.
૩. તમને વાદળાંનું કયા રંગનું કપડું સૌથી વધુ ગમ્યું?
૪. તમે વાદળાંનું છો તો તમે શું શું કરો?
૫. સૂર્ય ઊરે ત્યારે આકાશમાં અને ધરતી પર શું શું થાય?
૬. વાદળાંનું ક્યાં વરસે તો તમને સૌથી વધુ ગમે?
૭. તમે વાદળાંનો ગડગડાટ સાંભળો ત્યારે તમને આકાશમાં શું થતું હોય તેવું લાગે છે?
૮. પવન ખૂબ જોરથી ફૂંકાય ત્યારે શું શું ઊરે?

આ સાચું હોય તો ✓ કરો. ખોટું હોય તો X કરો.

૧. કેટલાંક વાદળાંને ધરતી પર ફરવા જવાનું મન થયું.
૨. વાદળાં રંગબેરંગી કપડાં પહેરીને ફરવા નીકળ્યાં.
૩. વાદળાં એક પહાડની પાછળ જઈને બેઠાં.
૪. મોટા વાદળે નાનાં વાદળાંને પોતાની ઓથે લઈ લીધાં.
૫. વાદળાં બડબડાટ હસવા લાગ્યાં.

એક જ શબ્દમાં ઉત્તર લખો.

૧. વાદળાં ભેગાં થઈને કોણી પાછળ જઈને બેઠાં?
૨. વાદળાં કોણી ગાડીમાં બેસીને દોડવા લાગ્યાં?
૩. વાદળાંએ દીવો સળગાવ્યો ત્યારે નીચેથી લોકો શું થયું એમ કહેવા લાગ્યા?
૪. ધરતી પરના લોકોએ વીજળી ઝબૂકે છે એમ કષ્યું ત્યારે વાદળાં શું કરતાં હતાં?
૫. પવને પોતાનું કામ શરૂ કર્યું તેથી ધરતી પર શું આવ્યું?

૧૮

આપણા વાક્યોને વાર્તા પ્રમાણે ગોઠવવા કમ આપો.

૧. ગુલાબી ઠંડી હતી.

ગુલાબી રંગની ચાદર ઓઢીને ઠંડી આવી હતી.

મજા પડે એવી ઠંડી હતી.

ખૂબ વધારે ઠંડી હતી.

૨. સૂર્યાદ્ય થયો.

સૂર્યને લોકોની દયા આવતી હશે.

સૂર્ય ઉંઘ્યો હશે.

સૂર્ય અને ઉદયનો જઘડો થયો હશે.

૩. વાદળાં પવનની ગાડીમાં બેસી દોડવા લાગ્યાં.

પવનના ધક્કાથી વાદળ ઝડપથી ખસતાં હતાં.

વાદળાં દોડતાં હતાં.

પવનની ગાડી ખૂબ જ ઝડપથી ચાલતી હતી.

આપણા વાર્તા પ્રમાણે ગોઠવવા કમ આપો.

૭ વરસાદ વરસવા માંડ્યો.

બધાં વાદળાંએ કપડાં પહેર્યો.

વાદળાં ખૂબ મોટા કાળા વાદળાની પાછળ ભેગાં થઈ ગયાં.

વાદળાંની આંખો ચમકવા લાગી.

કૂકડો કૂકડેકૂક કરતો હતો.

વાદળાં આકાશમાં દોડવા લાગ્યાં.

સવાર થઈ.

આવું થાય ત્યારે તમને શું થાય એનો કમ માં લખો.

(૧. વાવાજોડું આવ્યું હોય એવું લાગે, ૨. વરસાદ આવ્યો એવું લાગે, ૩. સૂર્યોદય થયો એવું લાગે, ૪. વીજળી થાય એવું લાગે.)

૧. વાદળાંના હાથીએ સુંઠથી મોટા ફૂંકડા કર્યો.
૨. આકાશમાં મોટી ટ્યૂબલાઈટ ચાલુ થઈ.
૩. ગુસ્સે થઈ વાદળાં જઘડ્યાં.
૪. વાદળાંએ દીવાળી ઊજવી.
૫. આખી ધરતી પર ફેલાય એવડો ફુવારો છોડ્યો.
૬. આગિયાંઓએ બરણીમાં મિટિંગ કરી.
૭. ઉપર કોઈએ મોટો નળ ચાલુ કર્યો.
૮. આકાશની પરીઓએ વાળ ધોયા.

● ચાલો, ગાઈએ ગીતડું : પેલા પંખીને જોઈ મને થાય....

આડિંગ કિકેટની રીતે 'વાદળાંની ગમ્મત' વાંચો.

આડિંગ મોટેથી વાંચો :

નાનકડો મેહુલ વરસાદ સાથે વાતો કરે છે : 'વરસાદભાઈ! ઓ વરસાદભાઈ! થોડી વાર રમવાનું અટકાવીને મારી વાત સાંભળો ને! કેમ છો તમે? આ બધા કહે છે કે વરસાદ પડે છે. તે હેં! તમને વાગતું નથી? હું પડું તો તો ખૂબ વાગો! તમે જમીન પર પડો છો ત્યારે સરસ અવાજ આવે છે. તમે તો જતજતના અવાજ કાઢી શકો છો. નળિયાં પર પડો ત્યારે જુદો અવાજ પતરાં પર પડો ત્યારે ખનખન જેવો, જાણો ઝાંઝરનો અવાજ અને પાણીમાં પડો ત્યારે તો ટપ ટપ ટપ... તમને બારીના સળિયા પર ને ઝાડનાં પાંદડાં પર ઝૂલતાં મેં જોયા છે. સૂરજદાદાનું અજવાણું તમારા પર પડે ત્યારે તો તમે મસ્ત સ્મિત કરો છો. અચ્છા! પણ એ તો કહો તમે ક્યાંથી આવો છો? તમે મને ત્યાં લઈ જશો?

બાળકોને 'વાક્ય' કોણે કહેવાય તેની સરળ સમજ આપવી.

આ ફકરામાંથી તમને ગમતાં બે વાક્યોનું અનુલેખન કરો.

જે વાક્ય હોય તેની પાછળ પૂર્ણવિરામ મૂકો અને માં 'છે' લખો; વાક્ય ન હોય તેની પાછળ માં 'નથી' લખો.

ઉદા. અમને વાર્તા સાંભળવાની મજા પડી.

છે

૧. અમે રોજ સાંજે બાગમાં ફરવા

૨. ઉનાળમાં તો અમને ખૂબ જ ગરમી

૩. બધાં વાદળાં પાણી ભરીને આવ્યાં

૪. મારે ઓરોપ્લેનમાં બેસી દિલ્લી જવું છે

૫. દિલ્લી પહોંચી હું કુતુબમિનાર જોવા

ગીત :

રિમજિમ રિમજિમ વરસી ફોરાં,
ધરતી પર તો આવ્યાં છે.
કોણો આ ફોરાંના પગમાં,
જાંઝરિયાં પહેરાવ્યાં છે!
થાય મને કે દોડી દોડી,
આંગણમાં જઈ આવું હું.
સાવ ટબૂકલાં એ ફોરાંને,
ખોલામાં લઈ આવું હું,
કોણા દેશથી આવે ફોરાં?
કોણા દેશ એ જાણે
જળહળ જળહળ સૂરજ-તેજે
મરક મરક મરકાશે જી.
કોણા તને મોકલતું ફોરાં?
કોણા તને બોલાવે છે?
અલકમલકથી આવી પાછું
અલકમલક તું જાવે છે!

- કાણ્ણિ કડિયા

આ મોટેથી વાંચો :

૧. ફોરાં -

- (૧) થોડાંક ફોરાં પડ્યાં અને છોકરાં નાહવા દોડી ગયાં.
- (૨) નાનકડો કીકું ખુશ થઈ ગયો કારણ કે એની નાનકડી હથેળીમાં એણે આદ્યા વરસાદનાં ફોરાં જીલ્યાં.

૨. ટબૂકલાં -

- (૧) ટબૂકલાં છોકરાં વરસાદમાં દોડાદોડી કરતાં હતાં.
- (૨) છ મહિનાનો બજુડો બધાંને એટલો વહાલો લાગતો કે એ ટબૂકલા છોકરાને સૌરમાડતાં રહેતાં.

આ વાતચીત :

૧. આ ગીતની કઈ બે પંક્તિ તમને ખૂબ ગમી?
૨. વરસાદ સાથે વાત કરવાની હોય તો તમે તેને શું કહો?
૩. વરસાદ આવે ત્યારે તમે શું શું કરો છો?
૪. જો વરસાદનાં ટીપાં તમને પોતાની પીઠ પર બેસાડીને ક્યાંક લઈ જવાનું કહે તો તમે ક્યાં જવાનું પસંદ કરશો?
૫. વરસાદ પડે ત્યારે કેવો કેવો અવાજ આવે છે?

આ વાક્યોની સામે દોરો અને ખોટાં વાક્યોની સામે દોરો.

૧. વરસાદનાં ટીપાં વરસતાં વરસતાં આવ્યાં છે.

૨. વરસાદનાં ફોરાં નાનાં-નાનાં છે.

૩. નાનાં નાનાં ટીપાં ઝળહળ ઝળહળ કરતાં આવે છે.

૪. ટીપાં દોડી-દોડીને આવે છે.

૫. વરસાદનાં ફોરાં હસતાં હસતાં આવે છે.

મોટેથી ગાઓ :

પંક્તિઓનું જીલગાન કરાવો.

થાય મને કે દોડી દોડી
અંગણમાં જઈ આવું હું
સાવ ટબૂકલાં એ ફોરાંને,
ખોબામાં લઈ આવું હું.

અભિનય કરો.

વિદ્યાર્થીઓને અત્યારે વરસાદ પડી રહ્યો છે એવું ધારવા કહો. ત્યાર બાદ વર્ગખંડની બહાર જઈ પોતપોતાના ખોબામાં વરસાદના ફોરાંને જીલીને લઈ આવતા હોય તેવો અભિનય કરવા કહો.

- સૂરજનો તડકો ન હોય અને વાદળાં હોય ત્યારે વરસાદ પડે છે એ તમને કેવો દેખાય છે?
- વાદળાં હોય - સૂર્ય વાદળાંની પાછળ ઢંકાઈ ગયો હોય અને આછો - આછો તડકો આવતો હોય ત્યારે ફોરાં પડે એ તમને કેવાં દેખાય છે?

બંનેમાંથી ક્યારે ફોરાં હસે છે એવું લાગે છે? તો હવે તમે પણ ફોરાં જેવું હસો ને!

સરખા અક્ષરો વારંવાર આવે એવા શબ્દો કવિતામાંથી શોધીને લખો. આવા અન્ય શબ્દો પણ જાણીને લખો અને મોટેથી બોલો.

અલક્કમલક		

સાથે બોલીએ.

- ટગર ટગર	- રિમજિમ રિમજિમ	- ઝરમર ઝરમર
- લઘરવધર	- ઝળહળ ઝળહળ	- ઊલટસૂલટ
- મરકમરક	- કલબલ કલબલ	- ઊથલપાથલ

--

--

જડપથી, ધીમેથી અને મોટેથી આ શહ્રો વારંવાર ખોલાવવા.

● ગૃહકાર્ય

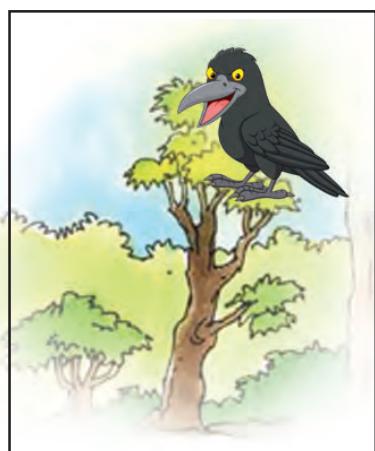
તમને આ કવિતાનો જે ટુકડો ગાવાની સૌથી વધુ મજા આવી હોય એ તમારા ઘરના સભ્યોને સંભળાવજો.

 એક હોય ત્યાં એક અને એકથી વધુ હોય ત્યાં વધુ લખવું.

૧. મેં તળાવમાં ચાર બતક જોયાં.
૨. વાંદરાને કેળાં ભાવે છે.
૩. પાણીમાં બતક તરતું છતું.
૪. ઝાડ પર વાંદરો બેઠો છે.
૫. ગામમાં ઘણાં ઢોર હોય છે.

૧૮ જુઓ, વાંચો, સરખાવો.

૧. એક કાગડો બેઠો છે.

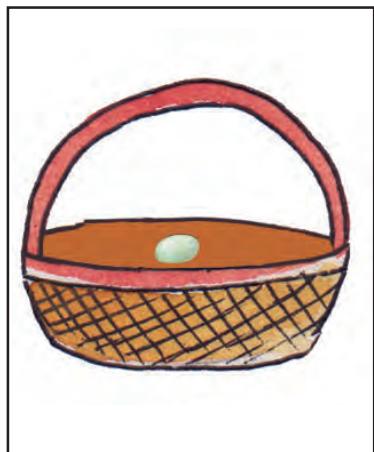

ઉદા. એક
કાગડો

- ચાર કાગડા ઉડે છે.

૨. આ ટોપલીમાં એક ઈંડું છે.

- માળામાં ત્રણ ઈંડાં છે.

૩. છોકરીના હાથમાં ભમરડો છે.

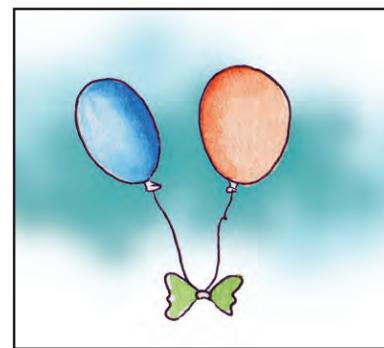
દુકાનમાં ભમરડા છે.

૪. એક ફુગ્ગો ઉડી ગયો.

બે ફુગ્ગા રહી ગયા.

આચા વાક્યની સામે ✓ ની નિશાની કરો.

	અહીં બે માટલું છે. ☐
	અહીં બે માટલાં છે. ☐
	ત્યાં ત્રણ ચકલીઓ છે. ☐
	ત્યાં ત્રણ ચકલી છે. ☐
	ચાર વાંદરા છે. ☐
	ચાર વાંદરું છે. ☐
	મારા પખાએ મને મારું ગમતું પુસ્તકો ભેટમાં આયું. ☐
	મારા પખાએ મને મારું ગમતું પુસ્તક ભેટમાં આયું. ☐
	મેં તળાવમાં બતક જોયાં. ☐
	મેં તળાવમાં બતક જોયું. ☐

આપણા વાર્તા :

સૃજન અને પ્રધોત બે પાકા ભાઈબંધ. જ્યારે પણ ભેગા થાય, કંઈક અવનવું કરે, આજે એમણે વાર્તા બનાવવાનું વિચાર્યું. વાર્તાનું એક વાક્ય સૃજન બોલે ને એના પછીનું પ્રધોત બોલે. બંને વાક્ય જોડવાની એવી રમત રમ્યા કે જેથી વાર્તા બને.

પહેલો વારો સૃજનનો આવ્યો.

સૃજન : એક મોટી નદી હતી.

પ્રધોત : એ નદીના કિનારે ઘણાં વૃક્ષો હતાં. એક વિશાળ વડલો પણ હતો.

સૃજન : વડની તો વડવાઈઓ હોય ને! એના હીંચકા ખાવાની મજા પડે.

પ્રધોત : અને એ વડના ઝાડ પર પક્ષીઓના માળા હતા. એક માળો એવો હતો જેમાં એક કાબર રહેતી હતી.

સૃજન : આ કાબર કલબલ કરીને આજુબાજુનાં ઝાડ પરથી અન્ય કાબરોને બોલાવે.

પ્રદ્યોત : વડલાની નીચેના દરમાં એક વાતોદિયણ કીડી રહેતી હતી. તેની બાજુના દરમાં મંકોડો રહેતો હતો.

સૃજન : એ કીડી અને મંકોડો દરમાંથી બહાર નીકળીને કાબરબહેન સાથે વાતો કરે.

પ્રદ્યોત : કાબર આકાશની વાતો કરે ને કીડી-મંકોડો દરની વાતો કરે.

સૃજન : એક વખત બન્યું એવું કે ચોમાસામાં ખૂબ વરસાદ પડ્યો. આ નદીમાં તો પૂર આવ્યું.

પ્રદ્યોત : એટલું બધું પૂર આવ્યું કે, એ બંનેના દરમાં પાણી ઘૂસી ગયું.

સૃજન : કાબરો કલબલાટ કરવા માંડી, નદીઓ છલકાવા લાગી... એવામાં ત્યાં સર... સર...

સર... તરતો મગર આવ્યો... એણો કહ્યું ફિકર ના કરો. ચાલો બધાં મારી પીઠ પર બેસી જાઓ. આપણે કોઈ ઊંચા પહાડ પર જતાં રહીએ.

પ્રદ્યોત : પછી તો કીડી-મંકોડાએ અન્ય કીડીઓ અને મંકોડાઓને બોલાવ્યા.

સૃજન : એટલું જ નહીં કાનખજૂરા ને વીંધીઓ પણ આવ્યાં.

પ્રદ્યોત : બધાં મગરની પીઠ પર બેસી ગયાં. ગામનાં લોકો તો આ કૌતુક જુએ ને અચરજ પામે! આવું દશ્ય આજ પહેલાં એમણે ક્યારેય જોયું ન હતું.

સૃજન : અને મગરની પીઠ પર સવારી કરનાર જીવજંતુઓને તો જે મજા પડી છે જે મજા પડી છે કે ના પૂછો વાત!

ખાળકોને પૂછો કે આ બધાં પ્રાણીઓ ફરતાં ફરતાં શું જેતાં હશે, માણસો શું કહેતાં હશે. આગળ કદ્વયના કરવા ખાળકોને ગ્રોત્સાહિત કરો. હવે ખાળકોને જૂથમાં બેસાડો. વાતાં આગળ વધારવા કહો. દરેક જૂથમાંથી એક એક વિદ્યાર્થીની પોતાના જૂથમાં બનાવેલી વાતાં વર્ગ સમક્ષ રજૂ કરવા કહો. દરેક જૂથની વાતાનાં સારાં પાસાં લઈ સમગ્ર વર્ગની એક વાતાં બનાવડાવો. આ રીતે અન્ય વાતાઓનું સર્જન કરાવો.

 વાર્તામાં લીટી કરેલ શબ્દો જો એક કરતાં વધુ માટે હોય તો તેની નીચે બીજી લીટી દોરો. આ શબ્દો નીચે લખો.

ઉદા.	એક	એક કરતાં વધુ	એક	એક કરતાં વધુ
	વાક્ય	વાક્યો		

--

--

- ચાલો, ગાઈએ ગીતનું : પેલા પંખીને જોઈ મને થાય...

લખો.

	<table border="1" style="width: 100%; height: 100%;"> <tr><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td></tr> <tr><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td></tr> <tr><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td></tr> <tr><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td></tr> <tr><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td><td>ळ</td></tr> </table>	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ
ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ																														
ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ																														
ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ																														
ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ																														
ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ	ळ																														

	<table border="1" style="width: 100%; height: 100%;"> <tr><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td></tr> <tr><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td></tr> <tr><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td></tr> <tr><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td></tr> <tr><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td><td>સ સ સ સ</td></tr> </table>	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ
સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ														
સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ														
સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ														
સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ														
સ સ સ સ	સ સ સ સ	સ સ સ સ														

	<table border="1" style="width: 100%; height: 100%;"> <tr><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td></tr> <tr><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td></tr> <tr><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td></tr> <tr><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td></tr> <tr><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td><td>ટ ટ ટ ટ</td></tr> </table>	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ
ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ														
ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ														
ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ														
ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ														
ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ	ટ ટ ટ ટ														

૨૬

આ વાર્તામાંથી જે શબ્દમાં ધ, દ અને સૃ આવતો હોય એ શોધો અને નીચે લખો.

--	--	--

આ શબ્દો વાંચો અને લખો.

વિદ્યા

--

 ઉદ્યત

--

 સૃજન

--

સૃષ્ટિ

--

 વિદ્યાર્થી

--

 સૃષ્ટિકર્તા

--

દષ્ટિ

--

 વિદ્યુત

--

 દષ્ટિક્ષેત્ર

--

દશ્વ

--

 દઢતા

--

 દષ્ટિહીન

--

ઉદ્ઘમ

--

 દષાંત

--

 સૃષ્ટિવિજ્ઞાન

--

હસો :

- રીકુએ ઉતાવળમાં એક બૂટ ઉંધો પહેર્યો એટલે બૂટની ટોચ અવળી દિશામાં થઈ. રીકુએ ગભરાઈને બૂમ પાડી : ‘મમ્મી, મારા પગ આડાઅવળા થઈ ગયા છે!’
- “બેટા મોહન, તું પાછો ગંદા પગ લઈને પથારીમાં પડ્યો?”
“બા, હું બીજા પગ ક્યાંથી લાવું?”

દઈ દેને પાંખ મને તારી

ઓ પંખીડા દઈ દેને પાંખ મને તારી.

મારે જોવી છે આભની અટારી

ઓ પંખીડા, દઈ દેને પાંખ મને તારી.

વૃક્ષોની ડાળી પર ઝૂલી ઝૂલીને મારે

ગાવાં છે મધમીઠાં ગીત

બાગ ને બગીચામાં ઊડતાં રે ઘૂમતાં,

કરવી છે ફૂલડાં શું પ્રીત,

ચાંદા ને સૂરજ ને તારાનાં જળહળતાં

જોવાં છે રૂપ ધારી....ધારી.....દઈ દેને.....

ત્રીસ

--

૩

હું પતંગિયું મારા પિલ્લુનું

M6K1V5

આલો, ગાઈએ ગીતનું :

પતંગિયાને

આંગળી અડાડશો ના ભાઈ!

પતંગિયાને આંગળી અડાડશો ના ભાઈ!

નર્યું નાજુક છે એ નાનું,

મીઠનું મીઠનું અને મજાનું

અડવા જથો ના લલચાઈ! પતંગિયાને...

ભલી ભોળી છે શી આંખ!

રંગ રંગ રૂપાળી પાંખ!

રડા રંગોની છાંટ કેવી છવાઈ! પતંગિયાને...

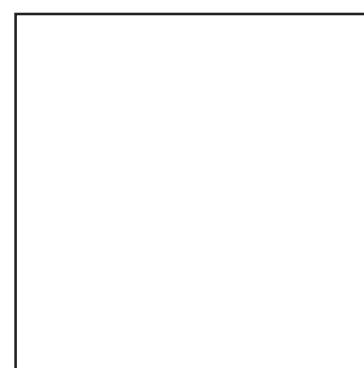
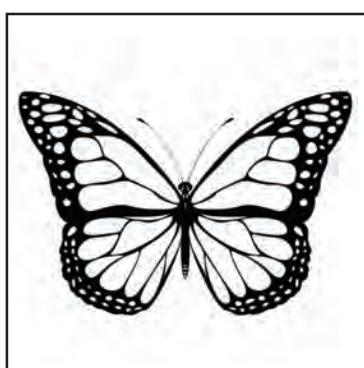
કૂલોથી કૂલે ફરી ફરીને,

બેઠું જો ને, જરા ઠરીને.

જોયા કરો ધરાઈ ધરાઈ! પતંગિયાને...

- પૂજાલાલ

દોરો, રંગ પૂરો :

ત્રીસ ને એક

વાર્તા વાંચો :

ધ્વારા પિલ્લુ

બપોરે વરસાદનું એક ઝાપડું પડી ગયું. તે પછી સરસ તડકો નીકળ્યો હતો. દ્વિજ અને ઈવા તેમના ઘર આગળ રમતાં હતાં. ત્યાં ઘણાં બધાં પતંગિયાં હતાં. તેમાં મોઢી, પીળી પાંખોવાળું પતંગિયું ઈવાને ખૂબ ગમી ગયું. દ્વિજ અને ઈવા તે પતંગિયાનો પીછો કરવા લાગ્યાં. તે પતંગિયું ઉડતું ઉડતું મીઠા લીમડા પર જઈને બેહું. લીમડા પર તો પતંગિયાનો મેળો જામેલો. દ્વિજ અને ઈવા હળવેથી લીમડા પાસે ગયાં. પેલા પીળા

પતંગિયાની સાથે બીજાં કેટલાંક પતંગિયાં પણ ઉડી ગયાં. “અરેરેરે!” ઈવા ઉદાસ થઈ ગઈ. દ્વિજ કહે, “જો! જો! આ પાંદડા પર શું છે?” પાંદડા પર નાનાં નાનાં પીળાં ટપકાં જેવું કશુંક હતું. ઈવાએ ધ્યાનથી જોઈને કહ્યું, “આ તો ઈંડાં લાગે છે.” તેઓ જોવા માટે વધારે નજીક ગયાં. તેમાં તે પાંદડાવાળી ડાળખીને ધક્કો લાગ્યો. બંને ભાઈ-બહેન થોડાં ગબરાયાં. તેમને ચિંતા થઈ કે ક્યાંક પેલાં ઈંડાં પડી જશે. પણ,

એવું ન થયું, ઈંડાં તો પાંદડાને બરાબર ચોંટી રહેલાં. દ્વિજ અને ઈવાને હાશ થઈ. ઈવાએ મમ્મીને કહ્યું કે હવે થોડા દિવસ લીમડો તોડતી વખતે ધ્યાન રાખવું.

બીજું સવારે ઊઠતાંવેંત બંને મીઠા લીમડા પાસે પહોંચ્યાં. પણ ત્યાં તો ઈંડાં નહોતાં! પીળાં ઈંડાને બદલે ત્યાં હતી લીલી લીલી, જીણી જીણી ઈયળો! જુદાં-જુદાં પાન પર ભાંખોડિયા ભરતી ઈયળો. તે ડાળખીનાં કેટલાંય પાંદડાં પર નાનાં નાનાં કાણાં હતાં. એક પાંદડા પર એક જ ઈયળ હતી. ઈવાએ કાળજીથી તે પાંદડું તોડ્યું અને હુથેળીમાં લીધું. પછી તે પાંદડાને એક ખોખામાં મૂક્યું. મીઠા લીમડાનાં કૂણાં પાંદડાં દ્વિજ સાચવીને તોડી લાવ્યો અને તેને સંભાળીને ખોખામાં મૂક્યાં. ઈવા કહે, “હવે ખા, તું તારે ખાવું હોય એટલું!” તેઓએ ખોખાને ઘરમાં લાવી સલામત જગ્યાએ મૂક્યું.

બીજું સવારે દ્વિજ અને ઈવાએ ખોખામાં જોયું. પહેલી નજરે તો લીલાં પાંદડાં વચ્ચે કોઈ લીલી ઈયળ દેખાઈ જ નહીં. બંનેએ ધારી ધારીને જોયું, હળવેથી પાંદડાં ઉંચાં-નીચાં કર્યાં. ત્યાં એ બહેન દેખાયાં! એક પાંદડાની નીચે. જીણકું

મોહું, જીણા જીણા પગ અને સતત સરકતું શરીર. તોપણ, તે કેટલાં બધાં પાંદડાં ખાઈ ગયેલી!

દ્વિજ કહે, “આપણે આ દોસ્તનું નામ પાડીએ.”

ઈવા કહે, “ચોક્કસ! હં....! શું નામ પાડીશું?”

દ્વિજ કહે, “પિલ્લુ! ખારા પિલ્લુ!”

ઈવા કહે, “સરસ નામ છે પિલ્લુ!”

રોજ સવારે દ્વિજ અને ઈવા ખોખામાંના પિલ્લુની ભાળ લેતાં. તેઓ ખોખાને સાફ કરતાં અને નવાં પાંદડાં ઉમેરતાં. રાત પડ્યે વધુ એકવાર તપાસ કરીને જ સૂવા જતાં. અઠવાડિયા પછી દ્વિજે કંઈક જુદું જોયું. તેણે ઈવાને પૂછ્યું. “દીદી, આ શું છે ?” ઈવાએ ધ્યાનથી જોઈને કહ્યું, “આ તો આપણો પિલ્લુ જ છે. હવે તેણે નવાં કપડાં પહેરી લીધાં છે. તેને કોશોટો કહેવાય. જો ને! કેવો પહેલવાન થઈ ગયો છે પિલ્લુ!”

દ્વિજ કહે, “સાચી વાત! ખાઈખાઈને તગડો થઈ ગયો છે!”

બંને ભાઈ-બહેનને આ તગડો પિલ્લુ વહાલો થઈ પડેલો. સવાર-સાંજ અને નિશાળે જતાં-આવતાં તેઓ પિલ્લુની ખબર લેતાં.

એક સાંજે નિશાળેથી આવીને તેમણે ખોખામાં જોયું, તો પિલ્લુભાઈ શાંત જગાયા, કોશેટાનો રંગ ગાઢો થઈ ગયેલો અને તે ચૂપચાપ પડી રહેલો. દ્વિજ સાચવીને તેને અડ્યો. કોશેટો એકદમ કઠણ હતો.

જોયું કે કોશેટો જરાજરા હલતો હતો. “દ્વિજ, ધ્યાનથી જોજે!” એમ કહી ઈવા ખોખાને બગીચામાં લઈ આવી. થોડી વારમાં કોશેટો તૂટ્યો અને તેમાંથી જીવનું બહાર આવ્યું. એ જીવનને તો પાંખો હતી. પણ, તેની પાંખો ચોંટેલી હતી.

દ્વિજને ચિંતા થઈ. તેણે ઈવાને પૂછ્યું, “દીદી, પિલ્લુને કંઈ થઈ તો નથી ગયું ને! તે સૂતો છે ને!”

ઈવા કહે, “ચિંતા ના કર! એ તો મોટો થઈ રહ્યો છે. બસ, થોડા દિવસ રાહ જો! પછી જોજે જાણુ!” તે પછીના રવિવારે બપોરે તેમણે પિલ્લુની ખબર કાઢવા ખોખું ખોલ્યું, ત્યારે

હળવે હળવે, ધીમે ધીમે, તેણે પોતાની પાંખો ખોલી. દ્વિજ અને ઈવાનાં મોં ખુલ્લાં રહી ગયાં. તેમનું વહાલું પિલ્લુ તો સુંદર મજાનું પતંગિયું બની ગયેલું. પિલ્લુએ પોતાની પાંખો બે-ત્રણ વાર ફફડાવી અને પછી... ઉડી ગયું.

દ્વિજ અને ઈવાએ પિલ્લુને કહ્યું, “આવજે”.

આતચીત :

૧. વાર્તામાં શું બન્યું ત્યારે તમને સૌથી વધુ મજા આવી?
૨. તમને પિલ્લુની ચિંતા ક્યારે થઈ?
૩. દ્વિજ-ઈવા ઈંડાવાળું પાંદડું ઘરમાં લાવ્યા ત્યારે તેમનાં મમ્મી-પપ્પાએ તેમને શું કહ્યું હશે?
૪. તમારે ઈયળને સાચવવાનું થાય, તો તમે તમારા ઘરમાં ખોખું ક્યાં મૂકો? કેમ?
૫. ચાલી બતાવો : (૧) ઈયળની જેમ (૨) સાપની જેમ (૩) અળસિયાની જેમ
૬. પગ ગણો : કીડી મંકોડો વંદો પતંગિયું
કાનખજૂરો

આતચીત તમારા નાક અને મોં આગળ રૂમાલ રાખો. આપેલું વાક્ય ખરું હોય તો ખાંસી ખાવ,
ખોટું હોય તો છીક ખાવ.

૧. પતંગિયાનાં ઈંડાં લખોટી જેવડાં હતાં.
૨. મીઠા લીમડા પર ઘણાં બધાં પતંગિયાં હતાં.
૩. પાંદડાં ખાઈને ઈયળ પહેલવાન બની ગયેલી.
૪. દ્વિજે કોશેટાને દબાવીને તપાસ્યો.
૫. કોશેટામાંથી પતંગિયું બહાર આવ્યું.

વાંચો, શોધો, વિચારો, લખો :

- ત્યારે તમને શું થાય? કૌંસમાંથી વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યામાં લખો.

(કિટલું સુંદર!, ચિંતા થાય, ઉદાસ થવાય, કેવું જોરદાર!, ગભરાઈ જવાય)

૧. પંખો ચાલુ હોય અને કબૂતર ઓરડામાં આવી જાય
૨. વાંદરાઓનું ટોળું અચાનક આવી જાય ત્યારે
૩. તમે માળો લટકાવો પણ ચકલી રહેવા ન આવે ત્યારે
૪. અંધારી રાતે આકાશમાં તારા જોઈએ ત્યારે
૫. જુદા-જુદા રંગનાં ફૂલ ખીલેલાં જોઈને

અધ્યાત્મ

● પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

૧. લીમડાનાં પાન પર કાણાં કેમ હતાં?

૨. ઈવા કેમ ઉદાસ થઈ ગઈ?

૩. ધક્કો લાગવા છતાં પાંડાં પરથી ઈંડાં પડી કેમ ના ગયાં?

૪. દ્વિજ અને ઈવા ક્યારે ક્યારે પિલ્લુની સંભાળ લેતાં?

૫. દ્વિજ અને ઈવા ફાટી આંખે શું જોઈ રહ્યાં?

● આપેલાં વાક્ય પરથી પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

(અ) બીજી સવારે ઊઠતાંવેંત બંને મીઠા લીમડા પાસે પહોંચ્યાં.

- બંને એટલે કેટલા વ્યક્તિ?

--
- મીઠા લીમડા પાસે કોણ પહોંચ્યું?

--
- આ લીમડાના પાનનો સ્વાદ કેવો હશે?

--
- ભાઈ-બહેન લીમડા પાસે ક્યારે પહોંચ્યાં?

--

નામ

સ્થળ

સમય

૧. <table border="1"><tr><td></td></tr></table>		૧. <table border="1"><tr><td></td></tr></table>		૧. <table border="1"><tr><td></td></tr></table>	

૨. <table border="1"><tr><td></td></tr></table>		૨. <table border="1"><tr><td></td></tr></table>		૨. <table border="1"><tr><td></td></tr></table>	

(બ) તે પાંડાવાળી ડાળખીને ધક્કો લાગ્યો એટલે બંને જણને ચિંતા થઈ કે ઈંડાં પડી જશે.

- બંને જણ એટલે કોણ-કોણ?

--
- ઈંડાં ક્યાં હતાં?

--

- બંને કઈ વાતે ગભરાયાં? _____
- ઈંડાની ચિંતા કોને થઈ? _____

ઉદ્યળ, કોશેટો અને પતંગિયા વિશે પાઠમાં આવતાં બે વાક્યો શોધી અહીં લખો.

ઉદ્યળ : _____

કોશેટો : _____

પતંગિયું : _____

ઉદ્યળ રીતે જોડકાં જોડો.

(અ)

ઇંડાં

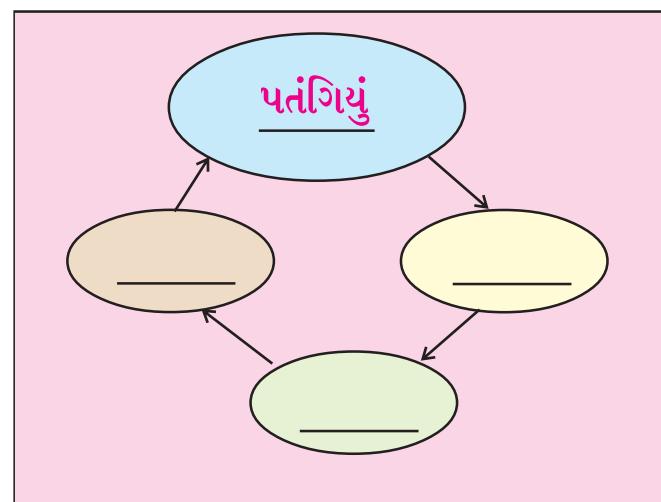
(બ)

ઉદ્યળ

કોશેટો

પતંગિયું

ઉદ્યળ પતંગિયું કેવી રીતે બને?

ઉદ્યળ મોટેથી ગાઓ

મોટો મોટો ગલગોટો
પીળો ને વળી મોહક
કો જરૂર ના એનો જોટો
આગની કેવી રોનક

ખેતર વચ્ચે ખોઈ વાળીને
કૂલ જીણાં ખોળીશાઃ
વાગશે કાંટા, દુખશે પાની
તોય જરીકે ન બ્હીશ.

આર્તા પ્રમાણે વાક્યોનો કમ ગોઠવો.

- દ્વિજે ઈયળનું નામ પાડ્યું.
- કોશેટો ચૂપચાપ, કડક થઈને પડી રહેલો.
- લીલાં પાંદડાં પર પીળાં ઈંડાં હતાં.
- પિલ્લુ ઊરી ગયું.
- પાંદડાં ખાઈખાઈને પિલ્લુ જડોપાડો થઈ ગયેલો.

આર્તા કિકેટની રીતે ‘ઘારા પિલ્લુ’ વાંચો.

- ચાલો, ગાઈએ ગીતડું : પતંગિયાને આંગળી અડાડશો ના ભાઈ...

ગીત :

અમે

અમે વનવનનાં પાન થઈ ફરકી રહ્યાં.
અમે પંખીનાં ગાન થઈ મરકી રહ્યાં.
અમે દરિયામાં વહાં થઈ મહાલી રહ્યાં.
અમે ઊડતા પતંગિયાને જાલી રહ્યાં.
અમે દરિયો થઈ આભને પંપાળી રહ્યાં.
અમે તારલા ઉગાડનાર માળી થયાં.
અમે વાદળ થઈ ધોધમાર વરસી રહ્યાં.
અમે ધિંગા તોઝન માટે તરસી રહ્યાં.
અમે રજાઓના તંબુ ને તેરા કર્યાં.
અમે શંખલા ને છીપલાંઓ ભેગાં કર્યાં.
અમે પહાડ અને ટેકરીઓ ઘૂમી રહ્યાં.
આ ફૂલો અમારી જેમ જૂમી રહ્યાં.

- સુરેશ દલાલ

આપણની વાતચીત :

૧. આમાં બાળકો શું શું થાય છે?
૨. આમાંથી શું થવાનું તમને સૌથી વધુ ગમે?
૩. આમાંથી શું કરવાનું તમને સૌથી વધુ ગમે?

જીથમાં બેસો અને કહો :

તમે નદીએ/દરિયા કિનારે/કોતરોમાં/રણમાં/ખેતરે/વાડીએ ગયા છો? ત્યાં તમે શું જોયું? ત્યાં જઈ તમે શું કર્યું? તમને શાની મજા આવી હતી?

વાંચો, શોધો, વિચારો, લખો :

(૧) ગીતમાં આવું કોને થાય છે?

૧. ગીત ગાવાની અમને મજા પડી.	૪. પવન આવતાં અમે નાચવા લાગ્યાં.
____	____
૨. પછી અમારું વજન ઓછું થઈ ગયું.	૫. અમે બિસ્સામાં શંખ અને છીપ ભર્યાં.
____	____
૩. અમે નાના મોટા તારા ઉછેર્યાં.	
____	

(૨) સરખા ઉચ્ચારવાળા શબ્દોની જોડ લખો.

૧. ફરકી - મરકી	૪. ____
____	
૨. ____	૫. ____
૩. ____	૬. ____

આપણની ખાલી જગ્યામાં તમને બરાબર લાગે તે શબ્દ મૂકી પંક્તિઓ પૂરી કરો :

૧. અમે ધૂળ બનીને ઊડી રહ્યાં.

સૌની આંખમાં જઈને રહ્યાં. (બળી/બેસી/ભળી/ચોંટી)

૨. અમે કાંટા થઈને ચોંટી પડ્યાં.

સૌના કપડામાં પડ્યાં. (વળગી/સળગી/તરાઈ/ભરાઈ)

૩. અમે કાંકરા થઈ રસ્તામાં ગબડી રહ્યાં.

સૌના હાથમાં રહ્યાં. (રમી/ગાઈ/વાંચી/નાચી)

 સૌથી નજીકના અર્થવાળું વાક્ય પસંદ કરો અને તેની સામેના માં ✓ કરો.

૧. અમે પાન થઈ ફરકી રહ્યાં.

અમને ઝાડ પર બેસવાની મજા આવી.

અમે જ પાંદડાં બની ગયાં.

સપનામાં એવું લાગ્યું કે અમે પાંદડાં છીએ.

૨. અમે દરિયામાં વહાણ થઈ મહાલી રહ્યાં.

અમે વહાણમાં બેસીને દરિયો મહાલવા ગયાં.

અમે દરિયામાં ખૂબ રમ્યાં.

અમે દરિયા કિનારે ટહેલ્યાં.

૩. અમે પહાડ અને ટેકરીઓ ઘૂમી રહ્યાં.

વાહનમાં બેસી અમે પહાડીઓમાં ફર્યાં.

પહાડ પર ફરવાનો અમને થાક લાગ્યો.

અમે પહાડ અને ટેકરીઓ પર ધીમે ધીમે ખૂબ ફર્યાં.

૪. અમે ધિંગા તોફાન માટે તરસી રહ્યાં.

અમને ક્યારેક તોફાન કરવાની મજા આવે છે.

ખૂબ મસ્તી કર્યા પછી પણ તોફાન કરવાનું મન રહ્યું.

તોફાન-મસ્તી માટે અમે કાયમ તૈયાર હોઈએ છીએ.

૫. અમે દરિયો થઈ આભને પંપાળી રહ્યાં.

અમે આભને અડવા દરિયાકિનારે કૂદકા માર્યાં.

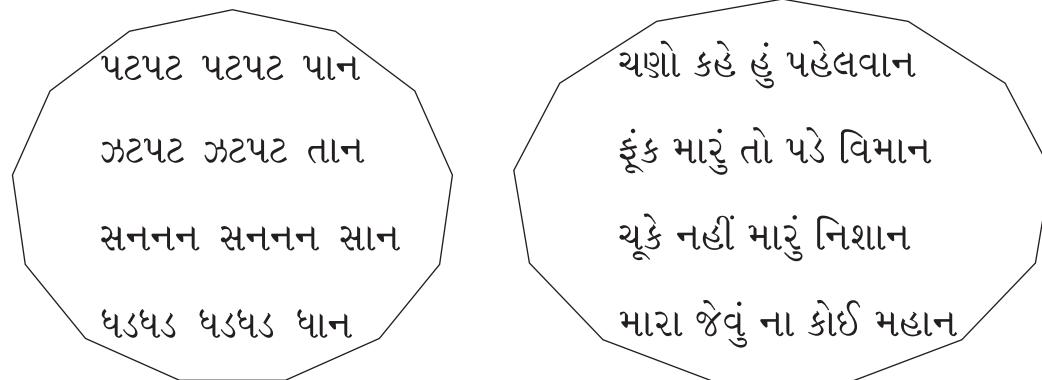
રાત્રે અમે તારા થઈને દરિયાને મળ્યા.

અમે મોજાંની છાલકથી આભને ગલીપણી કરીએ છીએ.

આપેલા શબ્દો ફટાફટ બોલો.

૧. કાન, જ્ઞાન, ખાન, ગાન, તાન, દાન, ધાન, પાન, ભાન, માન, રાન, વાન, શાન, સાન.

૨. મોટેથી ગાઓ.

- ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : પતંગિયાને, આંગળી અડાડશો ના ભાઈ...

આપેલા શબ્દો, વાંચો, શોધો, વિચારો, લખો. તમારા શિક્ષક નીચેના બંને ફકરા વાંચશે. શિક્ષક ફકરો ‘બ’ વાંચે ત્યારે તેમાં આવતા રંગીન શબ્દોને લાગુ પડતો શબ્દ ફકરા ‘અ’ માંથી જોઈ મોટેથી બોલો.

(અ)

અનિરુદ્ધને જીવજંતુ ખૂબ ગમે છે. તેના દોસ્ત ભદ્રેશને તેમનો ડર લાગે છે. તે કહે, “મને તે કરડી જાય તો?” અનિરુદ્ધ કહે, “તે તો કેટલાં નાનાં હોય!” એમને તું મારી ડબ્બીમાં મૂકીને જો. તને તે બધાં ગમી જશે.”

(બ)

અનિરુદ્ધને જીવજંતુ ખૂબ ગમે છે. અનિરુદ્ધના દોસ્ત ભદ્રેશને જીવજંતુનો ડર લાગે છે. ભદ્રેશ કહે, “ભદ્રેશને જીવજંતુ કરડી જાય તો?” અનિરુદ્ધ કહે, “જીવજંતુ તો કેટલાં નાનાં હોય! જીવજંતુઓને ભદ્રેશ અનિરુદ્ધની ડબ્બીમાં મૂકીને જો. ભદ્રેશને જીવજંતુ બધાં ગમી જશે.”

- કહો, કયું લખાણ સારું લાગે છે?
- બંને વાક્યોમાં શો ફેર છે?

(અ)

૧. અનિશભાઈ અનિશભાઈના નાના ભાઈનો ફોટો પાડે છે.
૨. રેશમાએ રેશમાની આંગળી ઊંચી કરી.
૩. ભદ્રા ભદ્રાના મિત્રને મળી.
૪. ચકલીએ ચકલીના માળામાં ઈંડાં મૂક્યાં.
૫. બધાં બાળકોએ બધાં બાળકોનાં દફતર ઊંચક્યાં.

● જોડકાં જોડો.

(અ)

જવાબ

(બ)

અનિરુદ્ધના

તેને

ભદ્રેશને

તેમને

ડુંબીમાં

તેના

જવજંતુઓને

તેમનો

જવજંતુઓનો

તેમાં

● બિનજરૂરી શબ્દ છેકી વાક્ય ફરીથી લખો.

૧. “બાળકો, તમે કીડી જોઈ છે ? કીડીને/તેને કેટલા પગ હોય છે ? તમને/બાળકોને ખબર છે?”

૨. મંકોડો પૂછો, “ભાઈઓ-બહેનો, ઓળખો છો મને/મંકોડાને? મંકોડાના/મારા ચટકાનો સ્વાદ ચાઘ્યો છે? તો પછી કહો, મારે/મંકોડાને કેટલા પગ છે?”

૩. “બાળકો, દેડકાને તો બાળકોએ/તમે જોયો હશે. કહો, કેટલા પગ હોય તેને/દેડકાને? તેની/દેડકાની જીબ જોઈ? દેડકો/તે શાસ લે ત્યારે દેડકાનું/તેનું પેટ કેવું હલે છે, નહીં!”

આ વાત દેડકો બોલે તો કઈ રીતે બોલે? ફકરો પૂરો કરો.

બાળકો, મને તો તમે

૪. ઈયળો બોલી, “અમને/ઈયળોને ઓળખો છો? ઈયળો/અમે તો બધે જ હોઈએ. અનાજમાં અને વૃક્ષ પર; શાક, ફળ અને ફૂલમાં. તમને/માણસોને ભાવે એ બધું/અનાજ, શાક, ફળ, ફૂલ, વનસ્પતિ ઈયળોને/અમને ભાવે.”

- આપેલ શબ્દ ઉપરના ચાર ફકરામાં કયા શબ્દને બદલે વપરાયો છે તે લખો.

ઉદા. તેને : ક્રીડીને, દેડકાને

તમે :

તમને :

મને :

મારા :

તેની :

તેનું :

તે :

અમને :

અમે :

તેને :

- ફકરામાંનાં રંગીન શબ્દોને બદલે કૌંસમાંથી યોગ્ય શબ્દ મૂકીને ફકરો ફરીથી લખો.

(તેની, તેણે, તેમાં, આપણે, તેણે, તેની, તેને, તારા, તેની, મારી, તેણે)

અનિરુદ્ધ એક ફૂદું પકડ્યું અને ફૂદાને ડબ્બીમાં બંધ કર્યું. અનિરુદ્ધ ભદ્રેશને ડબ્બીમાં જોવા કર્યું. ભદ્રેશે ડરતાં ડરતાં ડબ્બીમાં જોયું, ડબ્બીની અંદરનું ફૂદું પતંગિયા જેવું દેખાતું હતું. ફૂદાની પાંખ પર જીણાં જીણાં ટપકાં હતાં ભદ્રેશની બીક જતી રહી. ભદ્રેશ અનિરુદ્ધને કર્યું, “અનિરુદ્ધના કારણે ભદ્રેશની બીક જતી રહી હવે ભદ્રેશ-અનિરુદ્ધ પાકા દોસ્ત.”

- ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : પતંગિયાને આંગળી અડાડશો ના...

○ જૂથમાં કામ કરો. આપેલાં વાક્યો માટે યોગ્ય વિકલ્પ પર ✓ કરો.

- એક ઓક્ટોપસને આઠ પગ હોય તો છ ઓક્ટોપસના કુલ કેટલા પગ થાય?

 1. આ દાખલાનો જવાબ મેળવવા કઈ કિયા કરવી જોઈએ?
 (અ) ગુણાકાર (બ) ભાગાકાર (ક) બાદબાકી
 2. ‘ઓક્ટોપસ’ સજ્જવ છે કે નિર્જવ તે કઈ રીતે ખબર પડે?
 (અ) તેને પગ છે તે પરથી
 (બ) કોઈ વડીલ કે શિક્ષકને પૂછવાથી
 (ક) ઉપરની બંને રીતે

- અહીં ફૂલદાનીની સાત હાર છે. દરેક હારમાં ચાર ફૂલ છે. તો અહીં કેટલાં ફૂલ થયાં?

 1. ‘અહીં’ એટલે?
 (અ) દાખલો ગણતી વખતે બેઠા હોઈએ તે જગ્યા. (બ) દાખલામાં (ક) વર્ગમાં
 2. આ દાખલાનો જવાબ કઈ રીતે મળશે?
 (અ) 7×4 (બ) $4 + 4 + 4 + 4$ (ક) $7 + 7 + 7 + 7$
 3. ‘બાળકો બે-બેની હારમાં મેદાનમાં ગયાં’ આ વાક્ય પરથી કહો, ‘ફૂલદાનીની હાર’ એટલે?
 (અ) ફૂલહારનું દાન (બ) ફૂલદાનીની લાઈન (કતાર) (ક) હારી ગયેલી ફૂલદાની
 4. “ફૂલદાની તૂટી ગઈ એટલે બધાં ફૂલ વેરાઈ ગયાં.” આ વાક્યમાં ‘ફૂલદાની’ એટલે?
 (અ) ફૂલનો ઢગલો (બ) ફૂલનો હાર (ક) ફૂલ મૂકવાનું સાધન

- એક ડિઝાઇનમાં ત્રણ કેરી છે. કાપડના એક ટુકડામાં આવી ઓગણીસ ડિઝાઇન છે.
 તો કાપડમાં કેટલી કેરી હશે?

 1. અહીં ‘કેરી’ એટલે ?
 (અ) આંબા પર થાય તે (બ) કેરીનું ચિત્ર (ક) કેરીની છાપ
 2. આ દાખલાનો જવાબ કઈ રીતે નહીં મળે?
 (અ) 98×3 (બ) $98 + 3$ (ક) 3×98

 જુથમાં કામ કરો. આપેલો ફકરો મોટેથી વાંચી તેના આધારે આપેલા પ્રશ્નો માટે યોગ્ય વિકલ્પ પર કરો.

પંખીઓની ચાલવાની અને ઉડવાની રીત અલગ હોય છે. તેમની ડોકનું હલનચલન પણ અલગ હોય છે. મેના તેની ડોક આગળ-પાછળ, આંચકાથી હલાવે છે. ઘુંડ તેની ડોક પાછળની તરફ ફેરવી શકે છે. પંખીઓનાં પીંછાં જુદા જુદા રંગ, આકાર અને કદનાં હોય છે. તેમનાં પીંછાં તેમને ઉડવામાં અને હુંફાળા રહેવામાં ઉપયોગી છે. કેટલાક સમય પછી પંખીઓ જૂનાં પીંછાં બેરવી નાંખે છે. તેમની જગ્યાએ નવાં પીંછાં આવે છે.

૧. ‘હુંફ’ એટલે?

ગરમાવો ઉકળાટ બાઝ

૨. ‘પંખી’ એટલે?

પાંખ જેને પાંખ હોય તે જેને પગ હોય તે

૩. ‘કદ’ એટલે?

વજન દેખાવ નાનું-મોટું

૪. પક્ષીઓ કઈ કઈ રીતે જુદાં પડે છે?

ઉડ ચાલ પગની સંખ્યા રંગ આકાર કદ
ડોકનું હલનચલન અવાજ આંખ

૫. પક્ષીને શું શું ફરી મળી શકે છે?

પગ ચાંચ પીંછાં

૬. ઘુંડ શું શું કરી શકે છે?

દિવસે ખોરાક શોધી શકે.

બેઠાં બેઠાં પાછળની વસ્તુ જોઈ શકે.

અંધારામાં જોઈ શકે.

૭. પીંછાં ના હોય તો પક્ષીને શી શી મુશ્કેલી પડે?

ઉડવાની વરસાદથી બચવાની ઠંડીથી બચવાની

પતંગની દોરીથી બચવાની ખોરાક શોધવાની

૮. તમને મેનાની જેમ ડોક હલાવતાં આવડે છે? હલાવો.

ઉચ્ચ કેટલાંક ઉખાણાં આપ્યાં છે. તેમના જવાબ દેડકો, બિસકોલી, બિલાડી અને કબૂતરમાંથી કોઈ એક છે. દરેક વાક્ય માટે તમારે જવાબ ધારતા જવાના છે. એમ છેલ્લે તમે સાચા જવાબ સુધી પહોંચશો.

- ૧. તે ખોબામાં સમાઈ શકે તેવડું છે. _____
- ૨. તેના આગળના પગ પાછળના પગ કરતાં ટૂંકા છે. _____
- ૩. તેને પૂંછડી છે. _____
- ૧. તેને પૂંછડી છે. _____
- ૨. તેના પગ એકસરખા છે. _____
- ૩. તેની આંખ અંધારામાં ચમકે છે. _____
- ૧. તે લાંબો કૂદકો લગાવે છે. _____
- ૨. તેના પાછલા પગ આગલા પગ કરતાં લાંબા છે. _____
- ૩. તે ચોમાસામાં ખાસ દેખા દે છે. _____

ઉચ્ચ દેડકો, બિસકોલી, બિલાડી અને કબૂતરમાંથી કોઈ બે વિશે બોલો અને બાકીનાં બે વિશે લખો.

૧. _____ :-

૨. _____ :-

આપેલા ચોકઠામાંથી પાંચ-પાંચ જીવજંતુનાં નામ શોધી કાઢો. તેની ફરતે ○ કરો.

માં	ક	ડ	ક
જુ	વં	પી	રો
શ	ફ	દો	ળિ
ઈ	ય	ળ	યો

દો	વં	ત	ભ
કી	ખ	મ	રી
ડી	ચ્છ	રું	સા
ર	હ	શ	કં

સ	છી	વી	મં
ઉ	ધ	ઈ	કો
ફૂ	દું	ય	ડો
ખ	લ	ળ	ક્ષ

આપેલા શબ્દો ઓળખી કાઢો. મોટેથી બોલો અને લખો.

અપણોફને રાજીસન્ડાન
સુરાદાન પ્રાંગિન્દ્રાન

મોટેથી બોલો અને લખો.

૧. અછૈત તદ્દન ઢીલો.

--	--

૨. રૂદ્રની પદ્ધતિ ઝડપી.

--	--

૩. પ્રદ્યોતને ચંદ્ર ગમે.

--	--

૪. સૃજને પૂંઠામાંથી ઘર સર્જું.

--	--

૫. અંધારામાં સૂરજ અદેશ્ય.

--	--

૬. લાઈટ એટલે વિદ્યુત.

--	--

૭. આધા અને વિદ્યા બહેનો છે.

--	--

૮. અમારી દુકાનનું ધી એકદમ શુદ્ધ.

--	--

૯. દણ્ણ તો છેક અધ્યર લટકી.

--	--

૧૦. ભરકાળીનું મંદિર અમદાવાદમાં.

--	--

--	--

--	--

જુઓ, જોડો, બોલો, લખો.

દ્વારા - દરિ : દ [] રિ

ભદ્ર - ભર : ભ [] ર

રદ્ર - રદ : ર [] દ

ચંદ્ર - ચંદ : ચ [] દ

અદ્રાશ્ય - અદૃશ્ય : અ [] શ્ય

સૂત્રજન - સૂજન : સૂ [] જન

અદ્વૈત - અદ્વૈત : અ [] ત

વિદ્યુત - વિદ્યુત : વિ [] ત

આદ્યા - આદ્યા : આ [] યા

વિદ્યા - વિદ્યા : વિ [] યા

શુદ્ધ - શુદ્ધ : શુ [] દ્ધ

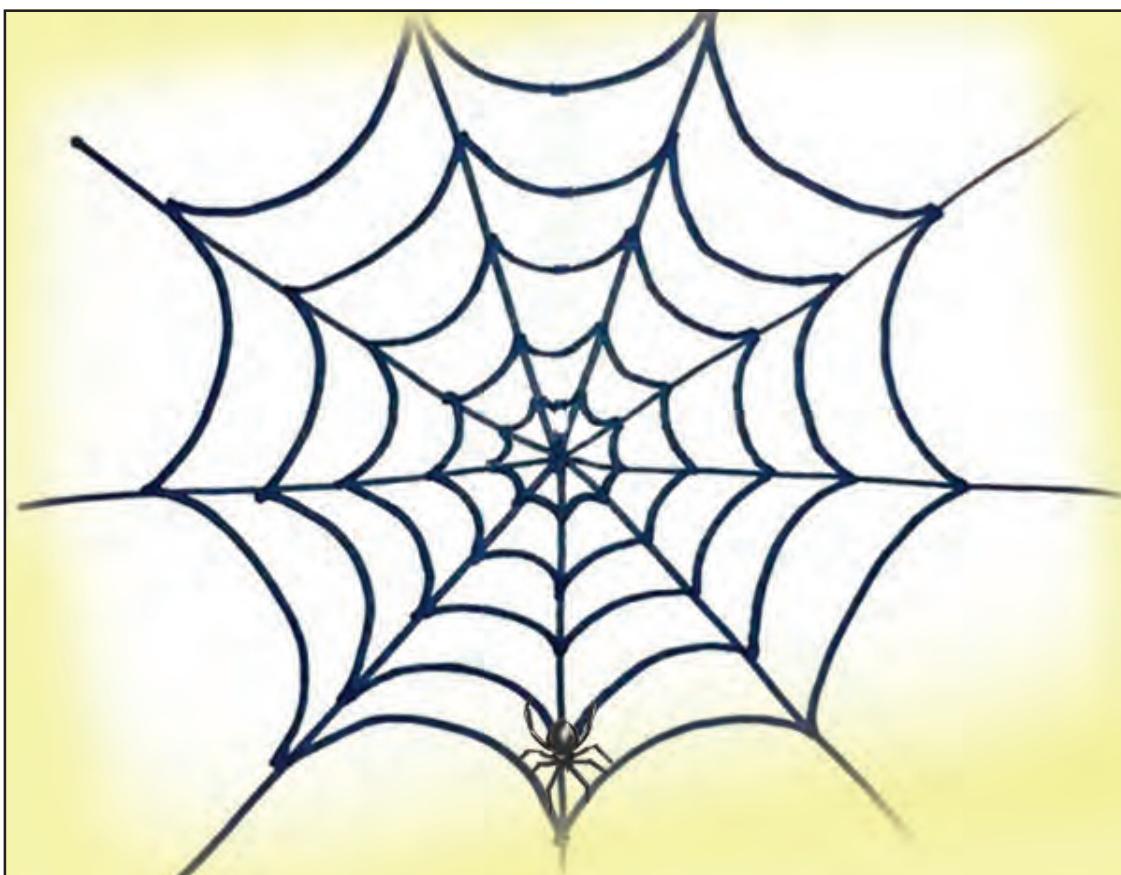
અધ્યાત્મ - અધ્યાત્મ : અ [] યાત્મ

પદ્ધતિ - પદ્ધતિ : પ [] દ્ધતિ

પ્રદ્યોત - પ્રદ્યોત : પ્ર [] દ્યોત

ઓળખો :

આવી રીતે તમને બીજાં જંતુ અને તેમનાં ઘરનાં ચિત્ર બનાવતાં આવડે? અલગ કાગળમાં બનાવો.

[]

[]

 ‘વાંદરાને વાંચતાં ન આવડે’ અને ‘પોટલાં ટપકે પણ’ પરથી જવાબ લખો.

- આ વાક્યો કોણ બોલ્યું હશે? તેના જેવો અવાજ કરો અને તેનું નામ લખો.

1. “એ ભાગે હંડી!”
2. “મારા ઘરમાં તો વાંદરાભાઈ સમાય જ નહીં!”
3. “આવડી અમથી સુધરી આવડા મોટા મને સલાહ આપે છે!”
4. “બિચારા વાંદરાભાઈ! કેવી ગરમી લાગતી હશે એમને!”
5. “વાંચવા બેસો તો, મમ્મી-પણા!”
6. “આવો બધાં. દીવાને દેખાડી દો કે આકાશ તેનું એકલાનું નથી.”
7. “એ જુઓ! વીજળી જબૂકે છે!”

 નકામા શબ્દ છેકી સાચું વાક્ય બનાવીને લખો.

1. મેં શૂન્ય/એક/બે ચોટલો/ચોટલા ગૂંઘા છે.

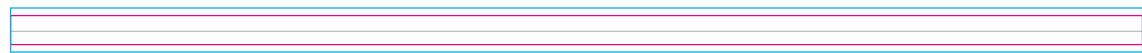
2. રિક્ષામાં ત્રણ/બે પૈડાં/પૈદું હોય.

3. પંખાને બે/ત્રણ પાંખ/પાંખિયાં છે.

4. સૃષ્ટિએ બિસ્સામાં એક/ચાર આંબળાં/આંબળું મૂક્યાં.

5. શાળાની ઘડિયાળમાં શૂન્ય/બે/ત્રણ કંટા/કંટો છે.

 ખડખડાટ :

ધ્રુવ : સર, પેન્સિલમાં દીર્ઘ ‘ઈ’ આવે કે છુસ્વ ‘ઈ’?

શિક્ષક : છુસ્વ ‘ઈ’.

ધૈર્ય : મને તો દીર્ઘ ‘ઈ’ કહી હતી?

શિક્ષક : તારી પેન્સિલ લાંબી હતી ને!

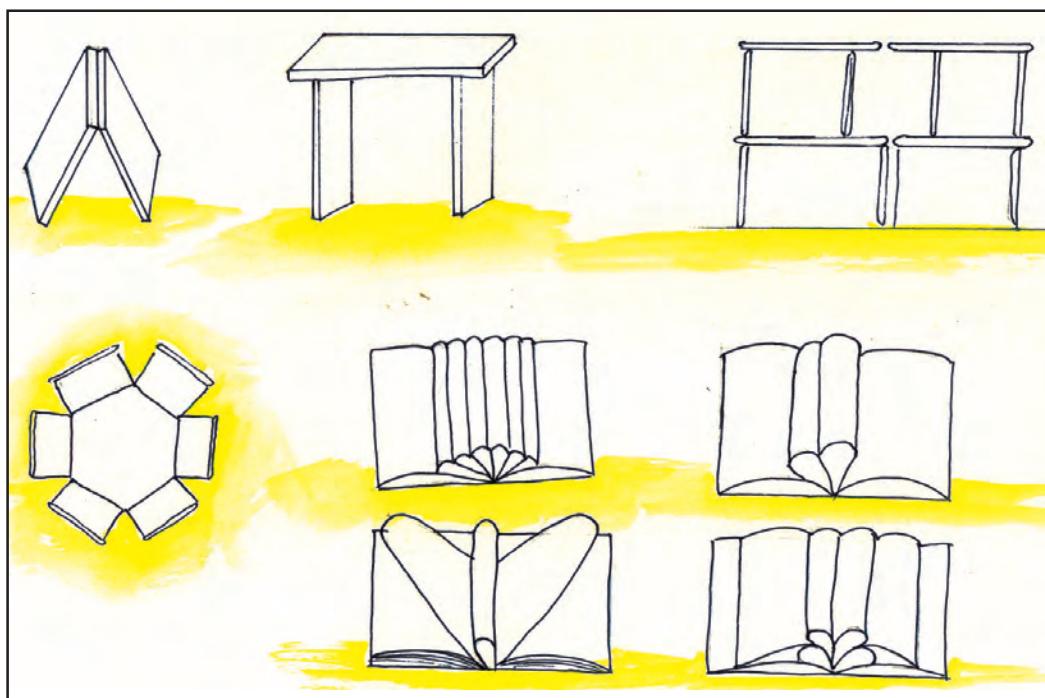

આલો, ગાઈએ ગીતનું :

જૂતાજીના દક્કટરે,
માપો જરાક નાડી.
બીમાર મારું ચંપલ
દવા કરો ને સારી.
મને ઉંઘે વારેવારે,
તેની ટેવ નઠારી.
'થેક ધૂ' કહીશ તમને,
આપો તમે સુધારી.

જૂથકાર્ય :

નીચેની ડિઝાઇન જુઓ અને અલગ-અલગ ડિઝાઇન બનાવો. તમને ગમતી સૌથી સારી ડિઝાઇન રાખી મૂકો. વર્ગમાં ફરીને બધાં જૂથની ડિઝાઇન જુઓ. બીજા જૂથે બનાવેલી કોઈ એક ડિઝાઇન ફરીથી બનાવો.

આકૃતિ :

- તમારા પુસ્તકનો આકાર કેવો છે?
- પુસ્તકો વડે શું-શું બનાવી શકાય?
- તમારા જૂથે પુસ્તકોમાંથી શું બનાવ્યું? કેવી રીતે?

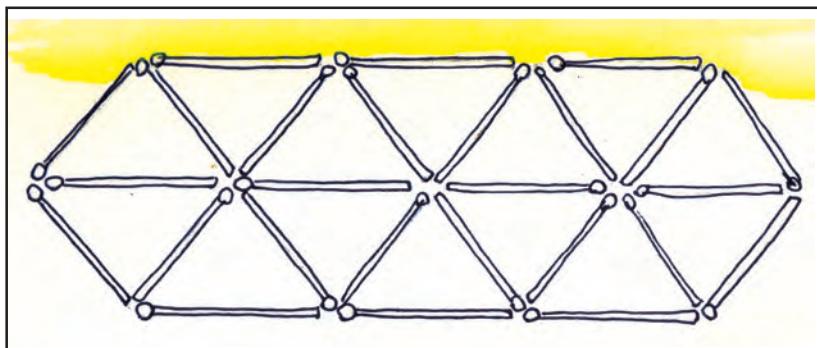
વર્ગમાં શીખો અને ઘરે જઈને બનાવો :

વોટર કલરવાળા પાણીમાં દોરો પલાળો. એક કોરા પાનામાં દોરો આડો-અવળો ગોઠવો. દોરાનો એક છેડો બહાર રાખી પાનાને વચ્ચેથી અડધું વાળી દો. કાગળ પર થોડો ભાર દઈને હાથ રાખો. પછી દોરાનો બહાર રાખેલો છેડો ધીમે ધીમે ખેંચીને આખો દોરો ખેંચી લો. જે ડિઝાઇન બની તેમાં તમને શું-શું દેખાય છે? તે સૌને કહો.

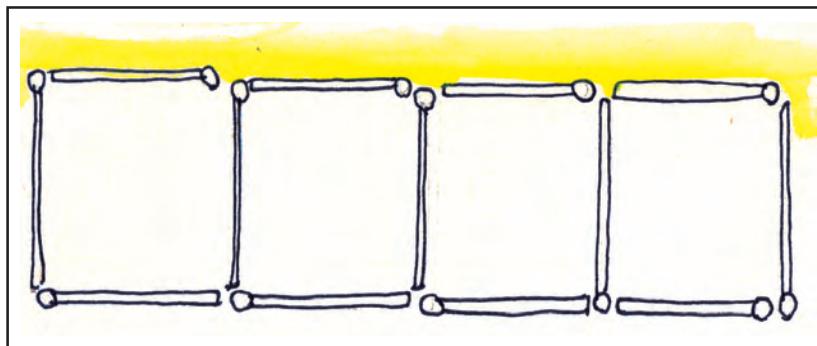
આકૃતિ બનાવો અને તેના આધારે જવાબ લખો :

આ પ્રવૃત્તિ કરાવતાં પહેલાં ઘરેથી ૪૦ દીવાસળી લાવવાનું આગળના દિવસે કહેવું.

(૧)

(૨)

- પહેલી આકૃતિમાં કેટલી દીવાસળીની જરૂર પડી?

- પહેલી આકૃતિમાં કેટલા ત્રિકોણ છે?

- બીજી આકૃતિમાં કેટલી દીવાસળીની જરૂર પડી?

૪. બીજી આકૃતિમાં કેટલા ચોરસ બનેલા છે?

૫. આકૃતિ (૧) કરતાં આકૃતિ (૨) માં કેટલી ઓછી દીવાસળીની જરૂર પડી?

❖ શબ્દચિત્ર ઓળખો, શબ્દ લખો :

૧.

૨.

૩.

૪.

૫.

૬.

૭.

૮.

૯.

૫૨

● ચાલો, ગાઈએ ગીતનું : જૂતાજીના દાકતર....

◇ વાક્યચિત્ર વાંચો અને વાક્યોનું અનુલેખન કરો :

૧.

મને શક્તિ આપે છે.
બીજો, સ્વસ્થ રહેણે હોય કરીને
શક્તિદાયક
આ મારો કપ છે.

૨.

માનાં-માટો છો જધાનું છું.
અમૃતનું છું - અપ્પાનું છું

ઘર ટાઢ, તડકા અને વરસાદ સામે રક્ષણ આપે.

એક મોટી
અને ઝૂલ્લી
આરી છે.
રમવાનું, જમવાનું, જ્ઞાલ કરવાની જગ્યા, જ્ઞાલું મારું ઘર.

દોસ્ત અને મહેમાનોને

જીવનની દેશ રામની

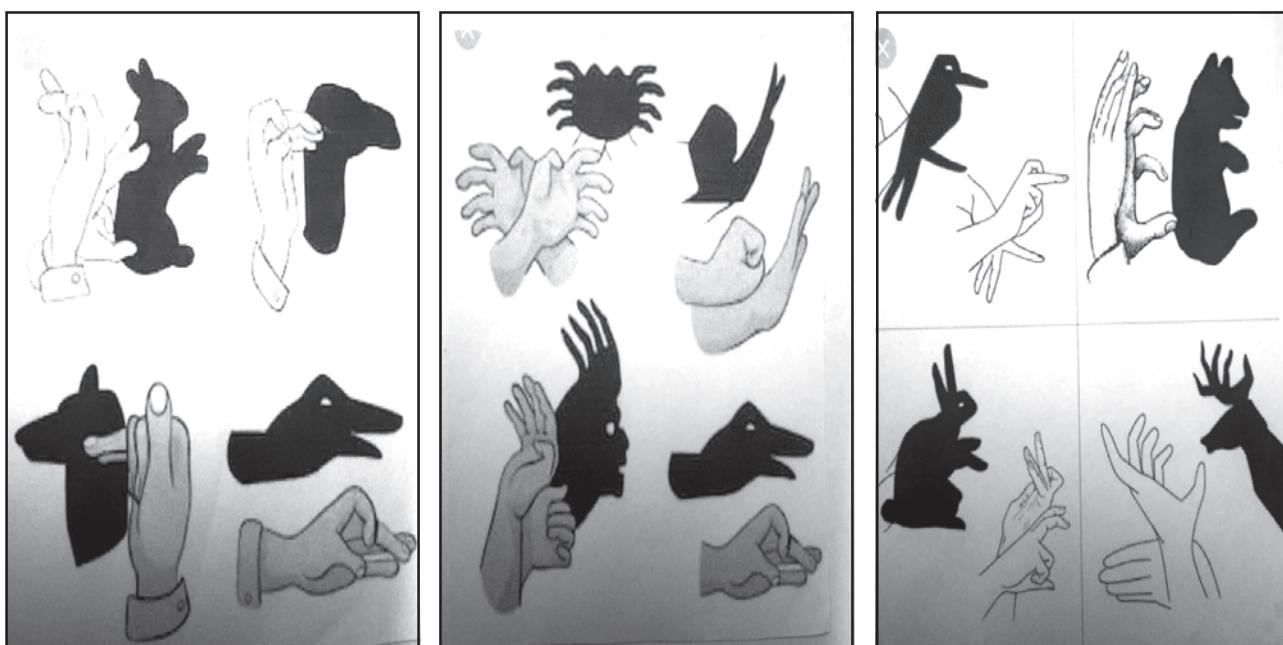
ખૂબ ગમે છે.

ખોટા શર્દું પર કરો.

૧. જ્યોર્જ કાળગા/કાગળ વડે રંગબેરંગી વિમાન બનાવે.
૨. દાદા રકાબીમાં/રબાકીમાં કોઝી પીએ.
૩. પેન્સિલથી/પેસ્નિલથી લખેલું ભૂસી શકાય છે.
૪. મેઘાએ લાલ રંગના/રગના ફુગગા ફુલાવ્યા.
૫. અગજર/અજગર જાડને વીંટળાઈ ગયો.
૬. વાળ કાપવા વાળંદ/વાણંદ પાસે જવું પડે.
૭. જગાદીશ નમૂના પ્રમાણે/પ્રણામે કાગળનો પંખો બનાવે/બવાને છે.
૮. છશ્યાસોછશ્યાસ/શાસોછધ્વાસ બોલવામાં તકલીફ/તફલીક પડે છે.
૯. અહીં અલગ/અગલ રંગના કાગળના ટુકડા ચોંડાટો/ચોંટાડો.
૧૦. જબેલી/જલેબી સાથે ફાફડા/ફાડફા ખવાય.
૧૧. મેં ગરમાગમર/ગરમાગરમ દધૂ/દૂધ પીધું.

જુઓ, શીખો, બનાવો કહો :

વર્ગખંડમાં અંધારું કરી ટોર્ચ વડે ડસ્ટર, હાથ, આંગળા, પુસ્તક, ચોકની મદદથી પડછાયા બતાવો.

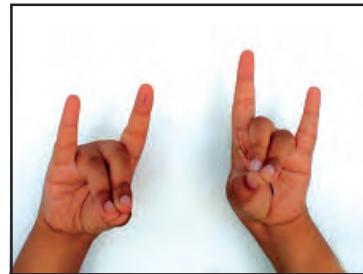
- તમારાં મમ્મી-પઢ્યા તેમજ બીજા વડીલોની મદદથી ઘરે આવા પડછાયા બતાવો, વર્ગમાં તેના વિશે વાત કરો.

ગીત :

આંગળાંનો જાડુ

આંગળાંનો જાડુ મારા આંગળાંનો જાડુ

મારા આંગળાંમાંથી બે હરણ બની જાય;
ઉંચા કાન કરીને એ તો ઠેકડા મારતાં જાય.

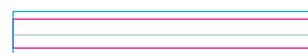
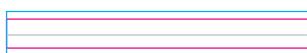
મારા આંગળાંમાંથી માછલી બની જાય;
પાણીમાં એ સરસર તરતી ઉપર નીચે થાય.

કયારેક મારી આંગળી આ તોષાની થઈ જાય;
કાનમાં જઈને ખાણખાણ કરતી આવું ન કરાય.

- પ્રકાશ પરમાર

કહો :

૧. તમને આંગળાંનો કયો જાદુ સૌથી વધુ ગમ્યો? ફરીથી કરી જુઓ.
૨. તમને બીજી વાર ગાવાનું મન થાય તેવી પંક્તિ નીચે એક લીટી કરો.
૩. ગીતની જે લીટી/પંક્તિ તમને યાદ હોય તે સૌને સંભળાવો.
૪. આંગળાની મદદથી તમે બીજાં કયાં-કયાં કામ કરી શકો?
- આંગળાની મદદથી જે કામ ન થાય તેની પર X કરો.

લખવું	રડવું	ટીંગાડવું	દોરવું	ફૂલ ચૂંટવાં
ગાવું	જમવું	હસવું	પીવું	જોવું
પકડવું	ચપટી વગાડવી	ચોંટાડવું	તાળી પાડવી	ચીંધવું (બતાવવું)

શબ્દોને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી અર્થપૂર્ણ વાક્ય બનાવો અને લખો.

૧. ફરવા ગયાં/અમે/ટ્રેનમાં બેસીને

૨. હોશિયાર છે/અને નમૃતા/વિકિમ

૩. ફૂલ પર/બેસે છે/પતંગિયું

૪. બસ ચલાવીને/પાવાગઢ ગયા/ડ્રાઇવર

૫. હરાણ ઠેકડા/ઊંચા કાન કરીને/મારે છે

૬. રાજા હતો/મગધનો/અશોક

૭. ગુલાબી ઝોક/પહેર્યું છે/ઢીંગલીએ

૮. બને છે/મારા આંગળાંમાંથી/પાણીમાં તરતી માછલી

૯. લીંબુ શરબત પીધું/સ્ટ્રોથી/કાગડાએ

૧૦. કરે છે/પરાકમો/છોટાભીમ

ઓળખો :

ડ પર ○ કરો.

ટ્રેન રાષ્ટ્ર

ટ્રીનટ્રીન

ઇલેક્ટ્રોનિક

ડ પર ○ કરો :

ડ્રેસ ડ્રમ

એડ્રેસ

ડાઈવર

ડાઉ - ડાઉ

ક પર ○ કરો :

કમ કિયા

વિકમ

પરાકમ

આકંદ

મ પર ○ કરો :

સમાટ નમતા

ધૂમ્રસેર

આમ્રપાલી

તામ્રપત્ર

લખો :

ડ ડ ડ ડ ડ ડ ડ ડ ડ

ડ ડ ડ ડ ડ ડ ડ ડ

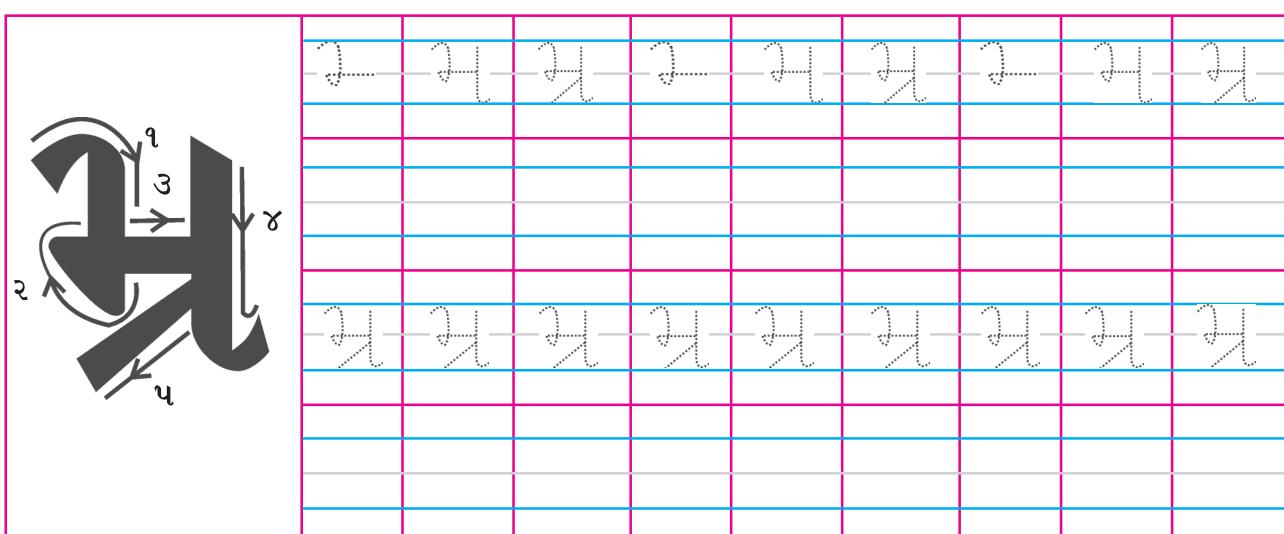
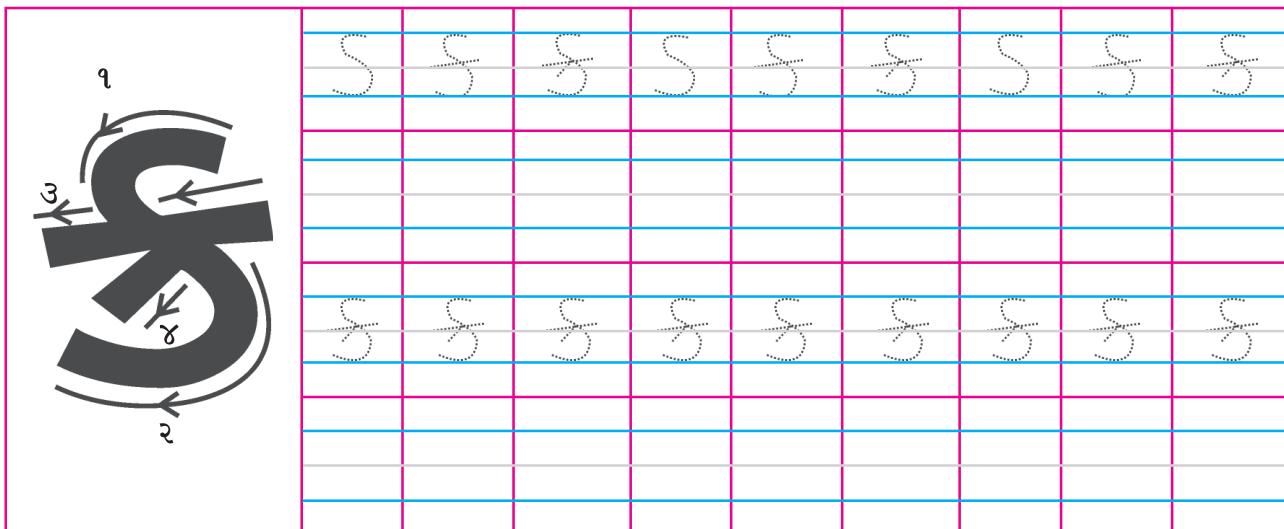

સ સ સ સ સ સ સ સ સ

સ સ સ સ સ સ સ સ સ

અનુભૂતિ

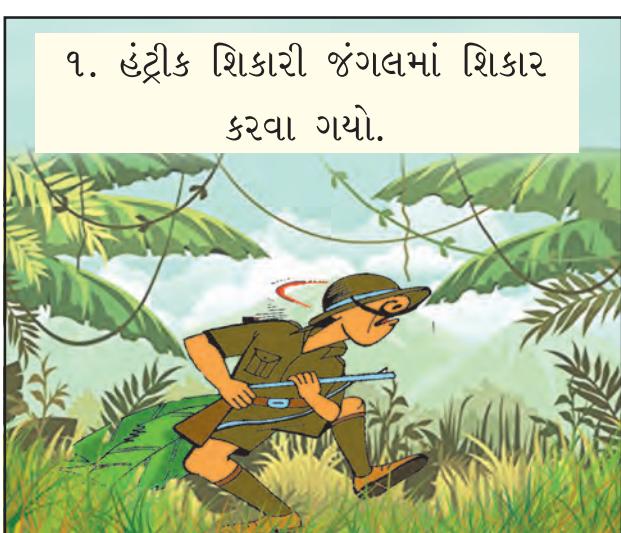
અનુભૂતિ

● ચાલો, ગાઈએ ગીતું : જૂતાળના દાકતર....

◇ જુઓ, વાંચો :

કૂતરો અને સસલું

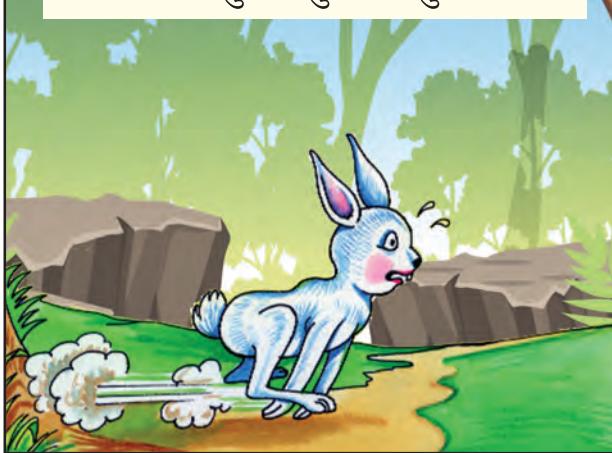
--	--

--	--

૩. થોડેક દૂર ઓક્સપ્રેસ
ડોગી ઉભો રહ્યો.

૪. એટલામાં ફાસ્ટુ સસલું ત્યાંથી
દોડતું-દોડતું નીકળ્યું.

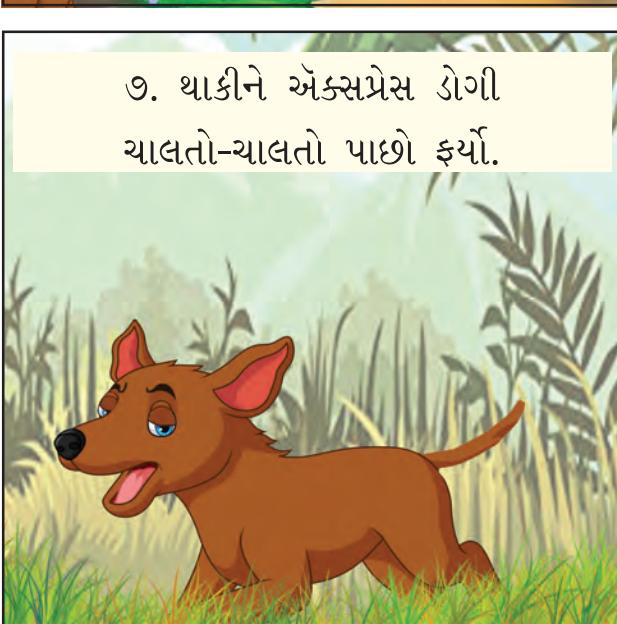
૫. ઓક્સપ્રેસ ડોગીના મોંમાં પાણી આવ્યું.
તે ફાસ્ટુ સસલાની પાછળ-પાછળ દોડ્યો.

૬. ફાસ્ટુ સસલું સુપરફાસ્ટ સ્પીડમાં દોડતું
હતું. ઓક્સપ્રેસ ડોગીએ તેનો પીછો કર્યો,
પણ પકડી ન શક્યો.
ફાસ્ટુ સસલું તો જંગલની બહાર
નીકળી ગયું.

૭. થાકીને ઓક્સપ્રેસ ડોગી
ચાલતો-ચાલતો પાછો ફર્યો.

૮. હંટ્રીક શિકારીએ જોયું તો ઓક્સપ્રેસ
ડોગી ખાલી હાથે ધીમે-ધીમે
આવતો હતો.

૮. હંટ્રીક શિકારીએ હસતાં-હસતાં કહ્યું-
કેમ એક્સપ્રેસ ડોગી આટલું નાનું સરખું
સસલુંય તમે પકડી ન શક્યા?

૧૦. એક્સપ્રેસ ડોગી કહે, અરે, ભલા
માણસ! હું દોડતો હતો તેને મારવા માટે,
તે દોડતું હતું જીવ બચાવવા માટે દોડ
દોડમાં ફેર હતો ને? સમજ્યા?

કહો :

૧. ચિત્ર-૫ જોઈને તમને શો વિચાર આવ્યો?
૨. વાર્તાનું કયું વાક્ય તમને યાદ રહી ગયું? કેમ?
૩. તમારી પાછળ કૂતરું દોડે તો તમે ખૂબ વધારે ઝડપથી દોડી શકો? કેમ?
૪. તમે દોડીને જતાં હોય, થોડા થાકી જાવ; પણ તમારી પાછળ કૂતરું દોડે તો તમે શું કરો?

સાચા વિકલ્પ સામે કરો :

૧. ફાસ્ટુ સસલું બહુ ઝડપથી દોડતું હતું.

એક્સપ્રેસ ડોગીથી બચવા

હંટ્રીક શિકારીથી બચવા

૨. આટલું નાનું સરખું સસલુંય તમે પકડી ન શક્યા!-એટલે કે

ફાસ્ટુ સસલું જીવ બચાવવા ઝડપથી દોડતું હતું.

ફાસ્ટુ સસલું પકડવાની એક્સપ્રેસ ડોગીની ઈચ્છા નહોતી.

૩. આ ચિત્રવાર્તામાં જીવ બચાવવાની કોને સૌથી વધુ જરૂર હતી?

એક્સપ્રેસ ડોગીને

ફાસ્ટુ સસલાને

કૌંસમાં આપેલા શબ્દોને યોગ્ય સ્થાને મૂકો. ફકરાને મોટેથી વાંચો :

(ઝડપ, દોડતાં દોડતાં, પાછળ, તેથી, બહાર, નીચે, શિકાર)

હંટ્રીક શિકારી જંગલમાં કરવા ગયો. થાકી જવાથી બપોરના
તાપમાં તે ઝડ બેઠો હતો. તેણે થોડેક દૂર એક્સપ્રેસ ડોગીને જોયો.

એટલામાં ફાસ્ટુ સસલાભાઈ આવ્યા. આગળ ફાસ્ટુ સસલું અને
 ઓક્સપ્રેસ કૂતરું. ફાસ્ટુ સસલું બહુ થી દોડે
 ઓક્સપ્રેસ કૂતરો તેને ન પકડી શક્યો. ફાસ્ટુ સસલું જંગલની
 નીકળી ગયું.

આભિનય કરો :

સૂચનાઓ મોટેથી વાંચો, વિદ્યાર્થીઓને તે મુજબ આભિનય કરવા કહો.

૧. લખતાં-લખતાં હસો.	૨. રડતાં-રડતાં માથું બંજવાળો.
૩. ઝોકાં ખાતાં-ખાતાં જુઓ.	૪. છસ્તાં-છસ્તાં નાચો.
૫. ગાતાં-ગાતાં લખો.	૬. મિત્રને પકડતાં-પકડતાં ગાઓ.
૭. જમતાં-જમતાં વાંચો.	૮. વાંચતાં-વાંચતાં કૂદો.
૯. લડતાં-લડતાં રમો.	૧૦. ખાતાં-ખાતાં રડો.

વાક્યો ધ્યાનથી વાંચો. બે વાર શબ્દ વપરાયો હોય તે જુઓ.

૧. અમે દોડતાં દોડતાં ગિરનાર પર્વત ઉત્તર્યા.
૨. છાથી હાંફતાં હાંફતાં કીડીબેન પાસે ગયો.
૩. ઈમરાનનો દડો પડતાં પડતાં પકડાઈ ગયો.
૪. અક્ષરા ટી.વી. જોતાં જોતાં ઊંઘી ગઈ.
૫. મોબાઈલમાં વાતો કરતાં કરતાં હસવું આવ્યું.
૬. નદી કિનારે ફરતાં ફરતાં પગ દુખી ગયા.

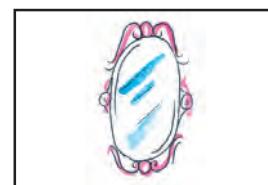
આશા-ત્રાણા જૂથમાં બેસી સંવાદ બનાવો અને વર્ગમાં ભજવો. સંવાદમાં રમતાં-રમતાં, પડતાં-પડતાં, ખાતાં-ખાતાં, લખતાં-લખતાં, શીખતાં-શીખતાં જેવા શબ્દોનો ઉપયોગ કરો.

નમૂના મુજબ શબ્દ બનાવો.

ખાણ - 	સાશ - 	ટ્રે -
ગાણ - 	બાણ - 	લખ -
હાણ - 	ચાણ - 	ખટ -
માણ - 	ઝાણ - 	ત્રાણ -

ચિત્ર સાથે જોડો.

૧. એક પગવાળો જીવ.

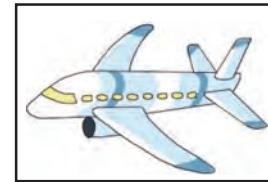
૨. મારે માથે કાળી ટોપી.

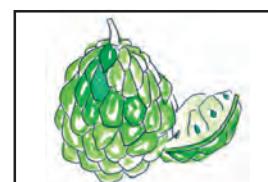
૩. હું એને જોઉં દું પણ એ મને નથી જોતો.

૪. મારે તો ઘડી આંખો, એને ખેંચીને ચાખો.

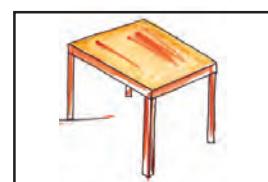
૫. સાંકડી ગલીને છેડે તળાવડી.

૬. તમારા ઉપરથી ચાલ્યું જાય, તો તમને કંઈ ન થાય એવું કર્યું વાહન?

૭. તેને કાપતી વખતે લોકો તાળી પાડતાં જઈ ગીત ગાય છે.

૮. સીટી એની ઘર ઘર વાગે. ખાવાનું એ ઝટપટ રંધે.

૯. ચાર પગ હોવા છતાં ચાલી શકતું નથી.

આ શબ્દ સાચો? સાચા શબ્દ પર કરો :

ટાયર	-	ડાયર	ઠંડી	-	ઢંડી	મોહું	-	મોહું
ટામર	-	ડામર	ઠાળિયું	-	ઢાળિયું	સોય	-	સોઈ
કકળાટ	-	કકરાટ	ઠામ	-	ઢામ	ઘડધડાટ	-	ઘડધડાટ
ટીલરી	-	ટીલરી	ઠાગાઠેયા	-	ઢાગાઠેયા	જળહળ	-	જડહડ
ચચરાટ	-	ચચળાટ	મઠૂલી	-	મઢૂલી	કાગળ	-	કાગર

જે લખવામાં તમારે ભૂલ થતી હોય, તેવા શબ્દો ભૂલ સાથે અને ભૂલ વગર લખો :

ખોટો શબ્દ

1. _____
2. _____
3. _____

સાચો શબ્દ

- _____
- _____
- _____

મને ઓળખો.

(ઉદ્ર, હરણ, નાક, પતંગિયું, માછલી, પતંગ, મોબાઇલ)

1. ઉત્તરાયણમાં મારાથી આકાશ રંગબેરંગી થઈ જાય છે. _____
2. પાણીમાં હું તરું છું. બહાર કાઢો તો મરું છું. _____
3. હલો... હલો કહી પડે વટ, કદમાં નાનો પણ છે દુનિયાનો ખજાનો. _____
4. બે આંખોને રાખું અળગી. સુગંધ પારખું હું સધળી. _____
5. મારે રંગબેરંગી પાંખો છે. હું એક ફૂલ પરથી બીજા ફૂલ પર બેસું છું. _____
6. ગ્રાણ અક્ષરનું નામ મારું. પહેલો અને બીજો અક્ષર 'હર' છે અને બીજો અને ત્રીજો અક્ષર રણ છે. _____
7. હું ગાણપતિનું વાહન છું. હું 'ચૂં... ચૂં...' કરું છું. _____

હસો :

તિમિર : જો આપણે જોવું હોય તો આંખો ખુલ્લી રાખવી જોઈએ.

પ્રકાશ : મને તો આંખ બંધ કરીને પણ દેખાય છે.

તિમિર : બને જ નહીં! શું દેખાય છે?

પ્રકાશ : અંધારું...!

આલો, ગાઈએ ગીતનું :

તબડક તબડક તબડક કરતો
ધોડો મારો દોડચો જાય.
એક અવાજે ભાગે બિલ્લી.
ભલે વાધની માસી થાય.
ઉંચા જડા હાથીભાઈ
સૂંઢ હલાવતા હાલ્યા જાય.

લુચ્યા લુચ્યા શિયાળભાઈ
સૌને છેતરી ચાલ્યા જાય.
સસલાભાઈએ છલાંગ મારી
કૂદતાં કૂદતાં હાંકી જાય.
કાચબાભાઈ તો ધીમે ધીમે
આગળ આગળ હાલ્યા જાય.

વાંચો.

બેરંગ બન્યું રંગીન

ચોમાસું પૂરું થવા આવેલું. આરવના ઘરની આસપાસ કેટલાંક પતંગિયાં ઊડાઊડ કરતાં હતાં. તેમાં એક પતંગિયું સાવ જ રંગ વગરનું હતું. આરવનું ધ્યાન તેના પર ગયું. તેને નજીકથી જોવા તે પાસે ગયો. બંનેની દોસ્તી થઈ ગઈ. આરવે તેના નવા મિત્રનું નામ પાડ્યું ‘બેરંગ’.

આરવ કહે, ‘બેરંગ, હું તારું ચિત્ર બનાવું?’ બેરંગ કહે, ‘ચોક્કસ’. આરવ તો બેઠો કાગળ, પેન્સિલ અને મીણિયા રંગ લઈને. તેણે તો તદ્દન બેરંગ જેવું જ ચિત્ર દોરી કરાયું. બેરંગને

પણ પોતાનું ચિત્ર ગમ્યું. એ હસ્યું.

આરવને મજા પડી ગઈ. તેણે પૂછ્યું, ‘બેરંગ, તારા ચિત્રમાં રંગ પૂરું?’ બેરંગ કહે, ‘હા... હા...’ આરવે બેરંગના ચિત્રમાં રંગ પૂરવાના શરૂ કર્યા. આરવ જેમ જેમ રંગ પૂરતો જાય તેમતેમ બેરંગ પર સાચુકલો રંગ ચઢતો જાય.

બેરંગ તો ખુશ-ખુશ થઈ ગયું. તે કહે, ‘જરા પાંખની ડિનારી પર જાંબુડી રંગ કરી દે અને આ વચ્ચેના ખાનામાં પીળો રંગ ભરી દે.’ થોડી વારમાં તો બેરંગ બની ગયું રંગીન.

તમારા મનમાં એક સાવ નવી જાતનું પતંગિયું બનાવો, તેનું
ચિત્ર દોરી તેમાં મજા પડે તેવા રંગ પૂરો

ઉક્કો :

ઈવા સાતમા ધોરણમાં ભણો, તેનો વર્ગ પહેલા માળે. રિસેસમાં તેણે મેદાનમાં રમતા દ્વિજને સીતાફળ પહોંચાડ્યું. પહેલે માળથી નીચે નાખવા છતાં સીતાફળ ફસ્કાઈ ગયું નહીં. ઈવાએ દ્વિજને સીતાફળ કઈ રીતે પહોંચાડ્યું હશે?

ઉક્કો વાર્તા વાંચો :

ચાંદો પકડ્યો...

એક જંગલ હતું. એમાં એક મોટું તળાવ હતું. તળાવના કાંઠે ઊંચાં-ઊંચાં ઝડપ હતાં. આ ઝડપ પર વાંદરાનો એક પરિવાર રહેતો હતો. તેના સરદારનું નામ મહાબલી. ટોળામાંના મોટાં વાંદરાઓ આખો દિવસ હૂપાહૂપ કરે. એક ઝડપ પરથી બીજા ઝડપ પર કૂદાકૂદ કરે, રમતાં-રમતાં ફરે, મીઠાં ફળ ખાતાં-ખાતાં આનંદથી પેટ ભરે. તરસ્યાં થાય ત્યારે તળાવનું પાણી પીએ અને ઝડપ કરે છાંયે બેસી વાતો કરે. રાત્રે પાછા આરામ કરે. બધાં વાંદરાં ઝડપ પર જ સૂઈ રહે.

વાંદરાંના આ ટોળામાં નટખટ બચ્યાંય હતાં. એ બચ્યાં તો ભારે તોફાની. આખો દિવસ તોફાનમસ્તી જ કર્યા કરે. કોઈ ઝડની ડાળીએથી ઉંધે માથે લટકે, તો કોઈ બીજાની પૂંછડી બેંચી ભાગી જાય. વળી, એકબીજા સામે કચ-કચ દાંત કાઢે. અંધારું થાય તોયે આ બચ્યાં જરા પણ જંપે નહિ. રાત પડે તોયે ઉંધે નહીં.

એક વખતની વાત છે. રાત્રિનો સમય હતો. આકાશમાં પૂનમનો ચંદ્ર પ્રકાશતો હતો. મોટાં વાંદરાં ઘસઘસાટ ઉંઘતાં હતાં પરંતુ પેલાં બચ્યાંની વાતો ચાલતી હતી. જાણો માખીઓનો ગણગણાટ. એવામાં જગ્ગુની નજર નીચે ગઈ. અરે! આ શું? પાણીમાં ચાંદો! જગ્ગુને થયું, ‘નક્કી ચાંદો પાણીમાં પડી ગયો છે!’

જગ્ગુએ હળવેથી બીજા બચ્યાંને કહ્યું. “ફટાફટ આવો. અહીં જુઓ! ચાંદો તળાવમાં પડી ગયો છે!” વાનરસેનાનાં બધાં બચ્યાંએ ચુપચાપ નીચે જોયું. તળાવના શાંત જળમાં ચંદ્રનું પ્રતિબિંબ દેખાતું હતું. બચ્યાં કહે, “અરે! આ તો ચાંદો જ પડી ગયો છે.” ચિમ્પુ કહે, “ના... ના... આ ચાંદો નથી. આ તો સરસ મજાનું ફળ

છે.” મોન્ટી બોલ્યું, “જે હોય તે! છે કેવું રૂપાળું! ચાંદો હોય કે ફળ, એને પાણીમાંથી બહાર તો કાઢો!” ચિમ્પુ કહે, “મહાબલીદાદાને જગાડીએ?”

પણ... તેને પાણીમાંથી કાઢવું કઈ રીતે? સૌ ઘરીબર વિચારમાં પડી ગયા એટલામાં મીકી બોલ્યું, “મને એક સરસ યુક્તિ સૂજે છે. એમાં આપણાથી જ કામ થઈ જાય એવું છે. મોટેરાંઓને જગાડવાની કોઈ જ જરૂર નથી.” બધાં બોલી પડ્યાં, “જલદી બોલ, શું કરીએ?” મીકી બોલ્યું, “જગ્ગુ ઝડની ડાળી પકડીને લટકશે. ચિમ્પુ તેની પૂંછડી પકડીને લટકશે. મોન્ટી ચિમ્પુની પૂંછડી પકડીને લટકશે.”

પોતાની ડોક ચારેબાજુ ફેરવી ટણાર થતાં થતાં મીકીએ કહ્યું, “હું બહાદુર મીકી, આ મોન્ટીની પૂંછડી પકડી છેક પાણી સુધી પહોંચી જઈશ ને ફટાક કરતો ચાંદાને પકડીને બહાર કાઢી લઈશ.” બધાંને આ ઉપાય ખૂબ જ ગમી ગયો. જગ્ગુ અને મોન્ટી બોલ્યા, “વાહ! કેવી મજા પડશે! કામ પણ થશે અને ગમ્મત પણ થશે.”

યોજના નક્કી થઈ. આયોજન મુજબ જગ્ગાએ ઝડની ડાળી, ચિમ્પુએ જગ્ગાની પૂંછડી, મોન્ટીએ ચિમ્પુની પૂંછડી અને મીકીએ મોન્ટીની પૂંછડી પકડી લીધી. મીકી પાણી સુધી પહોંચ્યું. તેણે ચાંદાને પકડવા એક હાથ પાણીમાં નાખ્યો. પણ આ શું? પાણીમાં દેખાતો હતો તે ચાંદો આમ-તેમ ડગુ-મગુ ડોલતો-ડોલતો પાણીમાં વિખરાઈ ગયો! ચાંદાના તો બંગડી જેવા ટુકડા થઈ ગયા! હવે શું કરવું?

તેવામાં જગ્ગાની પકડ છૂટી ગઈ. બધાં જવાંદરાં ધબાક દઈને પડ્યા પાણીમાં. તળાવમાં થયેલો ધબાકો સાંભળીને મોટાં વાંદરાં જાગી

ગયાં. તેઓ ઝટ-પટ તળાવે પહોંચ્યાં. બચ્ચાને પાણીમાંથી બહાર કાઢતાં-કાઢતાં તેમને નાકે દમ આવી ગયો.

મહાબલીએ પૂછ્યું, “આમ અડધી રાતે પાણીમાં કેવી રીતે પડ્યાં?” જગ્ગાએ માંડીને વાત કરી. તેની વાત પૂરી થઈ ત્યાં સુધીમાં તળાવનું પાણી સ્થિર થઈ ગયું હતું. હવે તેમાં ફરી ચાંદો દેખાવા માંડ્યો. જગ્ગા, મોન્ટી, ચિમ્પુ, મીકી એકસાથે બોલી ઉઠ્યા, ‘પાણીમાં જુઓ, ચાંદો! બચાવો તેને.’’ મહાબલી સાથે બધાં વડીલ વાંદરાં ખડખડાટ હસી પડ્યાં.

મહાબલી કહે, “એ તો ચાંદાનું પ્રતિબિંબ છે આકાશમાં જુઓ. એ રહ્યો તમારો ચાંદો.”

પછી બધાં મોટાં વાંદરાંઓએ તળાવમાં જગ્ગુ, મોન્ટી, ચિમ્પુ અને મીકીને તેમનાં પ્રતિબિંબ બતાવ્યાં.

❖ વાતચીત :

૧. આ વાર્તામાં સૌથી વધારે મજા ક્યારે આવી?
૨. વાંદરાં પાણીમાં પડી ગયાં ત્યારે તમને કેવું લાગ્યું?
૩. તમને ક્યું વાંદરું સૌથી વધુ ગમ્યું?
૪. તમે તોફાન કરતા વાંદરાંને કે કૂતરાંને જોયાં છે ? તે શું કરતાં હોય છે?
૫. તમે ઘરમાં કેવાં-કેવાં તોફાન કરો છો?

જવાબ લખો :

૧. વાંદરાંનાં બચ્ચાંઓ કેવાં-કેવાં તોફાન કરતાં હતાં?

[Handwriting practice lines]

૨. પાણીમાં પડેલો ચાંદો તરતો હશે કે ઝૂબી ગયો હશે?

[Handwriting practice lines]

૩. ચાંદો તળાવમાં ક્યાં પડેલો હશે? તળિયે કે સપાટી ઉપર?

[Handwriting practice lines]

૪. બચ્ચાંને એવું કેમ લાગ્યું કે ચાંદો પાણીમાં પડી ગયો છે?

[Handwriting practice lines]

૫. ચાંદાને તળાવમાંથી બહાર કાઢવા માટે મીકીએ કયો ઉપાય બતાવ્યો?

[Handwriting practice lines]

૬. ચાંદો તળાવમાં અને આકાશમાં બંને જગ્યાએ કેમ દેખાતો હશે?

[Handwriting practice lines]

૭. વાર્તામાંથી ઉદાહરણ મુજબના શબ્દો શોધીને લખો અને તે શબ્દોના આધારે વાક્યો બનાવો.

વિદ્યાર્થીઓને બે-બેની જોડીમાં બેસાડી આ પ્રવૃત્તિ કરાવો.

ઉદા. ઊંચાં-ઊંચાં : તળાવની પાણે તાડનાં ઊંચાં-ઊંચાં ઝાડ હતાં.

૧. રમતાં-રમતાં :
- ૨.
- ૩.
- ૪.
- ૫.

આક્ષર સાચું હોય તો હસતાં પર ✓ કરી મોટેથી સાચું સાચું હસો. વાક્ય ખોટું હોય તો રડતાં પર X કરી મોટેથી ખોટું-ખોટું રડો.

વારાફરતી વાક્યો વાંચો. એ વાક્ય જેટલા વિદ્યાર્થીઓ સાચું માનતા હોય તેમને ઊભા થઈ હસવાનો અને જે વિદ્યાર્થીઓ ખોટું માનતા હોય તેમને ઊભા થઈ રડવાનો અભિનય કરવા કહો. તેમને ચર્ચા કરી વાક્ય સાચું છે કે ખોટું તે નક્કી કરવા કહો. ચર્ચા પછી ત્રીજા ખાનામાં સાચું અથવા દોરવા કહો.

૧. ઝાડ પર સરદાર બાહુબલી વાંદરાના પરિવારનું ટોળું રહેતું હતું.
૨. વાંદરાં ઝાડ પરનાં મીઠાં ફળો ખાતાં હતાં.
૩. તળાવના પાણીમાં ચાંદાનો પુરણાયો દેખાતો હતો.
૪. જગ્ગાએ ચાંદાને પાણીમાંથી બહાર કાઢ્યો.
૫. ચાંદાએ બહાર નીકળીને બધાં બચ્ચાંને ચોકલેટ આપી.
૬. મહાબલીએ બચ્ચાંને સમજાવ્યું કે ચાંદો તો આકાશમાં છે.

આક્ષર વાંચો. જે શબ્દો માત્ર વાર્તામાં આવતા હોય તેની સામે **વા.** લખો. જે માત્ર ચિત્રમાં દેખાતા હોય તેની સામે **ચિ.** લખો. અને જે વાર્તા અને ચિત્ર બંનેમાં હોય તેની સામે **વા. ચિ.** લખો.

૧. ઝાડ વા. ચિ.	૬. આકાશ
૨. પર્વત ચિ.	૭. ડાળી
૩. જંગલ વા.	૮. થડ
૪. તળાવ	૯. ચાંદો
૫. દાંત	૧૦. પૂંછડી

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

ઉદા. પૂનમ - પૂનમની રાત્રે ચંદ્ર થાળી જેવો ગોળ દેખાય છે.

1. -
2. -
3. -

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

1. “નક્કી ચાંદો પાણીમાં પડી ગયો છે.”

2. “ના, ના, આ ચાંદો નથી. આ તો સરસ મજાનું ફળ છે.”

3. “ચાંદો હોય કે ફળ, એને પાણીમાંથી બહાર તો કાઢો.”

4. “વાહ! કેવી મજા પડશે! કામ પણ થશે અને ગમત પણ થશે.”

5. “એ તો ચાંદાનું પ્રતિબિંબ છે. આકાશમાં જુઓ. એ રહ્યો તમારો ચાંદો.”

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

બાળ-વાનરસેનાએ તળાવમાંથી ચાંદો બહાર કાઢવાનું નક્કી કર્યું.

જગ્યાના હાથમાંથી ડાળીની પકડ ધૂટી ગઈ.

વડીલ વાંદરાં ઘસઘસાટ ઊંઘતાં હતાં.

જગ્યા, ચિભુ, મોન્ટી, મીકી પૂંછડી પકડી પાણી સુધી પહોંચ્યાં.

તળાવમાંનો ચાંદો તો કાચની બંગડીની જેમ તૂટી ગયો.

ઝડપ પર સરદાર મહાબલીનો પરિવાર રહેતો હતો.

● ચાલો ગાઈએ ગીતનું : તબડક તબડક તબડક...

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

આપણના જૂથમાં કામ કરો. વાર્તામાંથી તમને ગમતા ત્રણ શબ્દો પસંદ કરો. સાથે મળીને વાક્ય બનાવી લખો. તમારું વાક્ય વર્ગમાં વાંચી સંભળાવો.

● જરૂરી વસ્તુ : હાથરૂમાલ, દોરીના ચાર ટુકડા અને પથ્થર

સિત્તેર ને એક

71

ઈકોનેર

- કેવી રીતે બનાવશો?

હાથરૂમાલના ચારે છેડે(ખૂણે)થી એકસરખી લંબાઈના દોરીના ટુકડા બાંધો, દોરીના ચારેય ખુલ્લા છેડાઓને પથ્થર સાથે આકૃતિમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે બાંધો. દોરીઓ એકસરખી લંબાઈની રાખવી. વડીલને સાથે રાખી અગાશી ઉપરથી આ પેરાશૂટને નીચે પડવા દો.

- અગાશીમાંથી પથ્થરને પેરાશૂટ સાથે અને પેરાશૂટ વગર નીચે પડવા દઈએ તો શો ફેર પડે?

- પ્રયત્ન કરો :

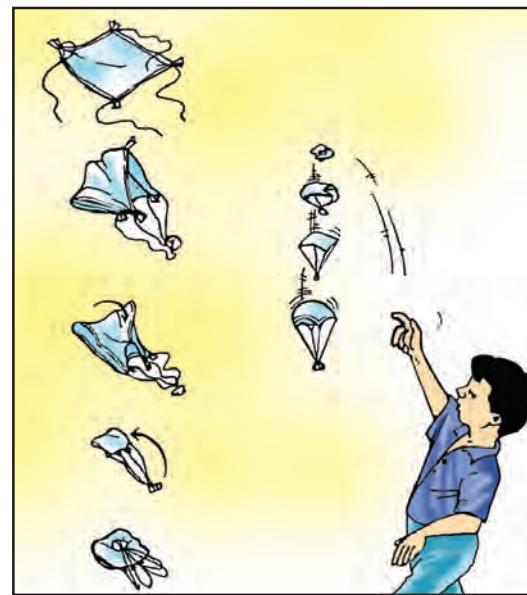
(૧) હાથરૂમાલને બદલે કાગળનો ચોરસ ટુકડો વાપરી જુઓ.

(૨) પથ્થરના બદલે ટમેટું વાપરીને જુઓ.

(૩) પથ્થરના બદલે સંચો વાપરીને જુઓ.

- કહો : હાથરૂમાલમાં કાણું હોય તો આ રમકડું કામ આપશે?

 ગીત :

મારા ફળિયાને લીમડે પોપટ રમે,

એની ગોળ-ગોળ આંખ.

એની લીલી-લીલી પાંખ,

એ તો બોલતો ને ઊડતો સૌને ગમે.

મારા ઘરને આંગણો ચકલી રમે,

એની ઝીણી-ઝીણી આંખ,

એની નાની-નાની પાંખ,

એ તો રમતી ને ઊડતી સૌને ગમે.

મારી નાનકડી બહેન ઘરમાં રમે,

એની કાલી-કાલી બોલી.

એની આંખ ભોળી-ભોળી,

એ તો રમતી ને હસતી સૌને ગમે.

--	--	--

--	--	--

લખો :

• કેવી છે?

(૧) પોપટની આંખ, પાંખ.

(૨) ચકલીની આંખ, પાંખ.

(૩) બહેનીની આંખ, બોલી.

• ક્યાં છે?

(૧) પોપટ (૨) ચકલી (૩) બહેની

• સૌને શું ગમે?

ઉદા. બોલતો અને ઊડતો પોપટ

(૧) અને ચકલી

(૨) અને બહેની

(૩) અને હં

ચિત્ર પરથી ખાલી જગ્યા પૂરો :

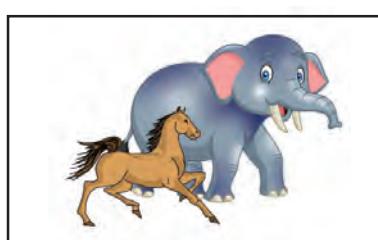
પોપટ કેવો છે?

પોપટ લીલો છે.

કાળી બિલાડી કેવી છે?

બંનેમાંથી કઈ બિલાડી પાતળી છે?

હાથી કેવો છે?

બંનેમાંથી નાનું કોણ છે?

કેટલી ચકલીઓ છે?

લંબુજ કેવા છે?

બંનેમાંથી નીચું કોણ છે?

કાગડાનું પીંછું કેવું છે?

કયું પીંછું લાંબું છે?

ઉદાહરણ મુજબ વાક્યો બોલો :

વર્ગિયંડની વસ્તુઓના આધારે વાક્યો બોલો અને વિદ્યાર્થીઓને એવાં વાક્યો બોલવા કહો.

- ચોક જાડો છે. • બોલપેન પાતળી છે.

(સસ્તું-મોંઘું, ભારે-હલકું, ઊંચું-નીચું, મોટું-નાનું)

વાંચો અને સમજો :

ક્રમ	વાક્ય	વાક્ય	શાના વિશે ?	શું કહ્યું છે ?
૧.	બિલાડી રમે છે.	નાની બિલાડી રમે છે.	બિલાડી	નાની
૨.	નમ્રતા દોડે છે.	તોફાની નમ્રતા દોડે છે.	નમ્રતા	તોફાની
૩.	ઈરફાન દૂધ પીએ છે.	ઈરફાન ગરમ દૂધ પીએ છે.		
૪.	દ્વારકેશ જન્મો પહેરે છે.	દ્વારકેશ સફેદ જન્મો પહેરે છે.		
૫.	રોબિનને માથે ચોટી છે.	રોબિનને માથે લાંબી ચોટી છે.		
૬.	આ મારું મકાન છે.	મારું મકાન મોટું છે.		

જેના વિશે માહિતી હોય ત્યાં ○ અને જે વધારાની માહિતી હોય ત્યાં □ કરો.

૧. ઐશ્વર્યાની આંખો માંજરી છે.
૨. આદ્યા ચંચળ છોકરી છે.
૩. સોફ્ટિયાને ચોખ્ખા દાંત ગમે.
૪. અરમાન હોશિયાર વિદ્યાર્થી છે.
૫. દ્વિજ વિજ્ઞાન વાર્તાઓ વાંચે છે.
૬. પરિતાએ સુંદર દશ્ય જોયું.
૭. દાદાની ફાંદ ગોળમટોળ છે.
૮. ગણિત ભણવાની બહુ મજા પડે.
૯. શિયાળામાં તો કડકડતી હંડી જ હોય ને!
૧૦. મોરની કલગી સુંદર હોય.
૧૧. સ્વાતિ હાથ ધોઈને જ જમે.

● ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : તબડક તબડક તબડક...

જેના યોગ્ય વિકલ્પ મૂકો.

૧. નવ્યાએ બટન ટાંકવા દોરો લીધો. (પાતળું/પાતળા/પાતળો)
૨. મિલિન્ડે સાપ પકડ્યો. (એકેય/એક/બે)
૩. જેઠાલાલે લસ્સી પીધી. (હંડી/હંડું/હંડો)
૪. સુસ્મિતા મરચું ખાઈ શકે છે. (તીખું/તીખી/તીખાં)
૫. ઓફિસમાં કૃતિકા અને દેવાંશી બેઠાં. (મોટા/મોટી/મોટું)
૬. ઝાડનું થડ છે. (જાડું/જાડા/જાડી)
૭. ડોશીમાના માથાના વાળ છે. (ધોળું/ધોળા/ધોળી)
૮. મારી બોલપેન છે. (સસ્તી/સસ્તું/સસ્તા)

જેના ફકરો વાંચો અને અનુલેખન કરો :

બગીચામાં સફેદ સસલા સાથે ફરવા નીકળ્યો. તેઓ હળવી કસરત કરતા હતા. કાગડાને અચાનક ચક્કર આવ્યાં સસલાએ તેને કડવી દવા આપી. કાગડાએ તો

મોં બગાડચું એટલે સસલાએ તેને ગળ્યા લાડવા જમાડચા અને સસલાએ લાલ ગાજરની મજા માણી. પછી બંને ધેર પાછા ગયા.

◇ તમે અનુલેખન કરેલા ફકરાનાં વાક્યોમાં જેના વિશે માહિતી હોય ત્યાં ○ અને જે વધારાની માહિતી હોય ત્યાં □ કરો.

◇ વધારાની માહિતી ઉમેરી વાક્ય લાંબું કરો :

૧. મારા ઘરે ગાય છે.	૧. મારા ઘરે <u>સફેદ</u> ગાય છે.
૨. આકાશમાં પક્ષી ઉડે છે.	૨. આકાશમાં <u>ત્રણા</u> પક્ષી ઉડે છે.
૩. સુરેન્દ્રએ પતંગ ચગાવ્યો.	૩. [tex]
૪. દાઢીએ લાડવા વહેંચ્યા.	૪. [tex]
૫. ભીના અને રેણુકાએ રંગોળી પૂરી.	૫. [tex]
૬. [tex]	૬. [tex]
૭. [tex]	૭. [tex]

◇ ગીત ગાઓ :

ગીતનું સમૂહગાન કરાવવું.

ટખું નામે હતો કાચબો, અટક હતી લપલપિયા.
 આખો દી બસ પાણીમાં રહી કર્યા કરે છબ્બાબિયાં.
 એક સવારે સાવ નિરાંતે બેઠો ટખું પાળે,
 પીઠ ઉપરથી લપસે ટીપાં લીસા લીસા ઢાળે.

આકાશેથી ઉતરી ત્યાં તો એક વાદળી ધોળી,
જરાક ઝીણવટથી જોયું તો હતી હંસની ટોળી.

ટપ્પુએ સપનું જોયેલું માનસરોવર જાણું,
હંસ ચરે છે એવાં સાચ્યે સાચ્યાં મોતી ખાણું.

એક જ પળમાં કરી દોક્તી લઈ લીધું પ્રોમિસ,
હંસ કહે કે ઉડીએ ત્યારે જરાય ના બોલીશ.

ઉડતાં પહેલાં ટપ્પુભાઈએ કરી લીધું શોધિંગ,
ધાણી બધી વસ્તુ લીધી, ને લીધી ખારી શિંગ.

હંસ લાકડી લઈ આવ્યા ને આવ્યું ઉડવા ટાણું,
ફરી ફરીને ગોખાવ્યું ‘મૂંગા રહેવું’ એ ગાળું.

મશર, માછલાં અને દેડકાં જુએ ધારી ધારી,
તળાવની પાણેથી ઉડી શાહી એક સવારી.

ઉડતા ટપ્પુને જોવા સૌઅ દરવાજા ખોલ્યા,

કુલાઈ જઈને ટપ્પુભાઈ તો 'બાય, બાય, ટાટા' બોલ્યા.

છૂટી લાકડી મોંમાંથી ને ટપ્પુ ઉંધા માથે,

ઉંચે જઈને કોઈ કદી ક્યાં સમજણ રાખે સાથે?

પડ્યો ધ્રાસકો હંસોને કે હમણાં ટપ્પુ મરશે,

આ કંઈ ઓછું પાણી છે કે છબછબ કરતાં તરશે?

ત્યાં ટપ્પુએ સિવિય દબાવી ખોલ્યું પેરાશ્ટૂ,

પાંખ વીંજવાનીયે આમાં નહોતી માથાકૂટ.

બજરમાં જઈ સાવ અમે કંઈ નહોતી લીધી શિંગ,

ટપ્પુભાઈ કહે હુંચ હવામાં કરી શકું સિવિમિંગ.

હતી વાર્તી જૂની જેમાં ઘણા કાચબા મરતા,

ટપ્પુભાઈ તો આકાશેથી પીંછા જેમ ઉત્તરતા.

નીચે ઉત્તરી ટપ્પુભાઈ તો ગંગાજીમાં નાખ્યા.

ખાંધું-પીંધું, રાજ કીંધું ને મીઠાં ગીતો ગાયાં.

- કૃષ્ણ દવે

આંચો અને સમજો :

૧. મિત્રો ભેગા મળી રાત-દી મજા કરતા.
૨. સસલાનું બચ્ચું રની પૂણી જેવું ધોળું હતું.
૩. મજ્યા એ પળથી ટપ્પુ અને રાજહંસને પાકી દોસ્તી થઈ ગઈ.
૪. પ્રવાસમાં જવાનું હોવાથી મેં નવાં કપડાં, બૂટ, નાસ્તાનું શોપિંગ કર્યું.
૫. ઉંઘવા ટાણો મને ઉંઘ નથી આવતી.
૬. અમે પ્રવાસે નીકળ્યા ત્યારે મમ્મી-પપ્પા અમને બાય-બાય કહેતાં હતાં.
૭. પપ્પાએ પ્રોમિસ કર્યું કે તેને તેના જન્મદિવસે નવી સાઈકલ લાવી આપશે.
૮. ઓટલી ઉપર નાના મહેશને મૂકી સંગીતાબહેન ઘરને તાળું મારવા ગયાં. પાછા ફરી જોયું તો મહેશ દેખાયો નહીં. તેમને ધ્રાસકો પડ્યો. એટલામાં ઓટલી પાછળથી મહેશે કહ્યું, ‘થપ્પો’.
૯. તરતાં ન આવડતું હોય તેમણે સ્વિમિંગ-પૂલમાં તરતાં શીખવું જોઈએ.
૧૦. ગરમી લાગતી હોય તો પૂર્ણ વીજો, પવન આવશે.

વાતચીત :

૧. આ ગીતની કઈ લીટી સાંભળવી તમને ગમી?
૨. આ ગીતની કઈ લીટી ગાવી તમને ગમી?
૩. આ ગીતની કઈ લીટીનો અભિનય કરવો તમને ગમે?
૪. ટપુભાઈ આખો દિવસ કર્યું કામ કરતા હતા?
૫. તમને ઉડતાં આવડે તો તમે ક્યાં-ક્યાં જવાનું પસંદ કરશો?
૬. તમે મુસાફરી માટે કે ફરવા ગયા હો ને પડો ત્યારે કેવી રીતે રડો? અભિનય કરો.

જવાબ લખો :

૧. હંસોએ કાચબાને આકાશમાં કેવી રીતે ઉડાડવાનું વિચાર્યું ? કયો ઉપાય બતાવો?

૨. કાચબાને માનસરોવર લઈ જતાં પહેલાં હંસે કઈ શરત મૂકી?

૩. માનસરોવરમાં જવા માટે કાચબાએ શું-શું ખરીદું?

૪. તમારે બહાર જવાનું હોય તો તમે શી-શી ખરીદી કરો?

૫. આકાશમાં ઉડતા કાચબાને કોણ-કોણ જુઓ છે?

૬. ટપ્પુ કેવી રીતે બચી ગયો?

ગીતના આધારે સરખા બોલાતા શબ્દો લખો :

લપલપિયા - છબદ્ધબિયાં

પાળે -

 ખોલ્યા -

ધોળી -

 માથે -

જાશું -

 મરશે -

ટાશું -

 મરતા -

ધારી -

 નાષ્ટા -

આવ્યું -

 પેરાશૂટ -

● ત્રણ-ત્રણનાં જૂથમાં બેસી, વાતચીત કરી, આ ગીતની વાર્તા બનાવો. વર્ગમાં કહો.

● કાચબાભાઈ હંસો પાસે ગયા તેનું નાટક કરો. સંવાદ આગળ વધારી વર્ગખંડમાં ભજવો.

ટપ્પુભાઈ : કેમ છો હંસભાઈ? મારે તમારું થોડું કામ છે.

હંસ : બોલો ને ટપ્પુભાઈ.

ટપ્પુભાઈ : તમે લઈ જાઓ તો મારે પણ માનસરોવર આવવું છે.

હંસ : જુઓ, અમે લઈ તો જઈએ પણ એક શરત; તમારે રસ્તામાં એકદમ ચૂપ રહેવાનું.

ટપ્પુભાઈ : તમતમારે એ ચિંતા ન કરો.

વાંચો, વિચારો, કહો, લખો :

- અદ્ભુત પતંગિયું બન્યો અને પ્રતીક્ષા વંદો બની. તેઓ બે મિનિટ આંખ બંધ કરીને બેઠાં. પછી પોતાના જૂથમાં નીચે પ્રમાણે રજૂઆત કરી.

અદ્ભુત : મેં તો એક પછી એક ફૂલ પર જવા ઊડાઊડ કર્યું. ફૂલ પર બેસીએ ત્યારે તો મલમલની ગાઢી જેવું લાગે. ગાઢી પર બેઠાં-બેઠાં મેં તો ધરાઈને જતજતના રસ પીધા. ધરાઈ ગયા પછી હું તડકો ખાવા બેઠું. તડકો વધ્યો એટલે મેં ગોગલ્સ પહેરી લીધાં. પવન ધીમો હતો. હું હીંચકે હીંચતો હોઉં એમ

લાગતું હતું. હીંચકે જૂલવાની તો ખૂબ મજા પડી. એટલામાં જોરદાર પવન આવ્યો. હું તો પાંખડીને ચોંટી જ પડ્યું. પછી મને બીજા ફૂલના રસ ચાખવાનું મન થયું. હું પાડેશના બગીચે જવા ઊડ્યું. ત્યાં રસ્તામાં દરિયો આવ્યો. આખો દરિયો ઊડીને હું સૂર્યાબહેનના બગીચે પહોંચ્યું.

પ્રતીક્ષા : તને બીક ના લાગી? કોઈ દવા છાંટી દે તો?

અદ્ભુત : શાની બીક? હું તો માસ્ક પહેરું છું ને!

લખો :

૧. વંદો બનેલી પ્રતીક્ષાએ શું કહ્યું હશે? લખો.

પ્રતીક્ષા :

૨. પતંગિયું શાના પર હીંચે છે?

૩. પતંગિયાને દરિયો લાગ્યું તે શું હશે?

- આ રીતે તમે જૂથમાં કામ કરો. અળસિયું, દેડકો, મંકોડા, કીડી, ફૂદું જેવાં જીવજંતુઓમાંથી કોઈ એક બનો, થોડી વાર એ જીવજંતુ બનીને વિચારો. તમારા અનુભવ પોતાના જૂથમાં કહો.

નકામો શબ્દ છેકો, મોટેથી વાંચો.

એક જંગલ હતું. તેમાં/તેની એક સસલું રહેતું હતું. એક દિવસ એક કૂતરો તેને/તેની પાછળ પડ્યો. કૂતરાથી બચવા તું/તે ખૂબ દોડ્યું. સસલું એટલી ઝડપથી દોડ્યું કે કૂતરું તેના/તેને પકડી શક્યું નહીં. છેવટે, હાંઝીને કૂતરું બેસી ગયું. એક શિકારી આ બધું જોઈ રહેલો. તેણો/તેને કૂતરાને પૂછ્યું, “કેમ, હું/તું આટલું સસલુંય પકડી ના શક્યો? કૂતરું કહે, “તું/હું મારવા માટે દોડતો હતો, તે/હું બચવા માટે દોડતું હતું.”

મોટેથી ગાઓ :

૧. ચકાચક ચકરી

હરતી-ફરતી બકરી

ખટાખટ વાદળાં

ધડાધડ દડી પડ્યાં

૨. વાઘ હરતો-ફરતો

મીઠાઈ શોધતો કૂતરો

સિંહથી ડરતાં-ડરતાં

તારા બધા ખરતા

શું કેવું છે? કહો :

1. લીસું કે ખરબચું? : ચોપડીનું પૂંકું, નવી નોટનું પાનું
તમારા ગાલ, તમારા મમ્મીના ગાલ
2. પોચું કે કઠણ? : કાચું પપૈયું, પાકું પપૈયું
ગાલ, હથેળી
3. સુગંધવાળું કે દુર્ગંધવાળું? : એંઠવાડ, દાળ
ધોયેલા વાળ, ધોયા વગરના વાળ

હસો :

શિક્ષક : ફટાફટ પેન્સિલ આપ.

ગુરુ : સર, તમારી પાસે જ છે.

શિક્ષક : ક્યાં છે?

ગુરુ : તમારા કાન પર.

શિક્ષક : ઉતાવળ છે. જલદી બોલ, ક્યા કાન પર છે?

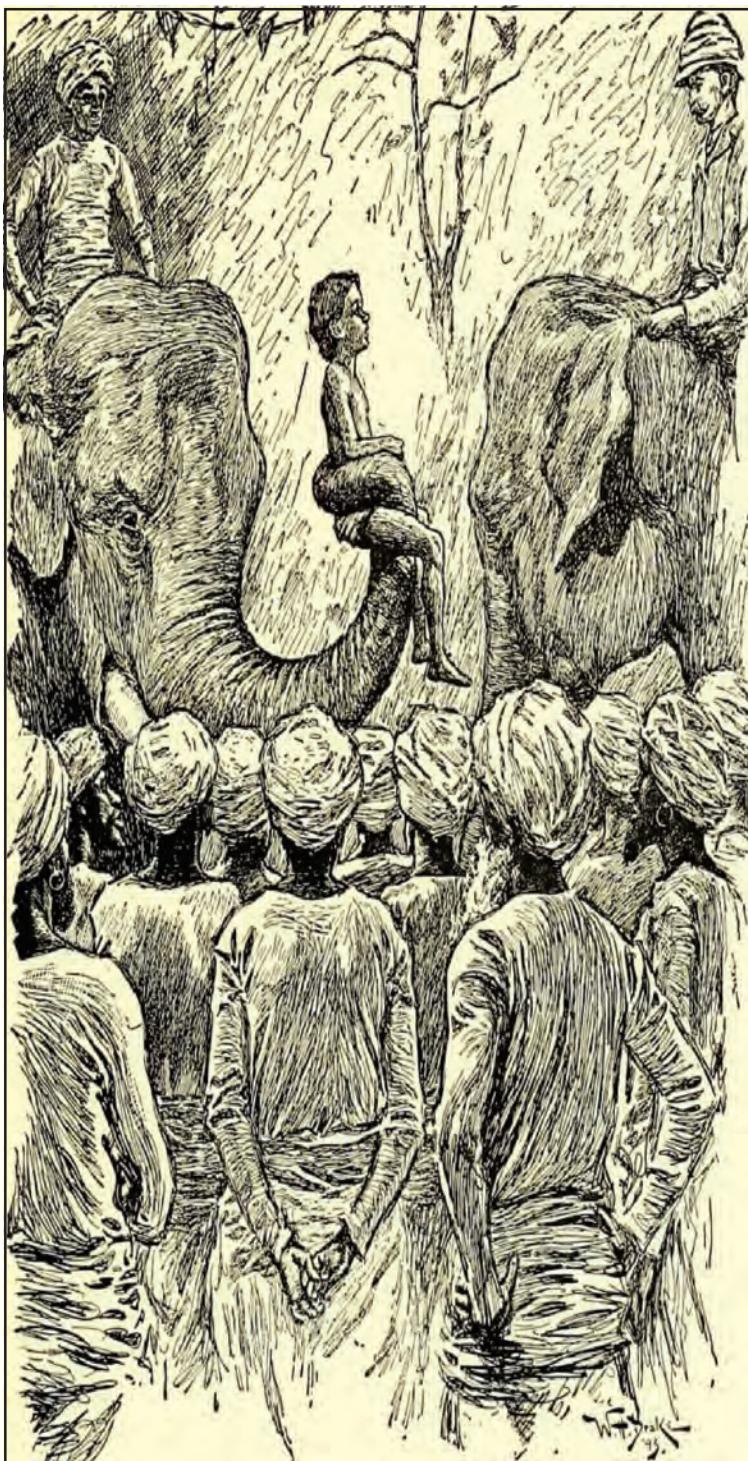
એક થાળ મોતીએ ભર્યો,
પઢતો પણ પંડિત નહિ,
માથા ઉપર ઊંધો ધર્યો
પૂર્યો પણ નહિ ચોર,
ગોળ ગોળ થાળ ફરે
ચતુર હોય તે ચેતજો
મોતી એકેય નવ ખરે
મધુરો પણ નહિ મોર.

આપો જવાબ :-

આપો જવાબ :-

આલો, ગાઈએ ગીતડું :

ઉંચા ઉંચા કુંગર ચડશું
ઉંડી ઉંડી ખીંડા ઉતરશું.
હેતા જળમાં નહાશું તરશું,
હરિયાળીમાં હરશું ફરશું.
પંખી સાથે કલરવ કરશું.
મીઠા તડકે અમે મલકશું,
રેશમિયા રેતીમાં દળશું,
મોજાંને મસ્તીથી મળશું.

આ ચિત્ર ‘જંગલ બુક’ નામની એક વાર્તાના પુસ્તકનું છે. તે વાર્તા તમને ખબર છે? શિક્ષક પાસેથી જાણો.

મોટેથી વાંચો.

કદરપું બતકડું

એક બતકીએ એક સુરક્ષિત જગ્યાએ ચાર ઈંડાં મૂક્યાં. તે ઈંડાં પર બેસતી અને બચ્ચાં બહાર આવવાની રાહ જોતી. એક દિવસ તેની નજર ઈંડાં પર પડી. તે વિચારમાં પડી :

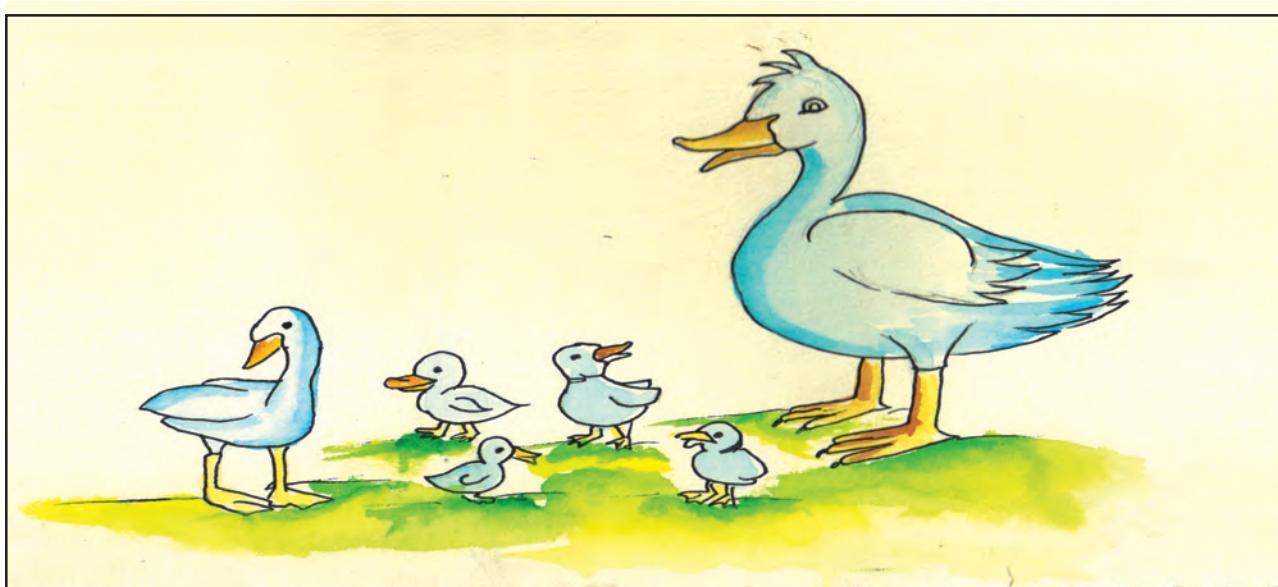
“અરે! મેં ચાર ઈંડાં મૂક્યાં હતાં કે પાંચ? ચાર હતાં, ના ના, પાંચ હતાં; હુંય કેવી મા છું! મારા જ એક બચ્ચાને ભૂલી જાઉં છું.”

તે પાંચેય ઈંડાંને સેવવા લાગી. આખરે ખુશીનો દિવસ આવી ગયો. એક ઈંડું સહેજ સળવયું. તેમાંથી ધીમો અવાજ સંભળાયો. ઈંડું ફૂટ્યું અને બચ્ચાએ બહાર તોકિયું કર્યું. જોતજોતામાં બીજું, ત્રીજું અને ચોથું ઈંડું પણ ફૂટ્યું. થોડી વારમાં ચારેય ‘કલક કલક’ ગીત ગાવા લાગ્યાં. તેણે પાંચમાં ઈંડા તરફ જોયું.

“મારું આ બચ્ચાં ક્યારે બહાર આવશે? આ ઈંડું થોડું મોટું લાગે છે. જરૂર આ ઈંડાંમાંથી મારું

સૌથી સુંદર બચ્ચાં બહાર આવશે. એક દિવસ પછી એ ઈંડું પણ સળવયું. અંદરથી ધીમો અવાજ સંભળાયો અને ઈંડું ફૂટ્યું તેમાંથી એક બચ્ચાં બહાર નીકળ્યું. બતકીએ જેવું બચ્ચાને જોયું કે તેને થયું “અરે! આ બચ્ચાં તો થોડું મોટું લાગે છે. થોડું રાખોડી પણ છે. આમ કેમ થયું હશે?” પછી તરત મનમાં બોલી, “હુંય કેવી મા છું! જુદું છે તો છે, મોટું છે તો છે, પણ બચ્ચાં તો મારું જ છે ને હું તેને પણ તરતાં શીખવીશ.”

થોડા દિવસ પછી બતકી તેને પણ બીજાં બચ્ચાં સાથે તરવા લઈ ગઈ પણ બાકીનાં બચ્ચાં તેની મશકરી કરવા લાગ્યાં. કોઈએ તેને ધક્કો માર્યો તો કોઈએ તેના ઉપર ગંદું પાણી ફેંક્યું. બધાં કહેવા લાગ્યાં, “અરે! આવું બતક હોય? આ તો કદરપું બતકડું છે.” પછી તો બધાંએ તેનું નામ ‘કદરપું બતક’ પાડ્યું. બધાં બચ્ચાં

કહેવા લાગ્યાં, “મા, અમે આ કદરપા બતક સાથે નહીં રમીએ. અમે તેની સાથે નહીં તરીએ.”

માતા બતકે તેમને સમજાવ્યાં. “બચ્ચાંઓ, તમારી જેમ આ પણ મારું જ સંતાન છે. તમે તેને આ રીતે છોડી દેશો તો કેમ ચાલશો?” પણ કોઈ માન્યું નહીં. આ જોઈ બતકી ખૂબ દુખી થઈ. કદરપું બતક પણ ખૂબ દુખી થતું હતું.

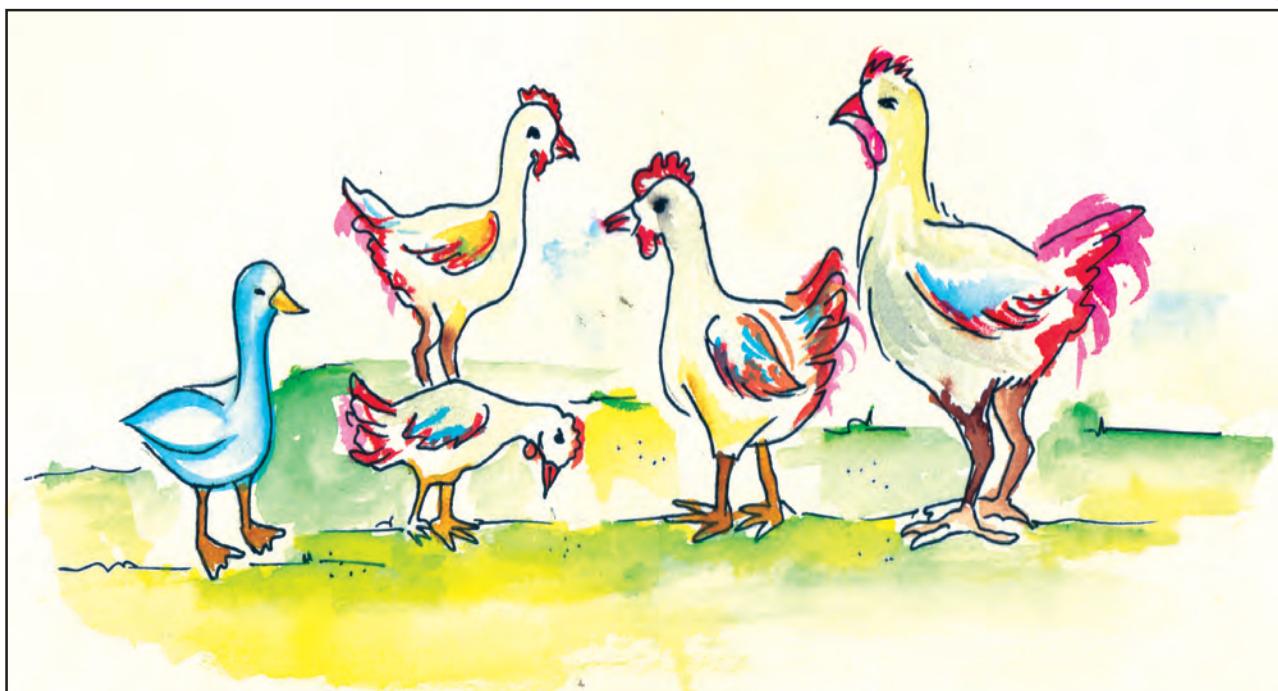
એક દિવસ તેણે ઘર છોડી ક્યાંક બીજે ચાલ્યા જવાનો નિર્ણય કર્યો. તે ગયું એક સરોવરથી બીજા સરોવર અને બીજા સરોવરથી

ભાગ અહીંથી, અહીં કોઈ તારા દોસ્તાર નથી.”

બતકું દુખી થયું અને ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યું.

પછી તે જ્યાં જ્યાં ગયું અને તેણે જેને કહ્યું કે ‘હું બતકું છું.’ તે બધાંએ તેને ‘હું! બતક આવું હોય! તું તો સાવ કદરપું છે.’ એવું કહ્યું. બતકું સાવ નિરાશ થઈ જતું.

પછી તે જંગલ પરથી ઉડ્યું, બેતરો પરથી ઉડ્યું, અચાનક વાવાજોડું શરૂ થયું. બતક સલામત સ્થળે આશરો શોધતું હતું. ત્યાં તેની નજર એક ઝૂપડી પર પડી. તેણે ત્યાં રોકાવાનો વિચાર કર્યો. ઝૂપડીનો દરવાજો ખખડાવ્યો. અંદરથી એક ડોશીમા બહાર આવ્યાં. બતકે કહ્યું,

ગ્રીજા સરોવર. ત્યાં તેણે મરધીનું ટોળું જોયું. તેણે કહ્યું, “કેમ છો બધાં?” વૃદ્ધ મરધી બોલી, “તું કોણ?” બતક બોલ્યું, “હું બતકું છું”

જુવાન મરધો બોલ્યો, “તું કોણ?” બતક કહે, “હું બતકું”. એકે કહ્યું, “હું! તું બતકું? તું બતકું? પણ તું તો કેવું કદરપું છે? તું તો સાવ વિચિત્ર છે. તું તો સાવ બદસૂરત છે. ચાલ,

“દાઢી, હું તમારે ત્યાં રહું? હું તમને મદદ કરીશ.”

ડોશીમાએ કહ્યું : “તું મને શું મદદ કરી શકે? પણ હા, વાવાજોડું શાંત થાય ત્યાં સુધી તું અહીં રહી શકે.”

બે-ગ્રાણ દિવસ પછી વાવાજોડું શાંત થયું. બતકે ફરીથી ઉડવાનું શરૂ કર્યું અને પહોંચ્યું એક

--	--

--	--

સુંદર સરોવર પાસે. ત્યાં કેટલાંક હંસ પરિવારો રહેતા હતા. તેને થયું અહીં મને કદાચ મારા નવા દોસ્તો મળશે. તે બીજાં બચ્ચાઓ પાસે પહોંચી ગયું. વૃદ્ધ હંસે કહ્યું, “અરે! તું ભૂલું પડી ગયેલું છે! આવ, હવે આપણે સાથે જ રહીશું.”

“ના, ના, હું તમારી સાથે નહીં રહું; હું તો બતકું છું, એક કદરૂપું બતકું. અહીંથી થોડે દૂર એક સરોવરમાં મારો પરિવાર રહે છે. હું તમારી સાથે કેમ રહું?”

જુવાન હંસે કહ્યું, “તું અહીં રહે, પણ કોઈને હેરાન કરવાના નહીં. બસ, અમારી જેમ રહેવાનું.” હવે આ બતક હંસોની સાથે રહેવા લાગ્યું.

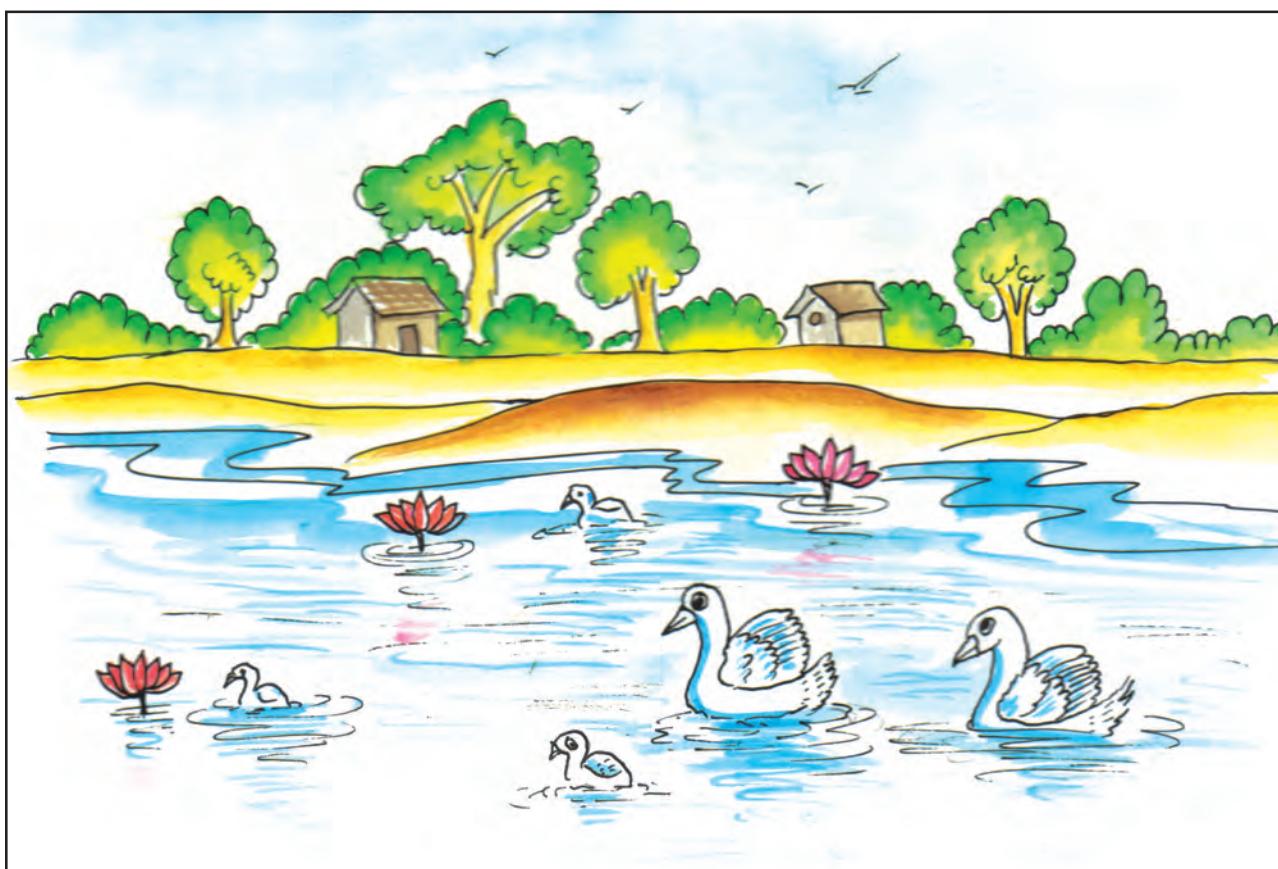
થોડા સમય પછી એક દિવસ તે સરોવર કાંઠે બેસી પાંખો ફફડાવતું હતું. ત્યાં એક હંસકન્યા આવી. તેણે કહ્યું, “તું ખૂબ સુંદર છે.

તું મારો મિત્ર બનીશ?”

બતકું બોલ્યું, “તું મારી મજાક કરે છે? બધાં મને કદરૂપું કહે છે.” તેને પોતાની જત પર શરમ આવી અને તેણે માથું નીચું કરી લીધું. હંસકન્યાએ કહ્યું, “તું પાણીમાં તારું પ્રતિબિંબ ધ્યાનથી જો. તને ખબર પડશે કે આપણે બન્ને સરખા જ છીએ.”

તેની નજર પાણીમાં પડી અને તેણે પોતાનું પ્રતિબિંબ ફરીથી જોયું. તે ખરેખર ખૂબ સુંદર હતું. પણ તે બતક જેવું લાગતું ન હતું. તે તો એક રાજહંસ હતો. એક સુંદર યુવાન રાજહંસ. હવે તેને સમજાયું તેને બધાં ‘કદરૂપું બતક’ કેમ કહેતાં હતાં.

તેણે હંસકન્યાનો આભાર માન્યો અને તેની સાથે આકાશમાં ઊચે-ઊચે ઊડી ગયો.

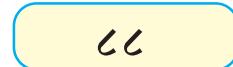
આપણા વાતચીત :

૧. જો આ કદરપું બતકું તમારી પાસે આવ્યું હોત તો તમે શું કર્યું હોત?
૨. જો તમે કદરપા બતકના ભાંડુ હો તો તમે શું નહીં કરો?
૩. તમને આ વાર્તામાં શું ગમ્યું અને શું ન ગમ્યું તે કહો.
૪. જો કોઈ ભૂલું પડીને તમારે ત્યાં આવી ચઢે તો તમે શું કરશો તે કહો.
૫. તમે કોની સાથે રમવાનું પસંદ કરશો?
૬. તમે કોની સાથે રમવાનું પસંદ નહીં કરો?
૭. આ વાર્તામાં તમને સૌથી વધારે કોણ ગમ્યું? કેમ?
૮. આ વાર્તામાં તમને કોણ ન ગમ્યું? કેમ?
૯. ધારો કે તમે ‘કદરપું બતક’ છો. તમારી માતાને ફોન કરો અને તમારી સાથે શું બન્યું તેની વાત કરો.
૧૦. તમારે કોઈ નવો/નવી મિત્ર બનેલ છે? પહેલી વાર તમારે કઈ રીતે વાત થઈ હતી? તમે શી વાત કરી હતી?

નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે તે લખો :

૧. આ બચ્ચું પણ તમારી જેમ મારું જ સંતાન છે.
૨. વરસાદ બંધ થાય ત્યાં સુધી અહીં રહે.
૩. હું કદરપું દું એટલે તું મારી મજાક કરે છે?
૪. તું ભૂલું પડ્યું છો!
૫. અમે તેની સાથે નહીં રમીએ.
૬. તું મારો મિત્ર બનીશ?

કોણ	કોને

 નીચેનાં વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે કહો. ✓ કે ✗ ની નિશાની કરો.

1. બતકીએ પાંચ ઈંડાં મૂક્યાં હતાં.
2. તે કદરપું બતક નહીં પણ એક સુંદર રાજહંસ હતો.
3. બતકને હંસકન્યાએ સુંદર કખ્યો કે તરત જ તેને ઘ્યાલ આવ્યો કે તે સુંદર હંસ છે.
4. બતકને ડોશીએ ઝુંપડીમાં રહેવાની હા પાડી કે જેથી તે બતકનાં ઈંડાં લઈ શકે.
5. જુવાન મરધો બતકના અસલી રૂપને ઓળખી ગયો.

 કદરપું બતક જે કરતું હોય તેની પાછળના ખાનામાં ✓ કરો, જે ન કરતું હોય ત્યાં ✗ કરો.

૧. ખૂબ ઉંચે ઊડતું. ☐	૨. ખૂબ જડપથી તરતું. ☐	૩. કૂતરાની સામે થઈ જતું. ☐
૪. પોતાનું પ્રતિબિંબ જોવા અરીસો રાખતું. ☐	૫. પોતાનાં ભાઈ-બહેનને ખૂબ હેરાન કરતું. ☐	૬. કદી રડતું નહીં. ☐
૭. ખૂબ દુખી થતું. ☐	૮. હંમેશાં એકલું રહેવાનું પસંદ કરતું. ☐	૯. કદી હિંમત હારતું નહીં. ☐
૧૦. બતકની જેમ ડરતું હતું. ☐	૧૧. તે પોતાને શક્તિશાળી માનતું હતું. ☐	૧૨. હંમેશાં નવા મિત્રો બનાવવા પ્રયત્ન કરતું હતું. ☐

 એક-બે વાક્યોમાં જવાબ લખો :

૧. પાંચમું ઈંડું કોનું હતું?

૨. બતકમાતાને ખબર કેમ ન પડી?

૩. તેને બધાં કદરપું કહેતાં હતાં તેનું કારણ શું હતું?

૪. કદરપા બતકે ઘર છોડવાનું નક્કી કેમ કર્યું?

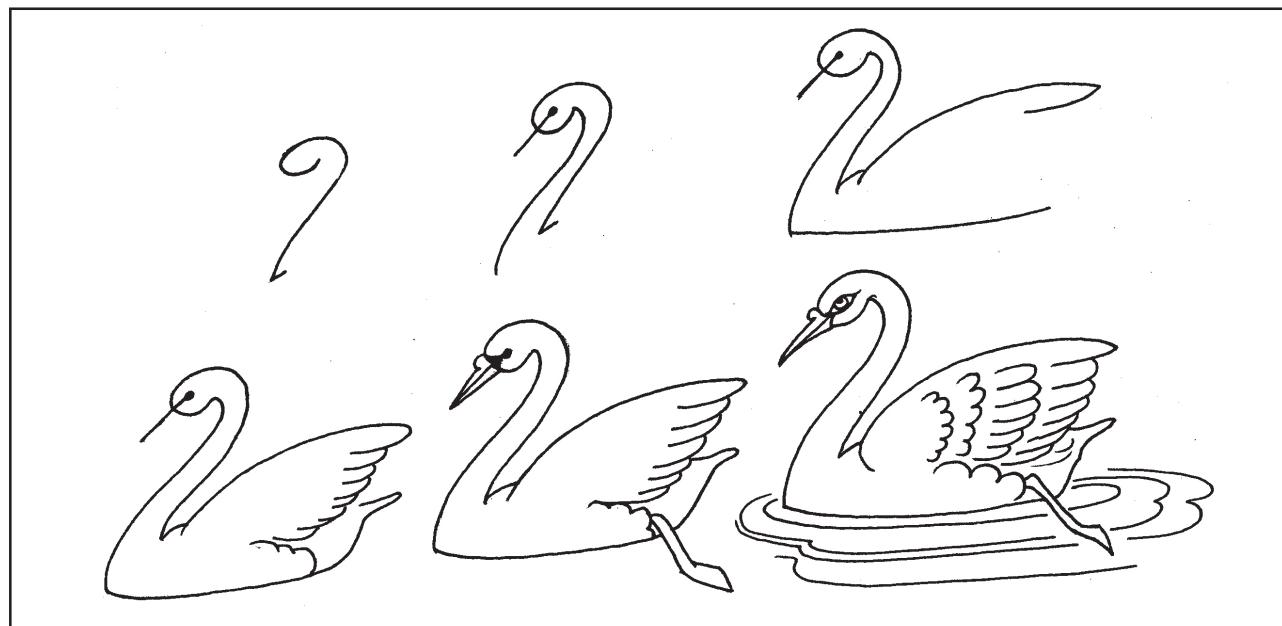
આપણની પરિસ્થિતિમાં તમે શું કરશો? કહો.

વિદ્યાર્થીઓનાં જૂથ પાડી દરેકને એક એક વિધાન આપી ચર્ચા કરી રજૂ કરવાનું કહો.

૧. જો તમે બતકમાતા હો તો શું કરશો?
૨. જો તમે યુવાન મરધો હો તો શું કરશો?
૩. તમારી શાળામાં કે પાડોશમાં કોઈ દિવ્યાંગ હોય તો તેની સાથે બધાં રમે તેને માટે તમે શું કરશો?
૪. તમારે કોઈ તકલીફ હોય અને બીજાં બાળકો તમારી સાથે ના રમતાં હોય તો તમે શું કહેશો?
૫. માતાને માટે બધાં બાળકો એકસરખાં હોય છે તે સમજાવવા તમારી આસપાસમાંથી તમે કોનું ઉદાહરણ આપશો?
૬. તમે વિદ્યાર્થીઓને કોઈક વિદ્યાર્થીની મશકરી કરતા જોયા છે? તેઓ શું શું કરે છે? તેમને આમ કરતાં અટકાવવા તમે શું કરશો?
૭. જો બતકને હંસકન્યા ના મળી હોત તો બતકનું શું થાત?

આપણા બે મિત્રોનો પરિચય વર્ગને આપો. તેમની વચ્ચે શું સરખું છે અને શું જુદું છે તે કહો :

આપણા રજું કરીએ.

નીચેનાં વિધાનો કોણ બોલી શકે તે લખો :

૧. આ બતકનું જબરું દેખાય છે. માતા ભલે તેને આપણી સાથે રમાડવા કહે પણ આપણે તેને નહીં જ રમાડીએ.

૨. આ બતક નથી લાગતું. તેને લાંબો સમય જુંપડીમાં રહેવા ન દેવાય.
૩. આ પક્ષી ખાઈ શકાય તેવું લાગતું નથી.
૪. હે ઈશ્વર, મારું બચ્ચું કેમ કોઈને ગમતું નથી?
૫. બધા મને કેમ ધિક્કારે છે?

● ચાલો, ગાઈએ ગીતકું : ઊંચા ઊંચા કુંગર ચડશું...

◇ રીડિંગ કિકેટની રીતે 'કદરપું બતકકું' વાંચો :

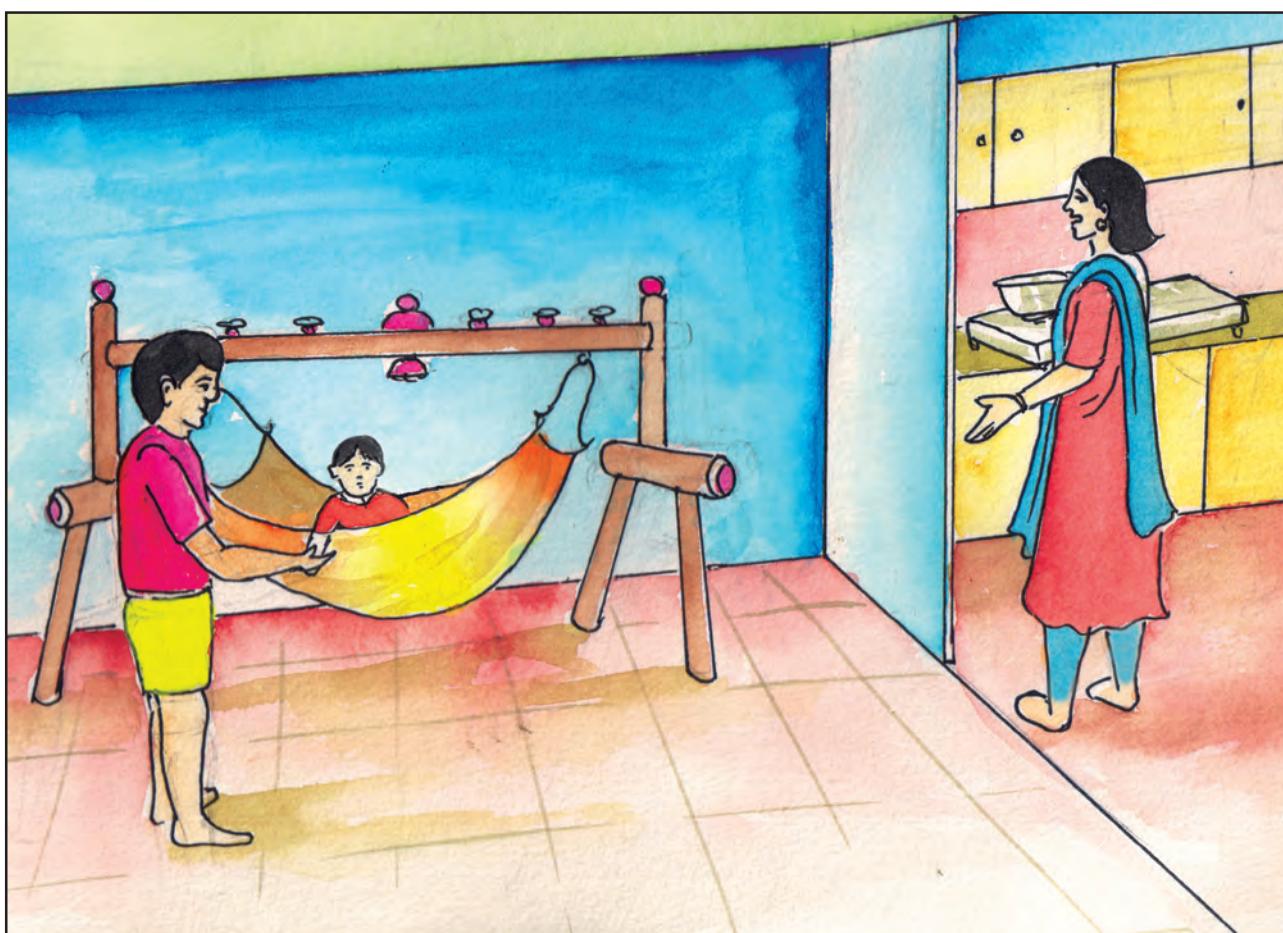
◇ વાંચો અને ભજવો.

મમ્મી : મુન્ની કેમ રહે છે, તુષાર?

તુષાર : એને ઘોડિયામાંથી બહાર નીકળવું છે. તેથી તે રહે છે.

મમ્મી : તો એને બહાર કાઢ ને!

તુષાર : એને તેડું તો વધારે રહે છે.

મમ્મી : એવું શા માટે કરે છે?

તુષાર : કદાચ, મારા હાથ ભીના છે એટલે.

મમ્મી : હાથ લૂધતો કેમ નથી?

તુષાર : નેચ્છિન નથી મળતો એટલે.

મમ્મી : અહીં આવ, હું લૂધી દઉં.

(તુષાર ઘોડિયા પાસે જ નમીને ઉભો રહે છે.)

મમ્મી : આવતો કેમ નથી?

તુષાર : આ મુન્ની મારો હાથ છોડતી જ નથી.

- દરેક પ્રશ્નના આખા વાક્યમાં બે વાર જવાબ આપો. એક વાર ‘એટલે’ અને બીજી વાર ‘તેથી’ બોલીને.

1. મુન્ની કેમ રહે છે?
2. તુષાર એ ત્યારે મુન્ની શા માટે વધારે રહે છે?
3. તુષાર હાથ શા માટે લૂધતો નથી?
4. તુષાર શા માટે ઘોડિયા પાસે નમીને ઉભો રજ્યો?
5. તુષાર મમ્મી પાસે હાથ લુછાવવા કેમ ના ગયો?

ઉદાહરણ :

પ્રશ્ન : પ્રજોશ કેમ ખુશ છે?

વાક્ય : 1. પ્રજોશને આઈસકીમ મળ્યો છે તેથી ખુશ છે.

2. પ્રજોશને આઈસકીમ મળ્યો એટલે ખુશ છે.

૧. કૂતિકા કેમ રડે છે?

૨. હર્ષાબહેને છત્રી કેમ ઓઢી છે?

૩. અંકિત દોડમાં કેમ જત્યો?

૪. બાળકો કેમ ખુશ છે?

૫. નરેન્દ્રભાઈ કેમ લપસી પડ્યા?

૬. શેતા કેમ પડી ગઈ?

આંચો, બોલો, લખો :

ઉદાહરણ : દવા કેમ લેવી પડે? તાવ આવ્યો છે તેથી/એટલે.

૧. બ્રશ શા માટે કરીએ છીએ? :
૨. ચોકલેટ કેમ ખરીદી? :
૩. અંધિન શા માટે રડ્યો? :
૪. જાગૃતિ શા માટે દોડી? :
૫. વહેલા કેમ ઉંઘી ગયા? :

આંચો કું બરાબર સમજાય છે ? બરાબર લાગે તેની સામે ✓ કરો. જો બરાબર ન લાગે તો નીચે લીટી કરેલો શબ્દ બદલીને કૌંસમાંથી બીજો વિકલ્પ મૂકો. (કે, અને, તો પણ, એટલે)

૧. કોમલ અને કરીના વાતો કરે છે.
૨. તને શું ભાવે, કેરી કે કેળાં?
૩. કાલે સોમવાર છે અને મંગળવાર?
૪. થેલીમાં ખૂબ ભાર હતો અને મેં ઉંચકી લીધી.
૫. તેણે છાલ ઉતારી તો પણ કેળું ખાવાનું શરૂ કર્યું.
૬. હાથ ધુઅં કે જમી લો.
૭. તે ઈનામ જત્યો એટલે બધાએ તેને અભિનંદન આપ્યા.
૮. વરસાદ પડતો હતો તો પણ તેણે છત્રી લીધી.
૯. શાહમૃગના પગ લાંબા હોય છે તો પણ તે ઝડપથી ચાલે છે.
૧૦. ખૂબ વરસાદ પડતો હતો એટલે બતકડું જૂંપડીમાં રોકાયું.

જે-જે શબ્દો બરાબર ન લાગે તે-તે શબ્દો છેકી નાખો.

ઉ.દા. : હું ઘરેથી મોડી નીકળી અને/કે/તેથી/પણ નિશાળે સમયસર પહોંચી.

૧. તેણો આકાશમાં વિમાન જોયું અને/કે/તેથી/પણ તે ખુશ થઈ ગયો.
૨. હંસકન્યાએ તેને કહ્યું અને/કે/તેથી/પણ તે ખૂબ જ સુંદર દેખાય છે.
૩. કાણી ડેલમાં ગમે તેટલું પાણી ભરો અને/કે/તેથી/પણ ડેલમાં પાણી રહેશે નહીં.
૪. રસ્તામાં કેળાની છાલ હતી અને/કે/તેથી/પણ તેનો પગ લપસી ગયો.

ક્રૌંસમાંના શબ્દોમાંથી યોગ્ય શબ્દ પસંદ કરી સંવાદ પૂર્ણ કરો. (અને, પણ, તો પણ,
કે, એટલે, અથવા)

મમ્મી : બેટા, તાવ ઉિતર્યો ?

રાધા : હા, તાવ નથી પગ દુખે છે.

મમ્મી : તું દવા લે છે ખોરાક તો સરખો લેતી નથી.

રાધા : હા મમ્મી, દવા બહુ કડવી છે મને દવા જોડે ખાંડ આપ
ગોળ આપ. પણ જલદી કર.

મમ્મી : જો બેટા, ડૉક્ટરઅંકલ કહેતા હતા દવા કડવી હોય
 લેવી તો પડે જ. આજે તું શાળાએ ન જઈશ. આરામ કર
 ઓછો ખોરાક લે.

રાધા : આજે અમારી શાળામાં રમતગમત સ્વર્ધો છે, મને શાળાએ
જવાની ઈચ્છા છે.

મમ્મી : હું તારા વર્ગશિક્ષકને રજાચિઠી મોકલાવું છું. આજે તો તું દવા લે આરામ
કર.

જે-જે નીચેનો ફકરો વાંચો અને તેમાં ખાલી જગ્યામાં-અને, તો પણ, છતાં, પણ, કે, એટલે,
તેથી-આ શબ્દોમાંથી યોગ્ય શબ્દ મૂકો.

નોંધ : વાક્યમાં જ્યાં પક્ષી કે પ્રાણી કહે તેમ લખ્યું છે તેને સ્થાને જે-તે પક્ષી કે પ્રાણીનો
અવાજ કરવો જેમ કે ચકલી કહે તેમ લખ્યું હોય તો ‘ચીં ચીં ચીં’ બોલવું.

એક જંગલમાં ઘણાં પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ રહે.

એક ઝડપ રચકલીઓએ માળા બાંધ્યા હતા. ઘણા દિવસ પછી તેના પાડોશીએ તેને જોઈ.

કબૂતર : ચકલીબહેન, તમે આટલા દિવસ ક્યાં હતા?

ચકલીઓ કહે : અમે બધાં સાથે મળીને રહીએ છીએ. કાગડાભાઈ રોજ અમને હેરાન કરે છે.

કબૂતર કહે : તમને કાગડો હેરાન કરે છે તમે કોઈને કહેતાં નથી.

ધુફુર કહે : અમે આટલા બધા તમારી સાથે છીએ તમને હેરાન કરે છે?

બતક બોલ્યું : તમે બહુ શાંત છો તમને હેરાન કરે છે.

હંસ બોલ્યો : અમને તો ખબરેય ન પડી તમે આટલાં દુખી હતાં.

કોયલ કહે : કાગડાને કહી દો તમને હેરાન કરવાનું બંધ કરે દૂર ક્યાંક બીજી જગ્યાએ જતો રહે.

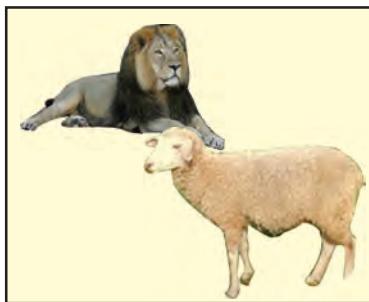
ચકલી : તે પોતાનો માળો નહીં બદલે. મને મદદ કોણ કરશે?

કોયલ : હું તમને મદદ કરીશ કાગડાને પાઠ ભાણવીશ.

ગીત :

ચકલી કરતી હૂપાહૂપ
ને વાનર કરતો ચીં ચીં,
વેંત એકના વાનરભાઈ
ને ચાર ફૂટની ચકલી,
એવું અમને સપનું આવ્યું,
અસલી હોય કે નકલી!
ચામાચીડિયું ચણતું ફળિયે
કાબર ડાળે લટકી,

સિંહને બટકું ભરી ગયેલ
ઘેટાથી સિંહણ ડરતી,
સાચી હોય કે ખોટી,
દુનિયા સપનાંની બહુ ગમતી!

પાણી ભરતી કીડીબહેનની,
અમે જ્યાં ગાગાર ઢોળી,
કીડી અમારી પાછળ દોડી,
ભાગી આખી ટોળી,
સપનું પણ ભાગી ગયું,
જ્યાં જરાક આંખો ખોલી.

- જિતુ ત્રિવેદી

આંખીની વાતચીત :

1. તમને આ કવિતામાં સૌથી વધુ શું ગમ્યું?
2. તમને કેવાં-કેવાં સપનાં આવે?
3. તમારું કોઈ એક સપનું બધાંને સંભળાવો.

કવિતાને આધારે સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી વાક્ય પૂરું કરો :

ઉદાહરણ : ઘેટાએ સિંહને બટકું ભર્યું તેથી / કે

(અ) સિંહે ઘેટાને માર્યું. (બ) સિંહણ નાસી ગઈ. (ક) ઘેટાનો દાંત પડી ગયો.

જવાબ : ઘેટાએ સિંહને બટકું ભર્યું તેથી સિંહણ નાસી ગઈ.

1. સપનાની વાતો નકલી હતી અને/ઇતાં

(અ) આ વાતો ગમતી હતી.	(બ) આ વાતો રડાવતી હતી.
----------------------	------------------------
- (ક) આ વાતો ઊંઘ લાવતી હતી.

૨. બાળકે આંખ ચોળી છતાં/એટલે
 (અ) આંખ દુખવા લાગી. (બ) સપનું સાચું પડ્યું. (ક) સપનું ભાગી ગયું.
૩. મેં કીડીની ગાગર ઢોળી તેથી/છતાં
 (અ) કીડી રિસાઈ ગઈ. (બ) કીડી ચકલી થઈ ગઈ. (ક) કીડી અમારી પાછળ ઢોડી.
૪. આ કવિતામાં વાનર એક વેંતનો છે અને/કે
 (અ) હૂપાહૂપ કરે છે. (બ) કલબલ કરે છે. (ક) ચીં ચીં કરે છે.

❖ કવિતાને આધારે વાક્ય સુધારો :

૧. ચકલી એક વેંતની હતી અને હૂપાહૂપ કરતી હતી.
૨. કીડી પાસે પાણીની ડોલ હતી.
૩. સિંહે ઘેટાને બટકું ભર્યું.
૪. ચામાચીદિયું ઝાડ પર લટકતું હતું.
૫. કીડીએ ચટકો ભર્યો એટલે સપનું ઉડી ગયું.

❖ આપેલા શબ્દોમાંથી ઓછામાં ઓછા ત્રણ શબ્દ બનાવો :

- ઉ.દા. : વરસાદ-સાદ, વર, વદ, દર, સાર, સાવ
૧. વાતાવરણ -
૨. રાજહંસ -
૩. બાળપણ -
૪. મનપસંદ -
૫. જળકૂકડી -

● ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : ઊંચા ઊંચા કુંગર ચહણું...

◇ જૂથમાં કામ કરો. દરેક શબ્દ માટે આપેલાં વાક્યો વાંચો. દરેક શબ્દ લઈને એક નવું વાક્ય બનાવો અને લખો. તમારું વાક્ય બીજા જૂથના વાક્ય સાથે સરખાવો.

૧. સળવણ્યું - ધીમેથી હલ્યું

- જેવો તેણે બૂટમાં પગ નાખ્યો કે અંદર કશુંક સળવણ્યું.
- ઘાયલ પક્ષી પર પાણી છાંટ્યું પછી તે સળવણ્યું.
-

૨. ઓકિયું કર્યું - નજર નાખી.

- રસોડામાંથી સુગંધ આવતી હતી તેથી મનીખાએ રસોડામાં ઓકિયું કર્યું અને શું બને છે તે જોયું.
- આચાર્યાબહેન આવ્યાં છે કે નહીં તે જોવા લતાની મમ્મીએ ઓફિસમાં ઓકિયું કર્યું.
- રાધાએ વરસાદ પડે છે કે નહીં તે જોવા બારીમાંથી ઓકિયું કર્યું.
-

૩. પ્રતિબિંબ - અરીસામાં કે પાણીમાં દેખાતી પોતાની આકૃતિ

- મેં દર્પણમાં મારું પ્રતિબિંબ જોયું.
- કદરૂપા બતકે પાણીમાં પોતાનું પ્રતિબિંબ જોયું.
-

૪. સંતાન - પુત્ર / પુત્રી

- બતકી રાજહંસના બચ્ચાને પોતાનું સંતાન માનતી હતી.
- સંતાનો પોતાનાં માતાપિતાની આજ્ઞા માને.
-

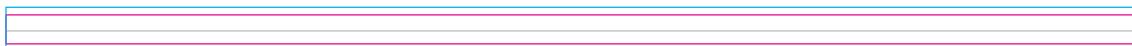
૫. સુરક્ષિત - સલામત

- પક્ષીઓ માણો બાંધવા સુરક્ષિત જગ્યા શોધે છે.
- ઘર તડકો, ઠંડી, વરસાદથી બચાવે; તેમાં આપણો સુરક્ષિત રહીએ છીએ.
-

--	--	--

--	--	--

૬. નામ પાડવું - બીજા નામે બોલાવવું

- બધાએ તેનું નામ કદરૂપું બતક પાડ્યું.
- શાળામાં બાળકો એકબીજાનાં નામ પાડે છે અને ખીજવે છે.
- તમારા મિત્રે તમારું શું નામ પાડ્યું છે ? કેમ?
-

૭. કદરૂપું - બેડોળ, જેનો દેખાવ ન ગમે તેવું, સુંદર ન હોય તેવું

- માતાને કોઈ સંતાન કદરૂપું ન લાગે.
- બધાં બતકના પાંચમા બચ્ચાને કદરૂપું કહેતાં કારણ કે તે બતક જેવું દેખાતું ન હતું.
-

 જોડીમાં કામ કરો. તમારા શિક્ષક ફકરો બોલશે, તમે તમારા જોડીદાર સાથે મળીને તે લખો. લખી રહ્યા પછી, બંને સાથે મળીને તમારા ફકરામાં થયેલી ભૂલોને સુધારીને ફરીથી લખો. તમારો ફકરો બીજા જૂથ સાથે સરખાવો.

એકમ-૨ની વાર્તા ‘વાંદળાંની ગમત’માંથી પાંચ લિટી લખાવો.

સુધારેલો ફકરો :

શું ઘાટું, શું ઝાંખું? ઉકેલો, કહો :

૧. શું ગુલાબી? : લગા કે ઠહો
૨. શું કાળું? : જવા કે ખાંસાંની કીકી
૩. શું લીલું? : ચુરમ કે ટપપો
૪. શું ધોળું? : ધદૂ કે હીંદ
૫. શું પીળું? : લીમડાનું કુંપા નપા કે કીપા રીકે

ત્રણાના જૂથમાં કામ કરો. આપેલો ફકરો વાંચો, સમજો, જવાબ લખો.

રશ્મિને બાદ કરતાં બધાં બાળકો વર્ગમાં આવી ગયેલાં. સિલ્વેરાનાં મમ્મીએ આવી ગયેલાં બાળકોની સંખ્યા ગણી. તે પ્રમાણે તેમણે ડિશ તૈયાર કરી. તેમણે ડિશમાં ચટણીને બાદ કરતાં બધી વાનગી ગોઠવી દીધી. બધાં બાળકોની નજર ડિશમાંની લંબચોરસ વસ્તુ પર હતી. તેને કારણે મોઢામાં આવતું પાણી રોકવા બાળકો પ્રયત્ન કરતાં હતાં. સિલ્વેરાના મમ્મીએ ચટણી ઉમેરતાં જઈ બધાંને એક પછી એક ડિશ આપી. એટલામાં નાનાં-નાનાં પગલાં ભરતો રશ્મિ આવ્યો. રશ્મિ ઉમેરતાં બાળકોની સંખ્યા અકાવીસે પહોંચી. હવે બધાંને નિરાંત થઈ કેમકે નાસ્તો કરીને જોડીમાં રમવાનું હતું; તે માટે પૂરતી સંખ્યા થઈ ગઈ.

૧. સિલ્વેરાનાં મમ્મીએ ગણ્યાં ત્યારે બાળકોની સંખ્યા કેટલી હતી?
૨. શાના કારણે બાળકોના મોઢામાં પાણી આવી ગયેલું?
૩. રશ્મિની ઉંચાઈ વધારે હશે કે ઓછી?
૪. સિલ્વેરાનાં મમ્મીએ ડિશમાં શું મૂકવાનું બાકી રાખ્યું?
૫. એક જોડી એટલે કેટલાં બાળકો?
૬. આપેલા શબ્દ માટે સાચા અર્થ સામે ✓ કરો.

(ક) પગલાં : ભીની માટીમાં બગલાંનાં પગલાં હતાં.

માણસને બે જ્યારે પશુને ચાર પગ હોય.

વીસ પછી દસ પગલાં ભરતાં ત્રીસ આવે.

- (ખ) સંખ્યા : ચાર સખીઓ રમતી હતી.
 અભિષેકે પોતાની લખોટીઓની સંખ્યા ગણી.
 ફિરોજના દફતરમાં મોટી સંખ્યામાં દેડકાં હતાં.
- (ગ) બાદ : ધ્રુવને બાદ કરતાં બધાંને બિસ્કિટ મળી ગયાં.
 મોસંબી બાદ કરતાં ઈકરાને બધાં ફળ આવે.
 બાદલ એક ઘોડો હતો.
- (ઘ) ઉમેરતાં : પાંચ વર્ષની ઉમરે તેને વાર્તા કહેતાં આવડી ગઈ.
 જરાક ખાંડ ઉમેરતાં શરબત ગળ્યું થઈ ગયું.
 બે શાઢ ઉમેરતાં વાક્ય મજેદાર થઈ ગયું.

૭. ઘટનાના કમ પ્રમાણે ગોઠવો.

- રશ્મિ આવ્યો.
 બાળકોના મોટામાં પાણી આવ્યું.
 સિલ્વેરાનાં મમ્મીએ બધાં બાળકોને નાસ્તો આપ્યો.
 રશ્મિ સિવાયના બધાંને હવે નિરાંત થઈ.
 સિલ્વેરાનાં મમ્મીએ બાળકોની સંખ્યા ગણી.

ઉત્તેથી વાંચો :

ચકલી ડાળે બેઠી'તી	આભનાં ઓઢણાં
ચક સાથે રમતી'તી	ઓઢીને ઉંઘો
મીઠી વાતો કરતી'તી	સોણલાં સુંઘો
ગોળ ગોળ ફરતી'તી.	ઘર જાણે ભૂંગો

હસો :

શિક્ષક : જરા હસો.

વિદ્યાર્થીઓ : હા... હા... હા... હા...

શિક્ષક : અરે! મને જોક તો કહેવા દો!

T5N4D1

આલો, ગાઈએ ગીતડું :

લંકા તારી સળગી ગઈ
પૂછડી મારી સાજ રહી...
તેલ પણ તારું, ગાભા તારા
દીવાસળી પણ તારી ગઈ
પૂછડી મારી સાજ રહી...
સળગાં મકાનો ને સળગા મહેલો
ઉભી બજર પણ સળગી ગઈ
પૂછડી મારી સાજ રહી...

આર્ટ વાંચો :

એક સરસ મજાનું જંગલ હતું. જંગલમાં માતા અંજની અને પિતા કેસરી સાથે પુત્ર હનુમાન રહે. પિતા આખો દિવસ કામકાજ માટે ઘર બહાર રહે. રોજ સવારે ઘરેથી જાય, સાંજે પાછા આવે. ઘરમાં નાનકડા હનુમાન માતા સાથે વાતો કરે, રમે અને માતાના કામમાં મદદ પણ કરે. હનુમાન બધાં કામ ખૂબ ઝડપથી પતાવી દે. બાકીનો બધો સમય માતા સાથે વાતો કરે અને રમે.

એક દિવસની વાત છે. અંજની માતાને રસોઈ બનાવવાનો સમય થયો હતો પણ હનુમાન તો માતા સાથે રમવા માગતા હતા. માતાએ વિચાર્યું, ‘હનુમાનને કોઈ એવું કામ સોંપું કે જેથી એ કામ પૂરું કરતાં એને સમય લાગે અને એટલી વારમાં હું રસોઈ કરી દઉં. પછી હનુમાન આવશે ત્યારે એના બાપુજી પણ આવશે. ત્રણેય જણ સાથે જમીને પછી નિરાંતે વાતો કરીશું.’ આમ વિચારી તેમણે કહ્યું, ‘‘બેટા હનુમાન, જંગલમાંથી થોડાં પાકાં ફળ લેતો આવ.’’

“જી, માતાજી.” હનુમાને જવાબ આપ્યો.

હનુમાન તો ઘરની બહાર નીકળ્યા અને પોતાના જમણા હાથનો અંગૂઠો પકડ્યો. અરે આ શું? હનુમાન તો મોટા ને મોટા થવા લાગ્યા. હાથ પણ લાંબા ને લાંબા થવા લાગ્યા! પોતાનો હાથ લાંબાવીને દૂરના ઝડપરથી પાકાં ફળ તોડી લીધાં હજી તો માતા રસોડામાં ગયાં ન ગયાં ત્યાં તો ફળ હાજર!

“હું? એટલી વારમાં પાકાં ફળ આવી ગયાં? તારા બાપુ લાવ્યા?” હનુમાને કંઈ જવાબ

ન આપ્યો. એ તો મરકમરક હસતા રહ્યા. માતાજી વાત સમજ ગયાં.

“સમજી, મને ખબર છે, જમણા હાથનો અંગૂઠો પકડીને તને મોટા થતાં આવડે છે!”

“ચાલો ને મા, આપણે કંઈ રમીએ!” હનુમાને વિનંતી કરતાં કહ્યું.

“ના બેટા, હમણાં તારા બાપુજી આવશે. એમના માટે જમવાનું બનાવવાનું બાકી છે. જમીને પછી આપણે રમીશું.”

“ના, મારે તો અત્યારે જ રમવું છે.”

“ઢીક છે, તું એકલો એકલો બહાર રમ. હું ઘરમાં રસોઈ બનાવું. પણ જોજે પાછો, વારેવારે ઘરમાં આવીને મને હેરાન ન કરતો.” હનુમાને જવાબ ન આપ્યો, માત્ર મરકમરક હસ્યા.

“તું એમ નહીં માને. લાવ ઘરની જાળી બંધ કરી દઉં. પછી કેવી રીતે આવીશ?” એમ કહીને માતાએ જાળી બંધ કરી અને રસોઈ કરવા બેઠાં.

હનુમાન ઘરની બહાર અને માતાજી અંદર. માતાજી રોટલી બનાવતાં જાય અને છાબડીમાં મૂકતાં જાય. થોડી વાર પછી માએ છાબડીમાં જોયું તો એક પણ રોટલી નહીં. આજબાજુ જોયું, પણ કોઈ દેખાયું નહીં.

માને વહેમ પડ્યો. એટલે મોટા અવાજે બૂમ પાડી, “હનુમાન!”

હનુમાને બહારથી જ કહ્યું, “હા મા”.

“જો મને ખબર છે કે રોટલી તેં જ ખાધી છે. પણ મને એ કહે કે તું અંદર આવ્યો ક્યારે અને કેવી રીતે?”

મરકમરક હસીને હનુમાને કહ્યું, “અંગૂઠો પકડીને મોટા થવાય એમ ટચલી આંગળી પકું તો નાના પણ થવાય છે.”

“એમ? એટલે તું જાળીની વચ્ચેની જગ્યામાંથી આવ્યો’તો એમ ને?”

‘હા મા’.

“હે ભગવાન, આ છોકરો મને જંપવા જ દેતો નથી!” એમ કહીને હનુમાનને લાડથી તેડી લીધો.

આતચીત :

- તમે ઘરમાં કેવાં કેવાં તોફાન કરો છો?
- તમે તોફાન ન કરો તે માટે મમ્મી/પપ્પા તમને શું કહે છે?
- તમે કેવી મસ્તી/મજાક કરો તો મમ્મી પપ્પા ખુશ થઈ જાય છે?
- હનુમાનનું ક્યું તોફાન તમને બહુ ગમ્યું?
- હનુમાનને હંમેશાં શું કરવું ગમતું હતું?
- ‘હજુ તો માતા રસોડામાં ગયાં ન ગયાં ત્યાં તો ફળ હાજર!’ આ વાક્યને આધારે કહો કે હનુમાન ફળ લાવ્યા ત્યારે માતા રસોડામાં હશે?
- માતાએ એવું કેમ માન્યું કે રોટલી હનુમાને જ ખાધી હશે?
- હનુમાન પોતાના શરીરને નાનું-મોટું કેવી રીતે કરતા હતા?
- માતાએ હનુમાનને પાકાં ફળ લાવવાનું કેમ કહ્યું હશે?
- આ ઘટના કયા સમયની હશે? સવાર, બપોર કે સાંજ? તમને કેવી રીતે ખબર પડી?
- હનુમાનની જેમ તમારે નાના-મોટા થવાનું હોય તો શું શું કરો? દા.ત. માથા પર ટપલી મારો, કાન ખેંચો વગેરે.
- તમે હનુમાનની જેમ નાનામોટા થઈ શકતા હો તો શું શું કરો?

નીચે આપેલાં વાક્યોમાં શબ્દોની ભેણસેળ થઈ ગઈ છે. પાઠમાંથી શોધીને સાચાં વાક્યો લખો. :

વિદ્યાર્થીનિ જોડીમાં બેસાડી આ પ્રવૃત્તિ કરાવો.

- હતો બનાવવાનો માતાને સમય થયો રસોઈ

--	--	--

- એક પણ થોડી વાર જોયું પછી માએ તો રોટલી નહીં છાબડીમાં

--	--	--

૩. લંબાવીને પરથી જાડ હાથ દૂરના ફળ તોડી પોતાનો લીધાં પાકાં

--	--	--

૪. જાય રોટલી જાય મૂકતાં બનાવતાં અને માતાજી છાબડીમાં

--	--	--

૫. પકડીને થતાં અંગૂઠો હાથનો છે તેને મોટા આવડે જમણા

--	--	--

જોડીમાં કામ કરો :

- નીચે આપેલા શાષ્ટ્રોમાં યોગ્ય સ્વર ચિહ્ન (ા, ઁ, િ, ઈ, ઉ, ઊ, ઌ, ઔ) ઉમેરીને નવા શાષ્ટ્ર બનાવો.

ઉદા. : હનમન - હનુમાન

મતાજ ખાંડ અગઠ અજન ખાંડ

કસર અગળ ટચલ

- ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : લંકા તારી સળગી ગઈ...

વાંચો :

--	--	--

--	--	--

દરવાન	મહારાજની જ્ય હો! મહારાજ, કેટલાક સૈનિકો એક વાનર જેવા માણસને લઈને સભાગૃહમાં આવવાની રજા માગે છે.	એટલું જ નહીં, કેટલાંક જાડ પણ મૂળમાંથી ઉખેડી નાખ્યાં.	
રાવણ	આવવા દો. (ચાર-પાંચ સૈનિકો હનુમાનને એક દોરડાથી બાંધીને લાવે છે.)	એ બધાં તો સૂકાં જાડ હતાં. રાવણ	અરે મૂર્ખ વાનર, વચ્ચે ન બોલ. હવે કહે, તે શા માટે તોફાન કર્યું ? તું દરિયાપારથી આવ્યો છે, એ વાત સાચી છે?
હનુમાન	અરે! આ કોણ છે? નથી માણસ કે નથી વાંદરો. એને અહીં શું કામ લાવ્યા છો? શું કામ છે?	હનુમાન	હા.
હનુમાન	હું વા-નર છું. હું થોડો મનુષ્ય જેવો છું.	રાવણ	પણ, આવડો મોટો દરિયો ઓળંગીને કોઈ કેવી રીતે લંકામાં પ્રવેશ કરી શકે?
સૈનિક	મહારાજ, આ બહુ તોફાની છે. એ આપને મળવાની જીદ કરતો હતો. એ પોતે દરિયાપારથી આવ્યો છે એમ કહે છે.	હનુમાન	જુઓ મહારાજ, એ જાણવું હોય તો મને પણ તમારા મંત્રીઓ બેઠા છે એવા આસન પર બેસાડો, પછી કહું.
રાવણ	બોલ વાનર, શું કામ છે ?	રાવણ	તું એક તુચ્છ વાનર, લંકાની રાજસભામાં આસન પર બેસીશ?
હનુમાન	મારે કશું કામ નથી. આ તમારા સૈનિકો મને પકડી લાવ્યા છે.	હનુમાન	ના, હું પ્રભુ શ્રીરામનો સેવક છું. રામદૂત તરીકે આપની સામે ઉપસ્થિત છું. અત્યારે આપનો મહેમાન છું. એટલે આસન તો આપવું જ પડે. (રામનું નામ સાંભળીને રાવણ વધુ ગુસ્સે થયો.)
સૈનિક	મહારાજ, આ માણસે આખી અશોકવાટિકા ખેદાનમેદાન કરી નાખી છે. બધાં જાડ પરથી બધાં ફળ ખાઈ ગયો.	રાવણ	સૈનિકો, આ વાનરને હમણાં જ જેલમાં પૂરો.

એક મંત્રી : ક્ષમા મહારાજ, પણ આ
અન્ય રાજ્યમાંથી આવ્યા છે
એટલે આપણા મહેમાન
કહેવાય. એમને જેલમાં ન
પુરાય. હું આપને વિનંતી
કરું છું કે એમને આસન
પણ આપવું જોઈએ.

રાવણ : બિલકુલ નહીં. એણે જે
કહેવું હોય તે ઉભા ઉભા
જ કહેવું પડશે.

આમ કહી, હનુમાને પોતાના હાથની એક
ાંગળી ખેંચી અને પૂંછડી લાંબી થવા માંડી !
પૂંછડીને ગોળ ગોળ ગુંચળા જેમ ગોઠવવા માંડી.
પૂંછડી ખૂબ લાંબી થઈ એટલે રાવણ કરતાં પણ
ઉંચું આસન થયું. હનુમાન તો કૂદકો મારીને
એની ઉપર બેસી ગયા. રાવણ ગુસ્સાથી લાલચોળ
થઈ ગયો.

રાવણ : આ વાંદરાને તાત્કાલિક
પકડી લો. એની પૂંછડી કાપી
નાખો કે સળગાવી નાખો.

મંત્રી : પણ મહારાજ...

રાવણ : પણ ને બણ... આ મારી
આજ્ઞા છે કે એ ઉભો જ
રહેશો.

હનુમાન : કંઈ વાંધો નહીં, મને આસન
પર બેસતાં આવડે છે.

મંત્રીઓ અને સૈનિકો
હનુમાનની આવી શક્તિથી
ડરી ગયા એટલે એમ ને
એમ ઉભા રહ્યા. હનુમાન
પોતાના પૂંછસન પર બેઠા
બેઠા હસતા રહ્યા.

રાવણ : સૈનિકો, તાત્કાલિક મારી આજ્ઞાનું પાલન કરો, આ અભિમાની વાનરની પૂછડી સળગાવી દો.

સૈનિકો ક્યાંકથી થોડાં ગાભા-ગોદાં લાવ્યાં અને હનુમાનની પૂછડી પર વીંટાય્યાં. ક્યાંકથી તેલ લાવીને એ ગાભા-ગોદાં પર રેહયું. છેલ્લે દીવાસળીથી પૂછડી સળગાવી.

જેવી પૂછડી સળગી કે તરત હનુમાને પોતાનું પરાકરમ શરૂ કર્યું. લાંબી પૂછડીનો છેડો જુદી જુદી જગ્યાએ અડકાવવા માંડ્યો. ઘડીકમાં આ ખૂણો તો ઘડીકમાં પેલા ખૂણો. આખી રાજસભામાં ભાગંભાગ થઈ ગઈ. હનુમાન તો સળગતી પૂછડી સાથે ત્યાંથી કૂદીને રાજમહેલનાં બીજાં મકાનો તરફ ગયા. ત્યાંથી બજાર બાજુ

ગયા. જ્યાં ગયા ત્યાં આગ લાગવા માંડી. લંકાના રાક્ષસો નાસભાગ કરવા લાગ્યા. સૈનિકો એક જગ્યાએ આગ હોલવે ત્યાં હનુમાન બીજી જગ્યાએ પૂછડી અડકાડે. ઠેકઠેકાણે આગ લાગી. હનુમાન તો હસ્તા જાય, આગ લગાડતા જાય ને ગાતા જાય...

લંકા તારી સળગી ગઈ
પૂછડી મારી સાજી રહી...

તેલ પણ તારું, ગાભા તારા
દીવાસળી પણ તારી ગઈ
પૂછડી મારી સાજી રહી...
સળગ્યાં મકાનો ને સળગ્યા મહેલો
ઉભી બજાર પણ સળગી ગઈ
પૂછડી મારી સાજી રહી...

❖ વાક્યો સાચાં છે કે ખોટાં તે નક્કી કરો. ✓ અથવા ✗ કરો :

૧. રાવણના મંત્રી ઈચ્છિતા હતા કે હનુમાનને સન્માન મળે.

૨. રાવણ વધુ ગુસ્સે થયો કારણ કે હનુમાન રાવણ કરતાં વધુ ઉંચા આસને બેઠા.

૩. હનુમાને સભાગૃહમાં મંત્રીઓ જેવી બેઠક વ્યવસ્થા માગી.

૪. હનુમાન પોતાની ભરજીથી લંકાના સભાગૃહમાં ગયા.

૫. રાવણે બીજા રાજ્યમાંથી આવનાર મહેમાનનું માન જાળવ્યું.

૬. હનુમાને સળગતાં ગાભા-ગોદાં નાખીને લંકાના મહેલમાં ઠેર-ઠેર આગ લગાડી.

૭. પૂછડીને લીધે હનુમાનનું આસન ઉંચા પીપડા જેવું બની ગયું.

૮. રાવણે હનુમાનને નીચે ઉભા ઉભા જ વાત કરવા વિનંતી કરી.

૯. હનુમાને રાવણને જણાવ્યું કે તેમણે શા માટે ઝાડવાને નુકસાન કર્યું.

૧૦. હનુમાન દરિયા જેવી મોટી નદી કૂદીને લંકા આવ્યા હતા.

વाचन :

તમारा शिक्षकनी सूचना મુજબ વારાફરતી આખો પ્રસંગ વાંચો. દરેક વિદ્યાર્થી ત્રણ-ચાર લીટી વાંચશે. આમ, આખો પ્રસંગ બે-ત્રણ વાર વંચાશે. એક વિદ્યાર્થી વાંચે ત્યારે બાકીના તમામ વિદ્યાર્થીઓ પોતાના પુસ્તકમાંથી મૂકવાચન કરશે.

શબ્દશોધ :

નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં કેટલાક શબ્દો છુપાયા છે. આ શબ્દો પૈકી કેટલાક શબ્દો પાઠમાં છે, જ્યારે કેટલાક શબ્દો આ પાઠમાં નથી. પાઠમાં આવતા અને ન આવતા શબ્દો શોધો અને જુદા પાડીને લખો.

હ	સ	લં	મ	ન	મા
સ	નુ	રા	કા	મં	સી
વા	મુ	મા	આ	ત્રી	ભા
ન	વ	ક્ર	ન	ગ	ર
ર	ન	વ	સી	તા	ત

પાઠમાં આવતા શબ્દો

ઉદા.

હનુમાન

પાઠમાં ન આવતા શબ્દો

સમુક્ર

નીચેનું વાક્ય કોણ બોલી શકે? કૌંસમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો અને ખાલી જગ્યામાં લખો.

૧. હું મારી જાતે તમારી સભામાં નથી આવ્યો. - (રાવણ, સैનિક, હનુમાન)

એકસો દસ

૧૧૦

૨. મને તો અશોકવાટિકામાં કેળાં ખાવાની મજા પડી ગઈ હતી. - (સૈનિક, હનુમાન, મંત્રી)

૩. આ વાનરનો ગર્વ ઉતારવો પડશે. - (રાવણ, સૈનિક, મંત્રી) _____
૪. બીજા રાજ્યના મહેમાન સાથે સારો જ વ્યવહાર કરવો જોઈએ. - (રાવણ, સૈનિક, મંત્રી) _____
૫. આ વાનરને નિર્બધ સમજને મેં ભૂલ કરી. - (રાવણ, સૈનિક, હનુમાન) _____
૬. લે, આ તેલ ગાભા પર રેડી દે. - (રાવણ, સૈનિક, હનુમાન) _____
૭. હવે તો રાવણનું આસન પણ સળગાવું. - (રાવણ, મંત્રી, હનુમાન) _____
૮. ઓ બાપ રે, આવડી મોટી પૂંછડી, મને તો બીક લાગે છે. - (રાવણ, સૈનિક, મંત્રી)

૯. મારી વાત માની હોત તો આ આગ ન લાગી હોત. - (રાવણ, મંત્રી, હનુમાન)

૧૦. ભાગો! ભાઈ દરિયામાં ભાગો! આ વાનર તો આખું ગામ સળગાવી દેશે. - (રાવણ, સૈનિક, મંત્રી) _____

આ પ્રસંગમાં આવતા પાંચ નવા શબ્દો નોંધો. એ શબ્દનો ઉપયોગ કરીને તમારા શિક્ષક એક વાક્ય બનાવશે. તેના પરથી અર્થ સમજને અર્થ લખો. પછી તે શબ્દનો ઉપયોગ કરી નવું વાક્ય લખો :

દા.ત. ખેદાનમેદાન કરવું : બગાડી નાખવું

આ વર્ષ વાવાજોડાને લીધે આખો વિસ્તાર ખેદાનમેદાન થઈ ગયો.

૧. _____ : _____

૨. _____ : _____

૩. _____ : _____

૪. _____ : _____

૫. _____ : _____

● ચાલો ગાઈએ ગીતદું : લંકા તારી સળગી ગઈ...

◇ ૨મો : છોટા હનુમાન

એક મેદાનમાં આઠ-દસ ફૂટ લાંબી લીટી દોરો. એ લીટી પર એક સાથે ચાર-પાંચ મિત્રો ઉભા રહો. બંને પગ એવી રીતે ભેગા રાખો કે જેથી બંને પગ એકબીજાને સ્પર્શલા હોય. હવે, તમારા શિક્ષક પૂછશે : ‘લંકામાં તો જાશે કોણ?’ પાંચ મિત્રો એક સાથે બોલશે, ‘અમે જશું ભાઈ, અમે જશું’. પછી શિક્ષક બોલશે, ‘ફિટેહ કરો ભાઈ, ફિટેહ કરો’. શિક્ષક આવું બોલે ત્યારે બધાં મિત્રો એક સાથે ફૂદશે. જે સૌથી વધુ લાંબું ફૂદ્યા હોય તેવા વિદ્યાર્થી અલગ ઉભા રહેશે. આમ વર્ગના બધા વિદ્યાર્થીઓને ચાર-પાંચના જૂથમાં રમાડી, દરેક જૂથના વિજેતા નક્કી થશે. ત્યારબાદ દરેક જૂથના વિજેતાઓનું એક જૂથ બનશે. આ જૂથ પણ આવી જ રમત રમશે. આ વખતે આ વિજેતાનું જૂથ સમૂહમાં બોલશે. ‘લંકામાં તો જાશે કોણ?’ ત્યારે વર્ગના બીજા બધા વિદ્યાર્થીઓ એકસાથે બોલશે, ‘તમે જશો ભાઈ, તમે જશો?’ આ જૂથ પણ એકસાથે ફૂદશે. જે વિદ્યાર્થી સૌથી લાંબું ફૂદે તેનો ફૂદકો ‘હનુમાન ફૂદકો’ કહેવાશે.

એક જૂથના વિજેતા ચાર ફૂટ ફૂદે છે. એ જ જૂથના બીજા વિદ્યાર્થી સાડા ત્રણ ફૂટ ફૂદે છે. ત્યારબાદ બીજું જૂથ આવે છે. તેના વિજેતા ત્રણ ફૂટ ફૂદે છે. આવું થાય ત્યારે વિજેતા જૂથમાં કોને કોને રાખવા જોઈએ, તેની ચર્ચા તમારા શિક્ષક સાથે કરો.

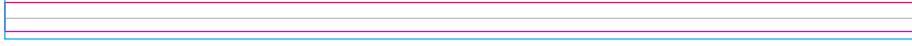
◇ નીચે બે બે શબ્દો આપ્યા છે. આ બંને શબ્દ પૈકી એકનો ઉપયોગ કરીને પહેલાં એક વાક્ય બનાવો. ત્યારબાદ બંને શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક વાક્ય બનાવો :

ઉદા. નદી, ઊંડી

અમે નદીમાં નાખ્યા. અમે ઊંડી નદીમાં નાખ્યા.

૧. તળાવ, ઊંદું :

૨. દરિયો, ઊંડો :

૩. ફૂદકા, ઊંચા :

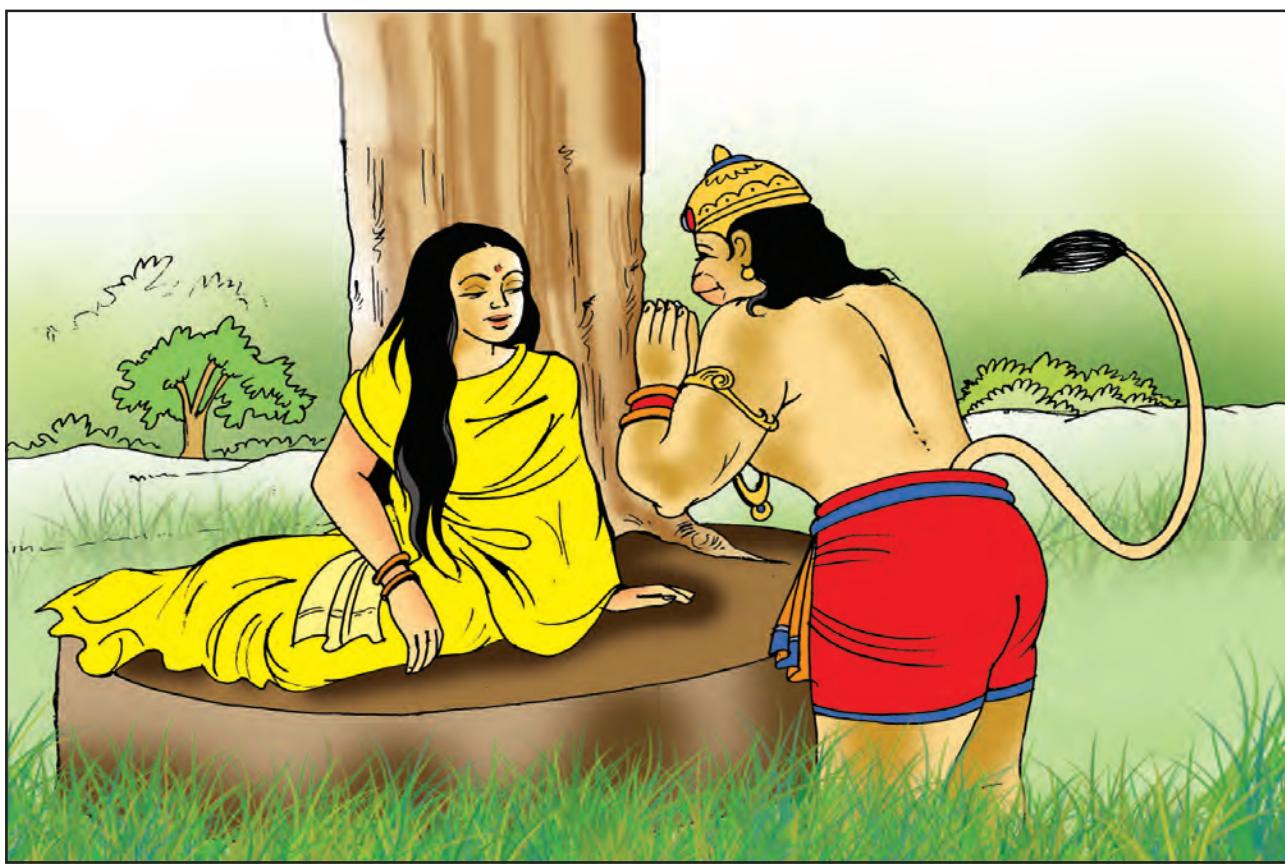
૪. જંગલ, ગાડે :

૫. લાંબો, ખૂબ :

૬. દૂર, અને :

૭. છતી, ધોધમાર :

❖ ગીત :

હનુમાનજી, દેજો સંદેશો મારા રામને
આટલું કે'જો મારા રામને... હનુમાનજીં

અશોક વનમાં જૂરી રહી છું,
 રામના વિયોગની વેદના સહું છું
 વહેલા મોકલજો મારા રામને... હનુમાનજીં
 લંકાની નગરી તો સોને મહેલી
 રાક્ષસોની ભૂમિ છે દગા ભરેલી
 એવું કહેજો મારા રામને... હનુમાનજીં
 લંકાની નગરીનો રાજી રાવણ છે
 દસ એનાં મસ્તક ને વીસ એના હાથ છે
 ચેતાવી દેજો મારા રામને... હનુમાનજીં

આવતા શબ્દોને નીચેના કોઠામાં લખો :

માણસનું નામ	સ્થળ	કિયા

કોષ્ટકની મદદથી નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

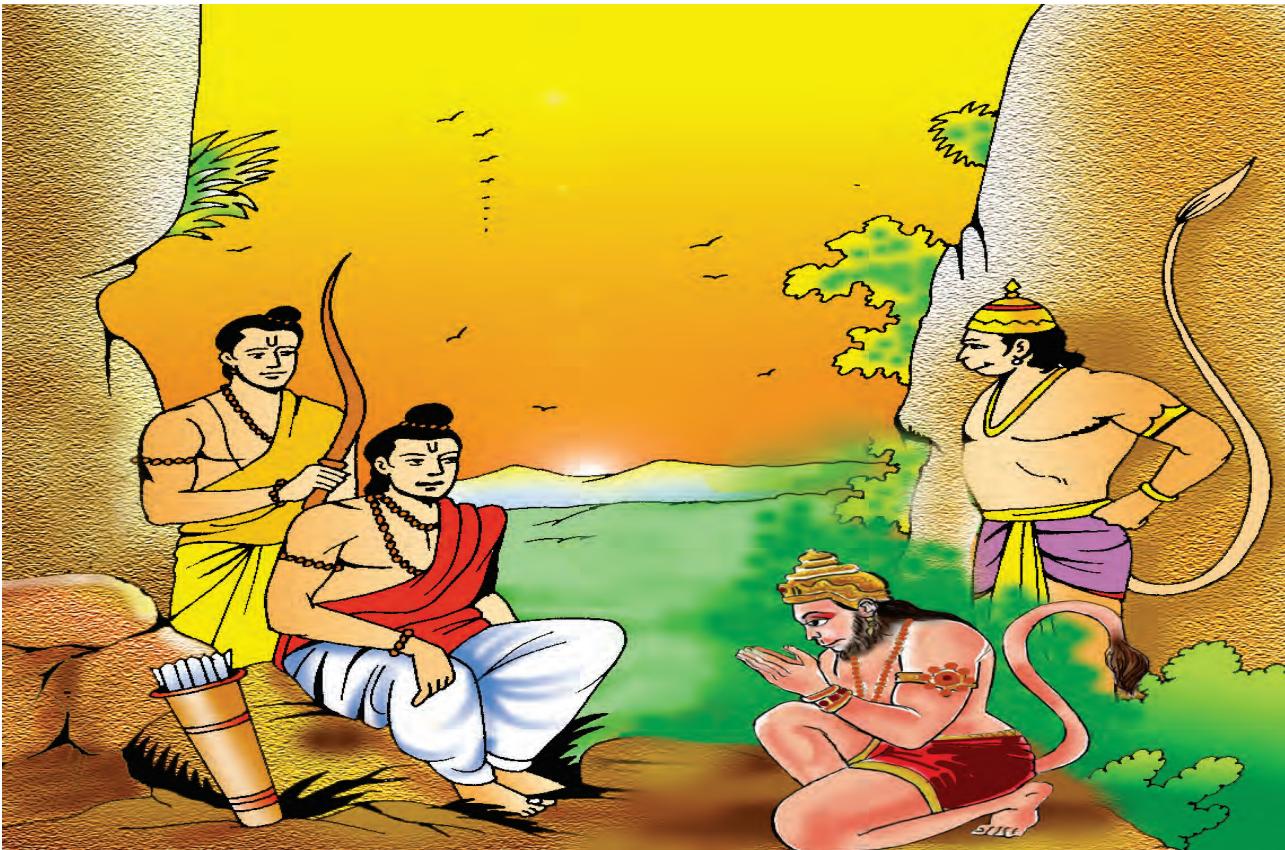
૧. રામને સંદેશો કોણ આપશે?
૨. સીતા ક્યાં છે?
૩. સીતા શું સહન કરી રહ્યાં છે?
૪. લંકાનો રાજી કોણ છે?
૫. રામના વિયોગમાં કોણ દુખી છે?

ગુહ્યકાર્ય :

તમારા ગામમાં રામ, લક્ષ્મણ, સીતા, હનુમાન વગેરેનાં ગીતો ગવાતાં હશે. તમારા ઘરમાં કે પાડોશમાં રહેતા વડીલો પાસેથી એક ગીતની પાંચ-છ લીટી લખી લો. આ ગીત કે ભજનની વર્ગમાં રજૂઆત કરો. (દરેક વિદ્યાર્થી આવું એક ગીત કે ભજન લાવશે. તેથી દરરોજ ચાર-પાંચ વિદ્યાર્થી પણ રજૂઆત કરી શકે.)

 વાંચો :

રામ : કહો હનુમાન, સીતાના કોઈ સમાચાર મળ્યા?

હનુમાન : હા પ્રભુ, માતા સીતા લંકાની અશોકવાટિકામાં છે.

રામ : હાશ! સીતા જીવે છે. સીતા મજામાં તો છે ને?

હનુમાન : (આંખમાં આંસુ સાથે) પ્રભુ, આપનાથી દૂર રહીને માતા કેવી રીતે મજામાં હોય?

રામ : હા, એ સાચું. પણ કહે, તે મારી વીંઠી સીતાને આપી હતી? મારો સંદેશો આપ્યો હતો? સીતાએ મારા માટે કોઈ સંદેશ કહેવડાવ્યો છે?

હનુમાન : હા પ્રભુ, એ વીંઠીથી તો માતાએ મને ઓળખ્યો અને મારી સાથે વાત કરી. માતાએ કહ્યું છે કે પ્રભુને કહેજો કે ચિંતા ન કરે. પણ પ્રભુ, સાચું કહું તો મને માતાની ખૂબ ચિંતા થાય છે.

એક વાનર : હનુમાન, તમે છેક ત્યાં જઈને આવ્યા તો પછી માતા સીતાને લાવ્યા કેમ નહીં?

હનુમાન : મેં માતાને કહ્યું કે હું તમને મારા ખબે બેસાડીને પ્રભુ પાસે લઈ જઉં. પણ માતાએ ના પાડી. માતાએ કહ્યું કે તું સંદેશવાહક છે.

	તેં તારું કામ પૂર્ણ કર્યું. તું જા. હું તો મારા સ્વામી શ્રીરામની સાથે જ આવીશ.		કદાચ માતાને તકલીફ આપે. (હનુમાન ફરીથી રડવા લાગ્યા.)
સુગ્રીવ	: ધન્ય માતા, ધન્ય! પ્રભુ પર આપનો કેવો અટલ ભરોસો!	રામ	: હા હનુમાન, આપણે સૌ બહુ જલદી લંકા પહોંચીશું. તું સીતાની ચિંતા છોડી દે. આવા હજાર રાવણ આવે કે લાખો રાક્ષસો આવે, સીતાનો વાળ પણ વાંકો નહીં કરી શકે.
હનુમાન	: પ્રભુ, આપણે હવે બહુ ઝડપથી લંકા જવું જોઈએ. અત્યારે રાવણ અને બીજા રાક્ષસો બહુ ગુરુસામાં હશે,		

- ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : લંકા તારી સણગી ગઈ...
- નીચે આપેલાં વાક્યો ધ્યાનથી વાંચો. આ વાક્યને આધારે શું કહી શકાય તે જણાવો.
આ માટે ચાર-પાંચ મિત્રો જૂથમાં ચર્ચા કરો અને સાચા જવાબ શોધો.

ઉદા. “એ વીંટીથી તો માતાએ મને ઓળખ્યો”.

- (અ) હનુમાને વીંટી બતાવી એટલે સીતાજીએ તેમને ઓળખ્યા. - સાચું
- (બ) રાવણે વીંટી બતાવી એટલે સીતા ઓળખી ગયાં.
- (ક) સીતાએ વીંટી જોઈને રામને ઓળખ્યા.
1. “પ્રભુ, આપનાથી દૂર રહીને માતાજી કેવી રીતે મજામાં હોય?”
 - (અ) સીતા દુખી છે. (બ) રામ દુખી છે. (ક) રામ અને સીતા દુખી છે.
 2. “માતાને પ્રભુ પર કેવો અડગ ભરોસો!”
 - (અ) સીતાને રામ પર ડગે નહીં તેવો વિશ્વાસ છે.
 - (બ) રામને ખબર છે કે સીતા જાતે પાછાં આવશે.
 - (ક) સીતાને વિશ્વાસ છે કે રામ લેવા નહીં આવે.
 3. “હજાર રાવણ કે લાખો રાક્ષસો આવશે તોપણ સીતાનો વાળ વાંકો નહીં કરી શકે.”
 - (અ) સીતાના વાળ ખૂબ મજબૂત છે કે એને વાળી શકાય નહીં.
 - (બ) સીતા પોતે એટલાં શક્તિશાળી છે કે કોઈ એમને નુકસાન ન કરી શકે.
 - (ક) રાવણ અને રાક્ષસો એટલા બધા ઢીલા છે કે એક વાળ પણ વાળી ન શકે.

૪. સાહેબ ગીત ગાય એટલે બધું કામ પડતું મૂકીને એમને જ સાંભળતા રહીએ.
 (અ) સાહેબ બહુ સરસ ગાય છે એટલે સાંભળવાની બહુ મજા આવે છે.
 (બ) સાહેબ એટલું ધીમું ગાય છે કે આપણે સાંભળવા માટે બીજાં કામ બંધ કરવાં પડે.
 (ક) બીજાં કામ એટલાં ખરાબ છે કે એના કરતાં તો સાહેબનું ગીત સાંભળવું સારું.
૫. રોહન દોડે તો સસલાને પણ પાછળ પાડી દે.
 (અ) રોહન સસલા જેટલી ઝડપથી દોડે છે.
 (બ) સસલું ધીમે ધીમે દોડે છે.
 (ક) રોહન સસલા કરતાં પણ વધુ ઝડપથી દોડી શકે છે.

જૂથમાં કામ કરો.

વાર્તાનાં ચિત્રો ધ્યાનથી જુઓ. તમને ચિત્રમાં શું-શું દેખાય છે તેની ચર્ચા તમારા મિત્ર સાથે કરો. ચર્ચા કર્યા બાદ મિત્રો સાથે મળીને આ ચિત્રો વિશે ત્રાણ વાક્યનો ફકરો લખો.

અગાઉ રમ્યાં હતાં તે રમત બીજી રીતે રમીએ :

બધા વિદ્યાર્થીઓ ચાર-પાંચ જૂથમાં વહેંચાઈ જાઓ. દરેક જૂથે મેદાનમાં દોરેલી લીટી પર ઊભા રહેવું. આ લીટી પર દરેક જૂથના પ્રથમ સત્યો હોય, ત્યારબાદ બીજા સત્યો તેમની પાછળ ઊભા રહે. આ લીટીથી પંદર-વીસ ફૂટ દૂર બીજી એક આડી લીટી દોરો. બીજી લીટી પર શિક્ષક ઊભા રહેશે. શિક્ષક જ્યારે કહે કે ‘લંકામાં તો જશો કોણ?’ , ત્યારે બધાં વિદ્યાર્થીઓ એક સાથે બોલશે ‘અમે જશું ભાઈ, અમે જશું’. પછી શિક્ષક જ્યારે કહે કે ‘ફિટેહ કરો ભાઈ, ફિટેહ કરો’. ત્યારે દરેક જૂથના પ્રથમ વિદ્યાર્થી કૂદ તે સ્થાનેથી પછી એ જ જૂથના બીજા વિદ્યાર્થી કૂદકો મારે. આમ જૂથના બધા મિત્રો વારાફરતી કૂદશે. જે જૂથ સૌથી ઓછા કૂદકામાં શિક્ષકની લીટી પર પહોંચે તે જૂથ વિજેતા ગણાશે.

- આ રમત રમવાની બે રીતમાંથી કઈ રીતમાં તમને વધુ મજા આવી? આ જ રમત બીજી કઈ રીતે રમી શકાય?

આ વાર્તા તમારા ઘરના વડીલોને મોટેથી વાંચી સંભળાવો. તેમની પાસેથી રામાયણની બીજી વાતો જાણો :

કૌંસમાંના શબ્દો ઉમેરી વાક્ય ફરીથી લખો :

૧. બતકમાતાએ ઈંડાં મૂક્યાં. (પાંચ)

૨. ઈંડામાંથી રંગનું બચ્યું નીકળ્યું. (રાખોડી, મોટું)

--	--	--

૩. ભાઈબહેને બતક સાથે રમવાનું બંધ કર્યું. (ચારેય, કદરૂપા)

--	--	--

૪. વાવાજોડાથી બચવા બતકું જગ્યા શોધવા લાગ્યું. (સલામતા)

--	--	--

૫. સમય પછી બતકું સરોવર પાસે પહોંચ્યું. (થોડા, સુંદર, કદરૂપું)

--	--	--

કૌંસમાંના કોઈ એક શબ્દનો ઉપયોગ કરી વાક્ય જોડો :

૧. વાનરસેના એક ડાળથી બીજી ડાળે કૂદે. વાનરસેના ફળ ખાય. ('અને' અથવા 'પણ')

--	--	--

૨. મારાથી હવે નહીં દોડાય. હું થાકી ગઈ છું. ('પણ' અથવા 'કારણ કે')

--	--	--

૩. જગ્યાની પકડ છૂટી ગઈ. બધા વાંદરા પાણીમાં જઈને પડ્યા. ('કારણ કે' અથવા 'તેથી')

--	--	--

૪. હંસને ધ્રાસકો પડ્યો. હવે કાચબો મરી જશે. ('કે' અથવા 'પણ')

--	--	--

૫. કાચબાભાઈ તો છેક ઊંચેથી પડ્યા. મરી ગયા નહીં. તેમણે પેરાશૂટ પહેરેલું. ('અને' અથવા 'છતાં' અથવા 'કારણ કે')

--	--	--

મોટેથી ગાઓ :

પૂંછડી હોય તો ડાહ્યો થાઉં.

જંગલ કેરી ઝડિમાં, બેંડો મળીયો સામો

નહીંતર હું રઘવાયો થાઉં.

જડો પાડો લાગે જાણો હાથીડાનો મામો.

પાંખ નહીં પણ આભે ઉત્તું.

રીછ રૂંડ વાળ થરકતું છુમછુમ કરતું નાચે

કહેશો તમે હું કોણ છું ?

મદારીની સોટી જોતાં છાપું લઈને વાંચે

હસો :

વંદના : આખા દિવસનું સૌથી અધરું કામ મારે બ્રશ કરતાં પહેલાં જ કરવું પડે છે.

મેધા : એવું તે કયું કામ?

વંદના : સવારે ઊંઘમાંથી જાગવું પડે છે.

--	--	--

--	--	--

કીડી હતી કે હાથી હશે?

આલો, ગાઈએ ગીતદું :

જાડની સાથે દોસ્તી મારે

પાનની સાથે દોસ્તી,

હર્યાભર્યા પંખીઓના ગાનની સાથે દોસ્તી.

દરિયા સાથે દોસ્તી મારે

કાંઠા સાથે દોસ્તી,

ગબ્બાગબ્બા શેરડીઓના સાંઠા સાથે દોસ્તી.

કેરમ સાથે દોસ્તી મારે

કોડી સાથે દોસ્તી,

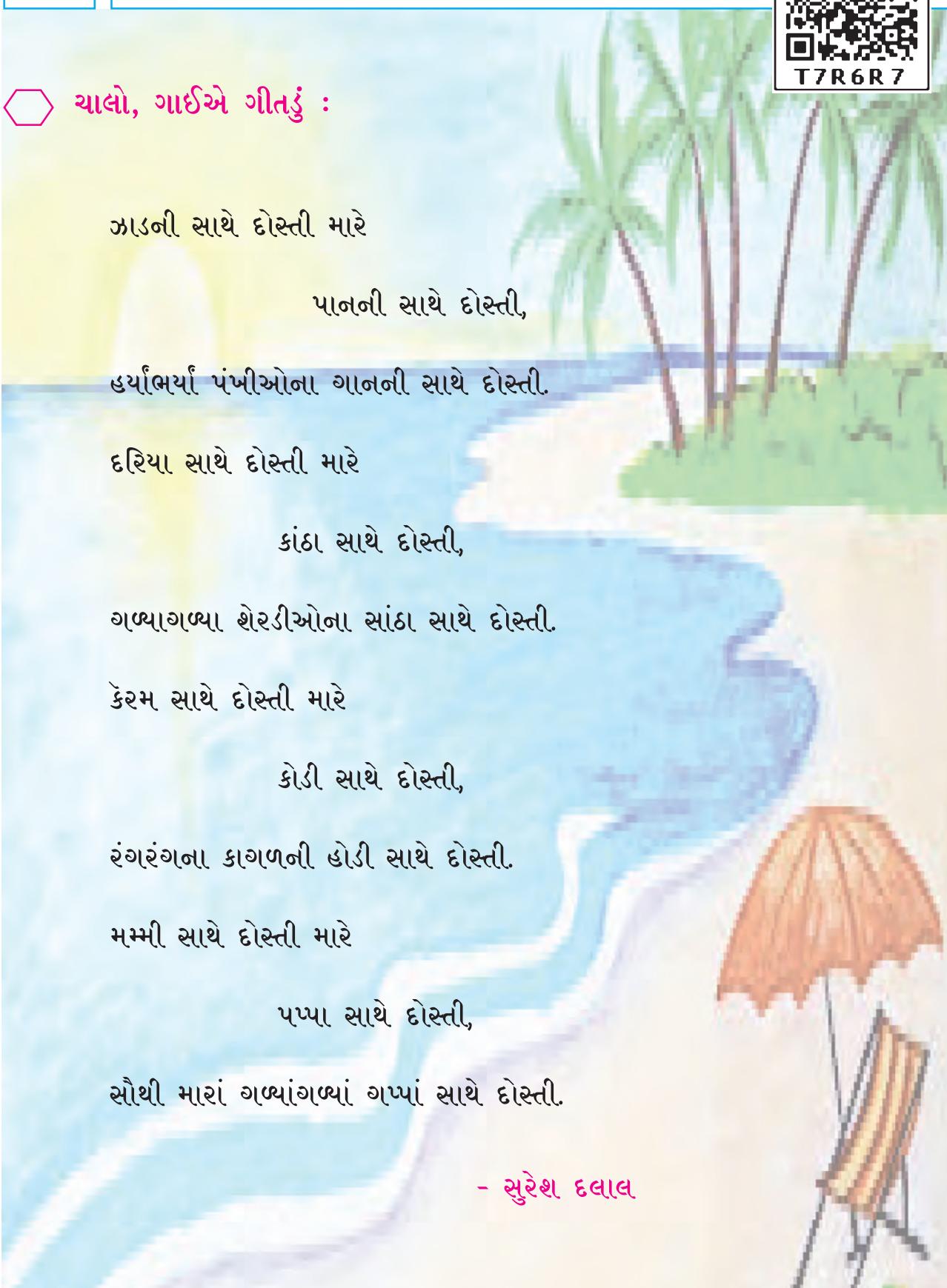
રંગરંગના કાગળની હોડી સાથે દોસ્તી.

મમ્મી સાથે દોસ્તી મારે

પખા સાથે દોસ્તી,

સૌથી મારાં ગબ્બાગબ્બાં ગાખાં સાથે દોસ્તી.

- સુરેશ દવાલ

શોધો અને લખો :

ચિત્રમાં કોણ ક્યાં-ક્યાં સંતાયું છે?

પ્રાણીનાં નામ

૧.

૨.

૩.

૪.

૫.

ક્યાં છે?

◇ દોરો, રંગ પૂરો :

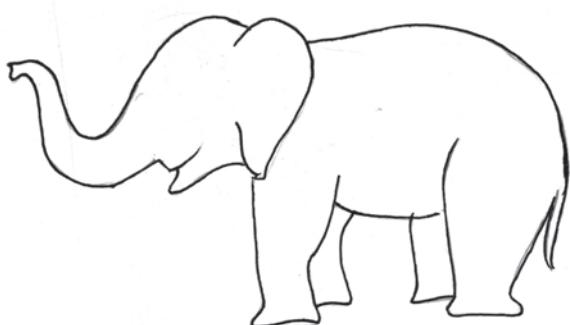
૧.

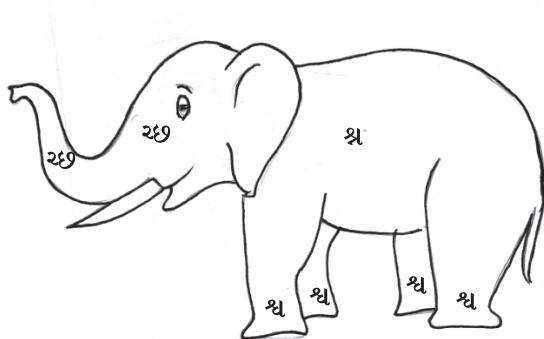
૨.

૩.

૪.

◇ ચિત્ર-૪ જેવું ચિત્ર દોરો. આખું પેટ 'શ્રી...શ્રી...', આખું માથું - સૂંઠ 'શ્રી... શ્રી...' બધા પગમાં 'શ્રી... શ્રી...' મનપસંદ રંગથી લખો :

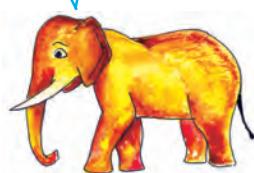
આર્ટો :

એનઘેન દીવાધેન

૧. ચંદુ હાથી અને ટીકુ કીડી બેઉ દોસ્ત. જંગલમાં રહે. બંને ખૂબ વાતો કરે. વાતોના તડાકા મારી એક દિવસ કંટાળ્યાં.

એય ચંદુ, ચાલ ને કોઈ રમત રમીએ, આમ વાતોથી તો હું કંટાળી.

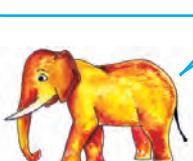
હા... હા... હા... ચાલ ને. ના કોણે પાડી! હું તો તૈયાર જ છું કુસ્તી-કુસ્તી રમવા.

ના રે ના... ચંદુઠા, તું પણ શી મશકરી કરે છે! તારી જોડે કુસ્તી? થપ્પો રમીએ થપ્પો.

૩. ચંદુ વૃક્ષ પાછળથી પાછો આવ્યો અને દાવ આપવા આંખ મીંચી ઉભો રહ્યો.

ટીકુડી... હવે મારો દાવ... ચાલ... સંતાઈ જા- એનઘેન દીવાધેન... સંતાઈ કે...! ...૧, ૨, ૩, ૪... .. ૧૦... એ હું આવ્યો.

૨. ચંદુ થપ્પો રમવા તૈયાર થયો. ટીકુએ દાવ દીધો. ચંદુ એક પહોળું જાડ જોઈ એની પાછળ ઉભો રહ્યો.

એનઘેન દીવાધોન... ચંદુ સંતાઈ ગયો કે? મારી આંખો બંધ છે... વન, ડુ, શ્રી... આવું કે? ...એઈટ, નાઈન, ટેન... એ ચંદુડા, હું શોધવા આવું છું.

હે... હે... હે... તું તો ચંદુ, સાવ ભોળો રહ્યો. તને તો સંતાતાંય નથી આવડતું. પહોળું જાડ શોધ્યું પણ સૂંઠ ને પૂંછડી તો દેખાય છે. તું તો જાડથીય જાડો છે. હી... હી... હી... ચંદુનો થપ્પો... ચંદુનો થપ્પો...

૪. ટીકુ જાડના પાન નીચે સંતાઈ ગઈ. ચંદુએ આંખો ખોલી. આજુ જોયું... બાજુ જોયું... આગળ જોયું... પાછળ જોયું... ઉપર જોયું... આમ દોડ્યો, તેમ દોડ્યો.... પણ ટીકુ દેખાય જ નહીં ને! એ થાકીને હાંફવા લાગ્યો. તેની સૂંઠમાંથી સૂ... સૂ... કરતો પવન ફૂંકાયો તેથી બધાં પાંદડાં ઉડી ગયાં. કીડીવાળું પાંદડુંય ઉડ્યું.

અરે, હું મરી જઈશ...
બચાવો...
બચાવો...

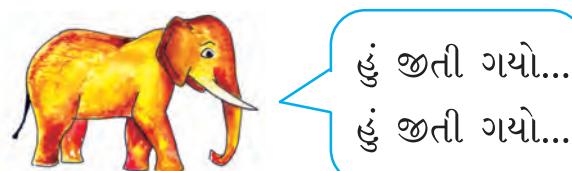
ટીકુનો થપ્પો...
થપ્પો...

૫. એક વાર ચંદુ હાર્યો, એક વાર ટીકુ હારી. થોડું પાણી પીને ફરી રમવા લાગ્યાં. ચંદુએ બુદ્ધિ વાપરી. મોટા મોટા ગોળ પથરો વચ્ચે પૂછુ-મોં, કાન સંકોરી બેસી ગયો. જાણો કોઈ પથરો જ જોઈ લો.

એનઘેન... ચંદુ સંતાઈ ગયો કે? હું આંખો ખોલું છું. હવે બરાબર સંતાજે હોં. પૂછુડી પણ દેખાવી ન જોઈએ... હી... હી... હી.

૭. ટીકુ જે પથર પર ચઢેલી તે પથર ઉભો થયો. અરે! એ તો ચંદુ હતો! તે જોર-જોરથી બૂમો પાડવા માંડ્યો.

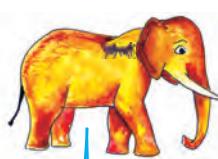
સારું... સારું... કંઈ વાંધો નહીં.
હવે, મારો વારો છે સંતાવાનો.
તું આંખો બંધ કર.

૯. ટીકુએ આંખો ખોલી. બધે ચંદુને શોધ્યો. પણ ચંદુ તો શું, તેની પૂછુડીય દેખાતી ન હતી. ટીકુએ તો એક મસમોટા પથરા પર ચડીને પણ જોયું. પણ ચંદુ હાથી ક્યાંય ન મળે! થાકીને તે પથર પરથી નીચે ઊતરી.

આવડો મોટો ચંદુ
સંતાયો ક્યાં હશે?
દેખાતો કેમ નથી?

૮. ટીકુએ અક્કલ વાપરી. તે પગ પર થઈને ચંદુના કાન પાછળ સંતાઈ ગઈ. ચંદુની ચામડી જાડી! એને ખબર પણ ન પડી. ચંદુએ આંખો ખોલી, ટીકુને ખૂબ શોધી.

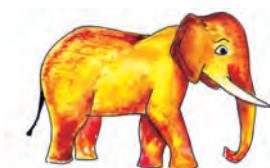
જાડની ઉપર જોયું,
નીચે જોયું, ડાળીઓમાં
જોયું, પાંડાંઓમાં જોયું,
આંખો ઝીણી કરીને જોયું.
ટીકુડી તું દેખાતી કેમ
નથી? હું તો હાર્યો... તું
જતી. ટીકુબાઈ, બહાર
આવ હવે!

૯. એક વાર તું જતી, એક વાર હું જત્યો,
ટીકુડી!

હું જતી ગઈ...
હું જતી ગઈ... આ રહી હું. તારા કાનની
પાછળ. તને તો ખબર પણ નથી કે હું તારા
પર ચઢીને સંતાઈ છું. હી... હી... હી...

૧૦. એ તો ઠીક છે. પણ ‘આડ-આડ’ રમ્યાં
હોત તો હું જ જતી જત. જે સૌથી મોટું
આડ પાડી આપે તે જતે. હા... હા... હા...

હી... હી... હી... એમ તો
આપણે ‘દર... દર...’ રમ્યાં
હોત તો હું પણ જતી
જત. જે નાનામાં નાના
દરમાં ઘૂસી શકે એ જતે.
હી... હી... હી...

એ સાંભળી ચંદુ હસી પડ્યો. હા... હા... હા... તેની સુંદરમાંથી પવન છૂટ્યો. આજુબાજુની
જમીન સ્વરં થઈ ગઈ ને ટીકુબહેન? તેય ઉડયાં!!.....

❖ વાતચીત :

૧. આ વાર્તામાં સૌથી વધારે મજા ક્યારે આવી?
૨. હાથી હસ્યો તો કીડી ઉડીને ક્યાં પડી હશે?
૩. તમને કોની સાથે થખ્યો રમવાનું ગમે - કીડી સાથે કે હાથી સાથે ? કેમ?
૪. તમારા વહાલા મિત્રનું નામ શું છે ? તમે તેની સાથે કઈ રમત રમશો?
૫. તમારા ઘરમાં મિત્રો સાથે થખ્યો રમો તો ક્યાં સંતાઈ જવાનું પસંદ કરશો? શા
માટે?
૬. શાળામાં થખ્યો રમવાનો થાય તો તમે ક્યાં-ક્યાં સ્થળે સંતાવાનું પસંદ કરો? કેમ?

❖ સાચું હોય તો કાન પકડો. ખોટું હોય તો નાક પકડો :

વિદ્યાર્થીઓને આંખો બંધ કરી વાક્ય સાંભળવા કહો. હવે આપેલાં વાક્યો ખોલો.
જે વાક્ય સાચું હોય તો વિદ્યાર્થીઓને કાન પકડવા કહો અને જે ખોટું હોય તો
નાક પકડવા કહો.

૧. હાથી અને કીડી દુશ્મન હતાં.
૨. હાથી કુસ્તી રમવા માગતો હતો.

૩. હાથી ઝાડ ઉપર સંતાઈ ગયો.
૪. કીડી પાંડાંમાં છુપાઈ ગઈ.
૫. કીડી જોર-જોરથી ઝૂંઝાડ મારવા લાગી.
૬. કીડી મોટેથી બૂમાબૂમ કરવા લાગી.
૭. બંને વખતે હાથીએ કીડીને શોધી કાઢી.
૮. હાથી કાળા ખડકો વચ્ચે સંતાઈ ગયો.
૯. કીડી હાથીના કાન પાછળ સંતાઈ ગઈ.
૧૦. જોર-જોરથી હસતાં કીડીના બે દાંત બહાર આવી ગયા.

જવાબ લખો :

૧. પહેલી વાર ટીકુ ચંદુને કેમ ઝડપથી શોધી શકી?

૨. ‘તું તો ઝાડ કરતાંય જાડો છે.’ - એવું ટીકુએ ચંદુને શા માટે કહ્યું?

૩. જ્યારે ટીકુ પાંડાં નીચે સંતાઈ ગઈ ત્યારે ચંદુએ એને શોધવા શું શું કર્યું?

૪. ટીકુ ચંદુને કેમ શોધી ના શકી?

૫. ટીકુને ક્યારે નવાઈ લાગી?

૬. ચંદુ થપ્પો ન કરી શકે માટે ટીકુએ શી યુક્તિ કરી?

આભિનય :

વાર્તામાંથી સંવાદ શોધો. પહેલા સંવાદના ભાવ પ્રમાણે અને પછી તે જ સંવાદ પર વિરોધી ભાવનો અભિનય કરો.

આપેલી સૂચના મુજબ વિદ્યાર્થીઓને વાર્તામાંથી સંવાદ શોધવા કહો. વાર્તા પ્રમાણે તેમજ તેથી જુદા ભાવ સાથે અભિનય કરવા કહો.

- ચિત્ર નં. ૧માં ટીકુનો સંવાદ “ના રે ના... ચંદુડા, તું પણ શી મશકરી કરે છે!” નો પહેલાં વાર્તા પ્રમાણે અભિનય કરો. ત્યારબાદ આ જ સંવાદ રડતાં-રડતાં કરો.
- ચિત્ર નં. ૧૦માં ચંદુનો સંવાદ ‘એ તો ઠીક છે. પણ ‘જાડ-જાડ’ રમ્યાં હોત તો હું જ જતી જત. જે જેટલું મોટું જાડ પાડી આપે તે જતે. હા... હા... હા...’’ નો પહેલાં વાર્તા પ્રમાણે અભિનય કરો. ત્યારબાદ આ જ સંવાદ રડતાં-રડતાં કરો.
- આવા બીજા સંવાદ વાર્તામાંથી શોધો તેમજ પહેલાં વાર્તા પ્રમાણે અને ત્યાર બાદ જુદો અભિનય કરો.

વાંચો, વિચારો, ઓળખો અને લખો :

આ શબ્દો કે શબ્દસમૂહો કોણ બોલે છે? જે હાથી બોલે તે હાથીના ખાનામાં, કીડી બોલે તે કીડીના ખાનામાં અને બંને બોલે તે શબ્દો કે શબ્દસમૂહો બંનેના ખાનામાં લખવા કહો.

(બહાર આવ, મશકરી કરે છે, બરાબર સંતાજે, બચાવો... બચાવો..., હવે મારો દાવ, ચાલ સંતાઈ જા, એનઘેન દીવાધેન, એક વાર તું જતી, એક વાર તું હાર્યો, એક વાર હું જત્યો.

કીડી

હાથી

૧.	
૨.	
૩.	
૪.	
૫.	

 આપેલા વક્યનો અર્થ સમજાતો હોય તેવો વિકલ્પ પસંદ કરો. ખરાની નિશાની કરો :

(૧) ચંદુ એક જાડા જાડ પાછળ સંતાઈ ગયો.

- જાડ જાડું હોય તો જ હાથી સંતાઈ શકે.
- જાડ જાડું હોય તો જ હાથી નાનો દેખાય.
- હાથી કોઈ પણ જાડ પાછળ સંતાઈ શકે.

(૨) ટીકુએ અક્કલ વાપરી.

- ટીકુએ ચિત્ર દોરવામાં બધા રંગ વાપરી કાઢ્યા.
- ટીકુએ બુઢીના બાલ ખરીદા અને ખાઈ નાખ્યા.
- ટીકુ પાસે ઓછા રંગ હતા છતાં તેણે બુદ્ધિ વાપરી આખું ચિત્ર પૂરું કર્યું.

(૩) ચંદુએ આંખો જીણી કરી.

- ચંદુ ધ્યાનપૂર્વક જોવા લાગ્યો.
- ચંદુને દૂરનું દેખાતું ન હતું.
- ચંદુની આંખો જીણી હતી.

(૪) વાતોના તડકા મારવા.

- વાતો કરતાં કરતાં ફૂદકા મારવા લાગવું.
- ઘણી બધી વાતો કરવી.
- તડકામાં વાતો કરવી.

(૫) હસતાં હસતાં ચંદુના દાંત બહાર આવી ગયા.

- ચંદુ દાંત બહાર કાઢીને હસવા લાગ્યો.
- ચંદુ બહાર આવીને હસવા લાગ્યો.
- ખડખડાટ હસતાં ચંદુના દાંત દેખાવા લાગ્યા.

- ચાલો, ગાઈએ ગીતકું : જાડની સાથે દોસ્તી...

❖ વાંચો અને લખો :

૧. બાહુભલી કુસ્તીમાં પ્રથમ આવ્યો.

૨. વર્ગમાં છોકરીઓ તનુને 'લાડુ-લાડુ' કહી મશકરી કરવા લાગ્યી.

૩. કાચબાની પીઠ પથ્થર જેવી હોય છે.

૪. રીટાએ થપ્પો રમતાં ઝટ દઈને સુનીલને શોધી કાઢ્યો.

૫. નકામી વસ્તુમાંથી કંઈક નવું બનાવવા અક્કલ વાપરવી પડે.

૬. આપણો સ્વર્ચ કપડાં પહેરવાં જોઈએ.

❖ જુઓ અને લખો :

૧. ચણ

ચ ણ

ચ ણ

ચ ણ

ચણ

ચ ણ

ચ ણ

ચણ

૨. શ્રા

શ રા

શ રા

શ રા

શ્રા

શ રા

શ રા

શ્રા

3. શ્વ

શ વ

શ વ

શ વ

શ્વ

શ વ
શ્વ

શ વ
શ્વ

શ્વ

આંચો, ‘ચ્છ’, ‘શ્ર’, ‘શ્વ’ જેમાં આવતાં હોય તેવા શબ્દો શોધી નીચે લીટી કરો. :

કેતને શિક્ષકને પ્રશ્ન પૂછ્યો : સાહેબ, આ શાસ-ઉચ્છ્વાસ એટલે શું?

સાહેબ બોલ્યા : કેતન, આપણો નાક વડે હવા લઈએ તે કિયાને શાસ કહેવાય અને નાક વાટે જે હવા બહાર કાઢીએ તે કિયાને ઉચ્છ્વાસ કહેવાય. જેમ સ્વચ્છ પાણી શરીર માટે સારું તેમ સારા સ્વાસ્થ્ય માટે સ્વચ્છ હવા જરૂરી છે.

‘ચ્છ’, ‘શ્ર’, ‘શ્વ’ થી બનતા શબ્દોને ખાનામાં મૂકો :

પ્રશ્ન, સ્વેચ્છા, અશ્વ, ઈચ્છા, પાર્શ્વ, શેત, હિતેચ્છુ, ઈશ્વર, પિચ્છ, ઓચ્છવ, વિશ્વ, તુચ્છ, વિશ્વાસ, કચ્છ.

ચ્છ	શ્ર	શ્વ

ગીત :

ચિંતા ગયું બદલાઈ

એક દિવસ પીંછી લઈ રામુ કંઈક ચીતરવા બેઠો,
સરસ મજાનો રંગ ભરીને કરે લસરકો હેઠો.
ઘડીક વાર એ રંગ જુઓ ને ઘડીક જુઓ આકાશ,
પળમાં પીંછી બોળીને એ કંઈક ચીતરતો ખાસ.

ચિત્ર રૂં ત્યાં એણે કીધું આભ સાંજનું દોરી દીધું,
 પીંછી મૂકી દઈ બાજુએ કામ બધું સંકોરી લીધું.
 ને એવામાં રાત પડી ગઈ રંગ ગયા ક્યાં ઉડી,
 રામુએ લઈ રંગ શ્યામ ને આભ દીધું ફબૂરી.
 ત્યાં તો દીઠો ચાંદલિયો ને દીઠા ટમટમ તારા,
 રામુએ પાણા પીંછીથી ચીતર્યા રે ચમકારા.
 ત્યાં જ પડી ગઈ સવાર, આભનું ચિત્ર ગયું બદલાઈ,
 પંખી કલરવ કરતાં ગાતાં તેજ ગયું પથરાઈ.
 રામુ મૂંજાતો બેઠો કે કેમ કરી ચીતરવું,
 સાંજ ઉપર તો રાત કરી પણ અજવાળું ક્યાં ભરવું?

- કીર્તિદા પ્રભુભઙ્ગ

- જે અક્ષર પર બિંદી છે તે અક્ષર આવે ત્યારે નાક દખાવી તે શબ્દ બોલો :

પીંછી, રંગ, સાંજ, સંકોરી, ક્યાં, ચાંદલિયો, ત્યાં, પંખી

આતચીત :

- આ ગીતમાં તમને ક્યો શબ્દ બોલવાની મજા પડી? શા માટે?
- તમને કઈ પંક્તિ વધુ ગમી? શા માટે?
- રામુ શું દોરવા માંગતો હતો?
- રામુએ રાતના આકાશમાં શું-શું જોયું?
- રામુએ પીંછીથી કઈ-કઈ કરામત કરી?
- રામુ શા માટે મૂંજાવા લાગ્યો?
- આભનું ચિત્ર બદલાતાં આકાશમાં શું શું થવા લાગ્યું?
- આકાશ કેવું હોય છે? વર્ણન કરો.
 - વરસાદ પડવાનો હોય ત્યારે
 - ઉનાળાની બપોરે
 - રાત્રે
 - સવારે
- તમને ક્યા સમયનું આકાશ જોવું ગમે? શા માટે?
- તમને ક્યા પંખીનો અવાજ ખૂબ ગમે છે? તે અવાજ કરો.

○ ત્રણના જૂથમાં કામ કરો. ખોટી રીતે લખેલા અક્ષરોને સુધારીને, ગોઠવીને વાક્ય ફરીથી લખો :

૧. શિક્ષકે વિદ્યાર્થીનિ શનપ્ર પૂછ્યો.
શિક્ષકે વિદ્યાર્થીનિ પ્રશ્ન પૂછ્યો.

૨. જ્યેશ રવિવારે અજુકુથી આવ્યો.

૩. અજુસ્વ હવા માટે વધુ વૃક્ષો વાવવાં જોઈએ.

૪. દદીઓએ ડૉક્ટરમાં શ્વાવિસ રાખવો જોઈએ.

૫. રાજી શાંતિ પર બેઠા હતા.

૬. અનિલને ફૂટબોલ રમવાની ઇન્સ્ટ્રુક્શન થઈ.

૭. શ્વાવ ખૂબ જ સુંદર છે.

૮. શરીર બધે જ છે.

૯. સેરેનાને તશ્વે રંગનાં કપડાં ગમે છે.

○ ચાર કે પાંચના જૂથમાં કામ કરો. જુઓ, વિચારો, શિક્ષકે પૂછેલ પ્રશ્નના જવાબ આપો. :

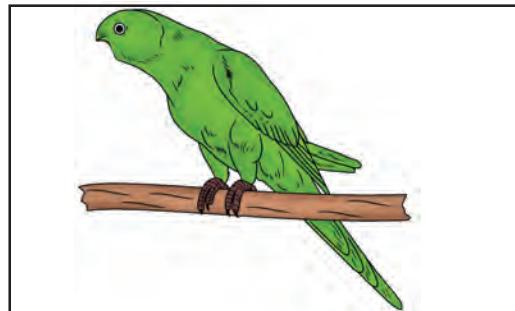
● “ચાલો, વિચારીએ..... મજા કરીએ.....”

(૧)

- આ ચિત્રમાં શું જુદું લાગે છે?
- ફૂલ ઉડવા લાગે તો શું થાય?
- પતંગિયાને પાંખો ના હોય તો...?

(2)

1. આ ચિત્રમાં શું ખૂટું/જુદું લાગે છે?
2. પોપટને ચાંચ ન હોય તો શી મુશ્કેલી પડે?
3. તમને કયું પક્ષી ખૂબ ગમે છે? શા માટે?

(3)

1. આ ચિત્રમાં તમને શું અલગ લાગે છે?
2. દડો કેવી રીતે ઝાડ પર આવ્યો હશે?
3. વૃક્ષને ડાળીઓ ન હોય તો...?
4. તમને કેવું ઝાડ ગમે? શા માટે?
5. તમારા પ્રિય વૃક્ષનું નામ કહો.

આપેલું વાક્ય વાંચો. તેવા અર્થવાળી પંક્તિ શોધીને લખો :

1. ચિત્ર દોરાઈ જતાં રામુએ ચિત્રનો સામાન ભેગો કરી લીધો.

[Handwriting practice lines for sentence 1]

2. રામુએ ચાંદા અને તારા જોઈ તેમાં પીછીથી ચમકારા કર્યા.

[Handwriting practice lines for sentence 2]

3. રામુએ શ્યામ રંગથી મનમાં હતું તેવું આકાશ ચીતર્યું.

[Handwriting practice lines for sentence 3]

4. સવાર પડતાં આકાશમાં પંખીઓનો અવાજ સંભળાવા લાગ્યો.

[Handwriting practice lines for sentence 4]

5. આકાશ અને રંગો જોઈને રામુ કંઈક નવું ચિત્ર દોરવા લાગ્યો.

[Handwriting practice lines for sentence 5]

● ચાલો ગાઈએ ગીતદું : જાડની સાથે દોસ્તી....

◇ પહેલાં શું કર્યું... પછી શું કર્યું? વાક્યોને સવારથી સાંજના કમમાં ગોડવો :

૧. ચા-નાસ્તો કર્યો.	(૧)	
૨. ચાંદામામા સપનામાં આવ્યા.	(૨)	
૩. દાંત સાફ કર્યો.	(૩)	
૪. ગણવેશ પહેરીને તૈયાર થયાં.	(૪)	
૫. ગૃહકાર્ય કર્યું.	(૫)	
૬. સ્નાન કર્યું.	(૬)	
૭. ભાષાનો તાસ આવ્યો.	(૭)	
૮. દાદીમાએ વાર્તા કહી.	(૮)	
૯. મિત્રો સાથે રમત રમ્યાં.	(૯)	
૧૦. પ્રાર્થનાસભામાં રજૂઆત કરી.	(૧૦)	

◇ રમત : કોણ શું કરે છે? તે જુઓ, બોલો:

કિયાઓની ચિઠીઓ બનાવી એક બોક્સમાં મૂકો. જમીન/ભૌયતળિયા પર ત્રણ વર્તુળ દોરો. જેમકે;

ગઈકાલ

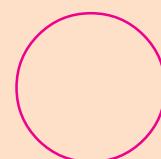
રવિવાર

આજ

સોમવાર

આવતીકાલ

મંગળવાર

વિદ્યાર્થીઓને ચિઠી ઉપાડી કિયા કરવા કહો.

ઉદા. : નૈના ચિઠી ઉપાડે છે. તેની ચિઠીમાં ‘હસો’ એવી કિયા કરવાનું આવે છે. ‘નૈના ખડખડાટ હસે છે.’ ત્યારબાદ નૈનાને આજના વર્તુળમાં ઊભી રાખી વિદ્યાર્થીઓને પ્રશ્ન પૂછ્યો. નૈના આજે શું કરે છે? - વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તર આપવાની તક આપો. જેમકે ‘આજે નૈના હસે છે.’-તે રીતે વર્તુળ બદલી વાક્ય બોલવા કહો. જેમકે; ‘ગઈકાલે નૈના હસતી હતી.’ ‘આવતીકાલે નૈના હસશે.’

આક્રાંત શબ્દો અને લખો :

ઉદા. દિવ્યા શું કરતું હતું? બોલો અને લખો.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

વાક્યો વાંચો, જુદાં પાડો :

વાક્ય વાંચો ‘પહેલા થયું તેની નીચે _____ અને પછી થયું હોય તેની નીચે _____ કરો’

1. વિરાટે બુટ પહેર્યા. હવે એ નિશાળે જવા સીડી ઉતરે છે.
2. વિરાજ હાથ ધૂએ છે કારણ કે એ ધૂળમાં રમતી હતી.
3. નીલા સફરજન ખાય છે. કેમકે તેને ભૂખ લાગી હતી.
4. રૂબિનાએ બહાર ખાધું હતું એટલે એને પેટમાં દુખે છે.
5. મારી પાસે ચાર પેન હતી અને આનંદે મને એક પેન આપી.
6. સાઈકલમાં પંચર પડ્યું માટે હું ચાલું છું.
7. કાલે રવિવાર હતો એટલે સરલા આજે દવાખાને જાય છે.

નીચે આપેલાં વાક્યોને ગઈકાલ, આજ, આવતીકાલના ખાનામાં મૂકો :

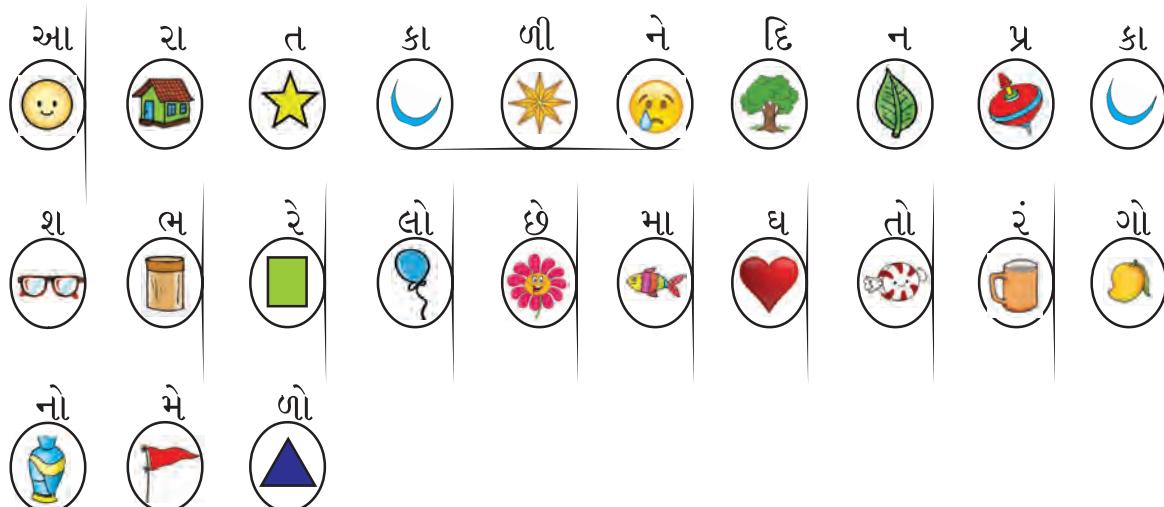
1. આશા પુસ્તક વાંચશે.	2. સંજ્ય શાળાએ જાય છે.
3. નિલોફર શાંત બેઠી હતી.	4. પ્રીતિ પાણી ભરે છે.
5. કાજલ દોડશે.	6. વિશાલ રમતો હતો.
7. ગૌરવ આણંદ ગયો હતો.	8. હું લખું છું.

રવિવાર આજ	ગઈકાલ શનિવાર	સોમવાર આવતીકાલ
ઉદા. આશા પુસ્તક વાંચે છે.	આશા પુસ્તક વાંચતી હતી.	આશા પુસ્તક વાંચશે.

આક્યા વાંચો. કૌંસમાં આપેલ કિયાનો ઉપયોગ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

- હું સવારે વહેલી ઊઠી ત્યારે મારા રૂમમાં ચકલી ચીં ચીં (કરવું). અત્યારે તે આંગણામાં ચીં ચીં (કરવું).
- ગઈકાલે ઝડપ પર વાંદરાભાઈ ગીત (ગાવું). આજે ઘરના છાપરા પર વાંદરાભાઈ ગીત (ગાવું).
- રૂદ્રએ ગઈકાલે લગ્નમાં પૂરી (ખાવું).
- આજે શાળામાં પણ તે પૂરી (ખાવું).
- અંકિત રજાઓમાં અમદાવાદ (જવું).
- અત્યારે તે નિયાદ (જવું).
- જાવેદે બાગમાં ફૂલછોડ (રોપવું).
- આજે તે તુલસીનો છોડ (રોપવું).

આપેલ અક્ષર અને ચિત્રને ધ્યાનપૂર્વક જુઓ.

ચિત્ર પરથી શબ્દો બનાવો, લખો.

આકાશ

દિન

મામા

૯.

૧૦.

૧૧.

૧૨.

ચિત્ર પરથી વાક્ય બનાવો, લખો :

--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--

મોટેથી ગાઓ :

ઉંદરમામા કેવા શાળા,
ચું ચું કરતા ગાય.
મીની પાસે આવે ત્યાં તો
દરમાં પેસી જાય.

હાથી જેવી કાયા લઈ હિંઘો પાણીમાંથી આવે
દોડતો હોય ત્યારે એ તો પહાડ સરખો લાગે
સસ્ખલાભાઈ કહેવાતા બીકણા, કાતરી ખાયે પાન
ઉંદરભાઈના મામા એ તો, એમને લાંબા કાન.

હસો :

પોલીસ : તું ક્યારેય જેલમાં ગયો છો?

ગુનેગાર : (રડતાં રડતાં) ના, સાહેબ, કદી નહીં.

પોલીસ : એમાં રડે છે શું? હમજાં જ મોકલી આપું.

પંદર દિવસ વધતો જાય
પંદર દિવસ ઘટતો જાય
સૂરજની તો લઈને સહાય
અજવાળાં પાથરતો જાય.

હવા કરતાં હલકો છું,
રંગે બહુ રૂપાળો છું,
થોડું ખાઉં તો ધરાઈ જાઉં,
ઝાંઝું ખાઉં તો ફાટી જાઉં!

આપો જવાબ:-

આપો જવાબ:-

--	--	--

--	--	--

રંગબેરંગી મસાલિયું

R4Y3W4

આવો, ગાઈએ ગીતદું :

આવ્યું રીંગાણ, આવ્યાં ટામેટાં,
ફુલાવર સાથે આવ્યાં બટાકાં,
ધોઈ, સુધારી લીધાં બાણી,
કઢાઈમાં તો તેલ નાખી,
રાઈ, હિંગથી કર્યો વધાર,
ચુગંધ પહોંચી ઘરની બહાર.
હળદર ને મરચું ભભરાવી,
રંગ, સ્વાદની આવે સવારી.
થઈ ગયું, લો! શાક તૈયાર,
જમવા આવો સૌ દોસ્તાર.

વિચારો, અભિનય કરો, કહો :

તમને તમારો કેવો ફોટો ગમે? ગમતા ફોટા સામે 😊 દોરો.

૧. ઉંઘતો	૨. હીંચકા ખાતો
૩. અક્કડ, અદબ વાળીને બેઠેલો	૪. ઝાડ પર ઉંઘો લટકતો
૫. આંખ બંધ હોય તેવો	૬. આંખ, મોં ખુલ્લાં હોય તેવો
૭. બધા મિત્રો સાથેનો	૮. રડતો
૯. બીમાર પડ્યા હોય ત્યારનો	૧૦. નવાં કપડાં પહેરેલો

ફોટો પાડું :

ફોટો પાડું

મમ્મી, મમ્મી, ફોટો પાડું?

બોલ, સાચો કે ખોટો પાડું!

મલક મલક તો થાય તું થોડું

નહીં તો ચહેરો રોતો પાડું!

જૂઈ ચમેલી અઢેલી ઊભ

ગુલાબ જોડે જો બેઠો પાડું!

તું તો મમ્મી પરી સમાણી

લે હવામાં ઊડતો પાડું

ખોલ જરીક આંખો તું સરખી

કે પછી હું ઊંઘતો પાડું?

રાખને, મોહું બંધ જરીક

નહીં તો જો બડબડતો પાડું!

બેસ મમ્મી તું પણા સાથે

ફૂલ જોડે ગલગોટો પાડું!

- ખોડાભાઈ પટેલ

વાતચીત :

- જોડીમાં કામ કરો. એક મિત્ર ફોટોગ્રાફર બને ત્યારે બીજો મિત્ર મોડેલ. જુદી જુદી સ્ટાઇલમાં ફોટા પાડવાનો અભિનય કરો. પછી ભૂમિકા બદલીને અભિનય કરો.
- તમને ફોટા પાડવા ગમે કે પડાવવા? કેમ?

અંગુલિયાની ગીતની વિચારો :

૧. ગીતમાં કેટલાં સ્થળ આવે છે ? કયાં-કયાં ?

૨. નકામો વિકલ્પ છેકી ગીત પ્રમાણે સાચું વાક્ય બનાવો.

(૧) બાળક મમ્મીનો રડતો/હસતો ફોટો પાડવા માંગે છે. તે માટે તે મમ્મીને કહે છે, “તું જીણું જીણું હસ.”/“તું ચહેરો રડતો રાખ.”

(૨) બાળકને મમ્મી પરી/કૂલ જેવી લાગે છે. તેથી તે મમ્મીનો ઊંઘતો/ઉડતો ફોટો પાડવા માંગે છે.

(૩) જો મમ્મીની આંખ સરખી બંધ/ખુલ્લી નહીં હોય તો ફોટામાં મમ્મી ઊંઘતી/રડતી લાગશે.

(૪) જો મમ્મીના હોઠ સરખા ખુલ્લા/બંધ નહીં હોય તો, ફોટામાં તે બડબડતી/ઝડપતી હોય તેવી લાગશે.

જોડકાં જોડો :

અ

બ

૧. મમ્મી જીણું સ્વિત નહીં કરે તો (અ) અથવા આંખ બંધ હોય તેવો ફોટો લઈશ.

૨. મમ્મી જૂઈ, ચમેલી પાસે હોય તેવો (આ) કે પણી તે બબડતી હોય તેવો ફોટો પાડીશ.

૩. મમ્મી પરી જેવી પ્રેમાળ છે. (દ્વારા) હું તે રડતી હોય તેવો ફોટો પાડીશ.

૪. મમ્મીની આંખ મોટી હોય તેવો (દ્વારા) અને ગુલાબની સાથે પણ ફોટો લઈશ.

૫. મમ્મીના હોઠ બંધ હોય તેવો (૩) કૂલ અને ગલગોટા જેવા લાગે.

૬. મમ્મી પખ્યાની સાથે બેસે તો (૭) તેથી તે ઉડતી હોય તેવો ફોટો લઈશ.

૮. ‘પાડ’, ‘આવે’ અથવા ‘ખા’ લખો :

(હવા, ભાજી, તાવ, કેરી, હીંચકો, મહેમાન, તાળી, પરીક્ષા, પરી, ફૂલ, લાડવો, બગાસું, ઊંઘ)

૧. શું પાડી શકાય?

ફોટો પાડ

૨. શું શું આવે?

આવે

૩. શું ખાઈ શકાય?

ખા

પાડ

આવે

ખા

પાડ

આવે

ખા

પાડ

આવે

ખા

૯. કાવ્યને આધારે કૌંસમાંના શબ્દોનો ઉપયોગ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

(ઉંઘતી, મહેકતી, મલકતી, ઊડતી, ફૂલ જેવી, બડબડતી)

૧. મમ્મી હસતી હોય ત્યારે મમ્મી.

૨. ગુલાબ જોડે બેસે ત્યારે મમ્મી.

૩. પરી જેવા ફોટામાં મમ્મી.

૪. આંખ બંધ હોય તો મમ્મી.

૫. હોઠ ખુલ્લા રહી જાય તો મમ્મી.

૬. જોડે પણા બેઠા હોય ત્યારે મમ્મી.

૧૦. તમારે ગીતની દરેક કરીની પહેલી પંક્તિ ગાવાની, શિક્ષક દરેક વખતે બીજી પંક્તિ ગાયમાં ફેરવીને ગાશો :

ઉદાહરણ : વિદ્યાર્થીઓ : મમ્મી, મમ્મી, ફોટો પાડું?

શિક્ષક : મમ્મી, તું જ મને કહે કે તારો ફોટો સાચો પાડું કે ખોટો?

આ રીતે બધી કરીએ ગવાઈ-બોલાઈ ગયા પછી આખો વર્ગ બે જૂથમાં વહેંચાઈ જાએ.

એક જૂથ પદ્ય ગાય, બીજું જૂથ ગાય બોલે. તે પછી ગાય-પદ્ય બોલનાર જૂથ બદલી નાખવાં.

● આવો, ગાઈએ ગીતનું : આવ્યું રીંગણ આવ્યાં ટમેટાં...

◇ વાર્તા :

બધા સ્વાદનું વ્રત

શીરીનનાં દાદા-દાદી, મમ્મી-પપ્પા અને બીજા વડીલ એક યા બીજું વ્રત કરે. શીરીનને થયું, “હું પણ કરું વ્રત!” તેણે ઘરમાં જાહેર કર્યું, “મારે વ્રત કરવાનું છે.”

મમ્મીએ પૂછ્યું, “ઓહો! એમ! કયું વ્રત?”

શીરીને ખૂબ વિચાર કર્યો. તેણે બધાં પ્રકારનાં વ્રત યાદ કરી જોયાં. છેવટે, તેણે ગોઠવીને કહ્યું, “ગળ્યું વ્રત.”

મમ્મીએ પૂછ્યું, “એટલે?”

શીરીને કહ્યું, “હું આજે ફક્ત ગળ્યું ગળ્યું જ જમીશ.”

મમ્મીએ કહ્યું, “ભલે!”

મમ્મીએ તો શીરો બનાવ્યો, ખીર અને દૂધપાક બનાવ્યાં.

શીરીનબહેન શીરો જમ્યાં, ખીર અને દૂધપાક ખાધાં.

ઘરનાં બધાંએ પણ પોતાના ભાણામાં શીરો, ખીર, દૂધપાક લીધાં.

શીરીનને તો ગળ્યું વ્રત કરવાની ખૂબ મજા આવી.

તે રાત્રે જ શીરીને જાહેર કર્યું, “કાલે મારે ખાણું વ્રત.”

મમ્મી થોડા મૂંજાયા. પછી કહે, “ઠીક.”

બીજે દિવસે મમ્મીએ બનાવી કઢી, બે દિવસ પહેલાંનાં દઈંની.

મમ્મી લાવી સંતરાં, કાચી કેરી અને લીંબુ.

શીરીન તો કઢી ગટગટાવી ગઈ.

શીરીને બહુ બધાં સંતરાં અને કેરીના કટકા ખાધા.

તેના દાંત તો ખટાઈ ગયા.

તેણે મમ્મીને પૂછ્યું, “લીંબુ પર મીહું-મરચું છાંટી તેનો રસ ચટાય?”

મમ્મી કહે, “ખાટા વ્રતમાં તો એમ ન કરાય.”

શીરીને લીંબુ ન ચૂસ્યું.

ઘરનાં બધાંએ બપોરે ભાત સાથે કઢી લીધી. સાંજે સંતરાનો રસ પીધો.

મમ્મીએ લીબુ આથી દીધાં.

મમ્મીએ શીરીનને પૂછ્યું, “કાલે વ્રત છે કે? કયું?”

શીરીને થોડો વિચાર કર્યો. પછી કહે, “તીખું વ્રત.”

મમ્મીને થોડી ચિંતા થઈ. પણ, પછી તેમણે કહ્યું, “વારુ.”

મમ્મીએ મોટાં મોટાં મરચાં તળ્યાં.

મમ્મીએ આદુની કતરણ સાંતળી.

શીરીન જમવા તો બેસી. પણ થોડી ગભરાઈ.

તેણે જોયું કે ઘરના બધાંએ પોતાની થાળીમાં એક-બે મરચાં અને આદુની કતરણ લીધાં હતાં.

થોડી હિંમત કરી શીરીને આદુની કતરણ ચાવી. તે પછી મરચાનું બટકું રહ્યું.

શીરીનના નાક અને આંખમાંથી પાણી નીકળ્યાં, ગાલ લાલ થયા.

તેના કાનમાંથી ધૂમાડા નીકળ્યા, માથાના વાળ ઉંચા થઈ ગયા.

શીરીને બે પવાલાં પાણી પીધું.

મમ્મીએ કહ્યું, “ચમચી મધ ચાટી લે.”

શીરીને થોડો વિચાર કરી કહ્યું, “તીખા વ્રતમાં મધ ન ચટાય.”

મમ્મીએ કહ્યું, “વ્રતમાં મધનો બાધ ન હોય.”

શીરીને ચમચી ભરી મધ મોઢામાં મૂક્યું. તેની જીબ પર ઠંડક થઈ. તેના ગળાને સારું લાગ્યું. તેની આંખનાં પાણી અટક્યાં.

દાદીએ કહ્યું, “બસ બેટા! ગણ વ્રત થઈ ગયાં. હવે વ્રત લંબાવવાની જરૂર નથી.”

શીરીને કહ્યું, “પણ, ત્રીજું વ્રત પૂરું તો કરવું પડે ને!”

મમ્મીએ સૂચવ્યું, “વ્રતમાં દૂધ પીવાય. ખજૂર ખવાય.”

શીરીન પવાલું દૂધ અને બે પેશી ખજૂર ખાઈ સ્વીકારી ગઈ.

પછીના દિવસે શીરીને મમ્મીને પૂછ્યું, “વ્રત કરું કે ના કરું?”

મમ્મીએ કહ્યું, “તારી મરજી!”

શીરીને કહ્યું, “આજે છેલ્લું વ્રત.”

ખૂબ ગડમથલ પછી તેણે કહ્યું, “આજે કડવું વ્રત.”

મમ્મીએ કહ્યું, “ઠીક.”

<p>મમ્મીએ તો કારેલાનું શાક બનાવ્યું, ગોળ વગરનું. મમ્મીએ લીમડાનો રસ કાઢ્યો.</p> <p>ઘરનાં બધાંએ નરણો કોઠે લીમડાનો રસ ચમચી-ચમચી પીધો.</p> <p>ઘરનાં બધાંએ જમતી વખતે દાળ, ભાત, રોટલી સાથે કારેલાનું શાક લીધું.</p> <p>શીરીને એક ફોડવું શાક ખાધું, એક ઘૂંટડો લીમડાનો રસ પીધો.</p> <p>તેનું મોઢું બગડી ગયું.</p> <p>શીરીન રડવા જેવી થઈ ગઈ.</p> <p>દાદીએ કહ્યું, “ત્રાણ વ્રત થઈ ગયાં. ચોથાની</p>	<p>જરૂર નથી.”</p> <p>મમ્મીએ કહ્યું, “બધા સ્વાદ એકસાથે જમવાનું વ્રત પણ થાય.”</p> <p>શીરીને પૂછ્યું, “એ કઈ રીતે ?”</p> <p>મમ્મીએ કહ્યું, “જ્યારે પણ જમીએ ત્યારે ગય્યું, ખાટું, ખારું, તીખું, તૂરું અને કડવું એમ બધું જ જમવાનું.”</p> <p>શીરીન ખુશખુશ થઈ ગઈ. તેણે ઘરના બધાની સાથે દાળ, ભાત, રોટલી, શાક, ગોળ, કચુંબર, અથાળું, છાશ અને મુખવાસ ખાધાં.</p>
--	---

આપણા વાતચીત :

૧. શીરીનનું કયું વ્રત તમને સૌથી વધારે ગમ્યું?
૨. તમે કયા સ્વાદનું વ્રત કરવાનું પસંદ કરો? કેમ?
૩. તમને કઈ વાનગી સૌથી વધુ ભાવે?
૪. તમે આવું વ્રત કરવાનું કહો તો તમારા ઘરના તમને શું કહે?
૫. શીરીનના મમ્મીએ કઢી બનાવવા બે દિવસ પહેલાનું દહી કેમ લીધું?
૬. ચોથું વ્રત નક્કી કરતી વખતે શીરીનના મનમાં શું ગડમથલ થઈ હશે?

આપણા સાંભળો, વાંચો, વિચારો, લખો :

૧. શીરીને કયાં કયાં વ્રત કર્યા?

--

૨. તમારા વડીલો કયાં-કયાં વ્રત અથવા ઉપવાસ કરે છે?

--

--

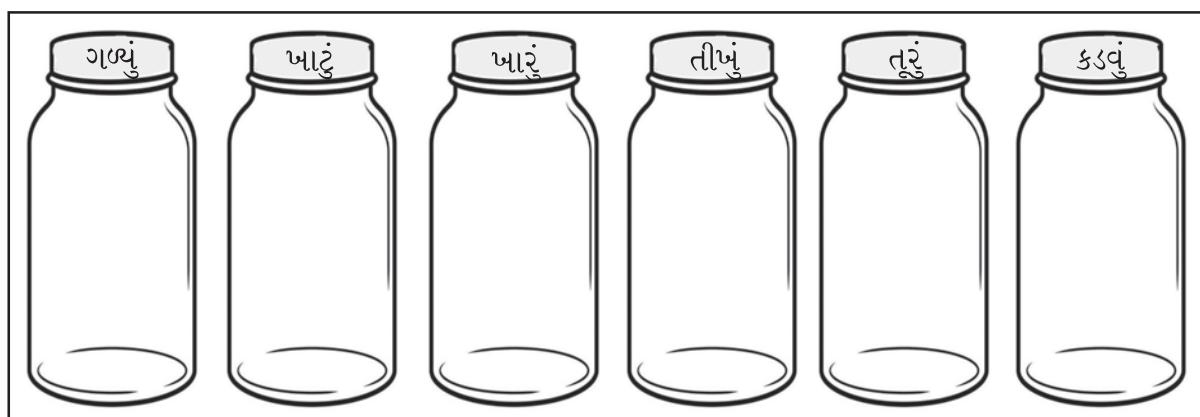
--

૩. તમારા ઘરે પૂછીને લખો કે ચોક્કસ વ્રત કે ઉપવાસ હોય ત્યારે શું ખવાય અને શું ન ખવાય?
તમારા મિત્રોની નોંધ સાથે તમારી નોંધ સરખાવો. તે માટે શિક્ષકનું માર્ગદર્શન લો.

વ્રત/ઉપવાસ	શું ખવાય?	શું ન ખવાય?

૪. રસોડામાં દરેક સ્વાદ માટે અલગ-અલગ બરણી છે. શીરીનના પદ્ધા બજારમાંથી નીચેની વસ્તુઓ લાવ્યા છે. તે વસ્તુઓનાં નામ બરણીમાં લખો.

મધ, મેથી, મરચું, હળદર, મીઠું, આમલી, અજમો, મોસંબી, ગોળ, સંચળ, મરી, લીંબોળી,
જંબુ, જામફળ, આંબળા, બોર, કેરી, કારેલું, દૂધ

૫. તમારા ઘરે નીચેની વાનગી બને ત્યારે તેમાં ક્યા ક્યા સ્વાદ ઉમેરાય છે? યોગ્ય ખાનામાં ✓ કરો.

વાનગી	ગળ્યો	ખારો	ખાટો	તીખો
દાળ				
ખીચડી				
શીરો				
રોટલો				
ચેવડો				

બનાવો, ચાખો, ચર્ચો, લખો :

જૂથમાં કામ કરો. વર્ગમાં જ સામાન લાવી રાખો. શિક્ષક દરેક જૂથને અપારદર્શક ડાખીઓમાં સામાન આપશે. તમારે ચોક્કસ પ્રકારનું જ શરબત બનાવવાનું છો. તમારા જૂથે કયા સ્વાદ પર કામ કરવાનું છે, તે શિક્ષક પાસેથી ચિઠી ઉપાડીને જાણો. તમે કેવું-ખારું, ખાટું, ગળ્યું, ફિક્કું, મોળું, તૂરું કે તીખું-શરબત બનાવવાના છો તેની બીજા જૂથને ખબર પડવા દેશો નહીં. તમે બનાવેલું શરબત વર્ગ આગળ મૂકો. બીજાં જૂથનાં શરબત ચાખી, નીચેની વિગતો લખો.

શરબતનો સ્વાદ	જૂથ	શું વધારે ઉમેર્યું?	શું ઓદૃષું રાખ્યું?
ખારો			
ખાટો			
ગળ્યો			
ફિક્કો			
મોળો			
તૂરો			
તીખો			

શીડિંગ કિકેટની રીતે ‘બધા સ્વાદનું વ્રત’ વાંચો.

- આવો, ગાઈએ ગીતનું : આવ્યું રીંગાણ, આવ્યાં ટામેટાં...

સાંભળો, વાંચો, વિચારો, લખો :

- ત્રણના જૂથમાં કામ કરો. ફકરો વાંચી, પ્રશ્નો માટે યોગ્ય વિકલ્પ પર ✓ કરો. જરૂર જણાય ત્યાં એક કરતાં વધુ વિકલ્પો પર ✓ કરવું.

દિવસમાં કેટલી વાર તમે રાંધણિયાની મુલાકાત લો છો? ત્રણ વાર, પાંચ વાર કે વધુ? એ દરમિયાન તમે શું શું જોયું? રાંધણિયામાં થતી કિયાઓ તમે ધ્યાનથી જોઈ ખરી? કોઈક વાર બાઝવાનું ચાલતું હોય, તો કોઈક વાર શેકવાનું, ક્યારેક વળી તળવાનું, વણવાનું, મસળવાનું સાથે ચાલતું હોય. આ બધી કિયાઓ થાય ત્યારે આપણી થાળીમાં જત-જતની વાનગીઓ આવે છે. જેમકે, ચોખા-દાળ ધોવાય, વધારાય, તેમાં મસાલા અને પાણી ઉમેરાય, પછી તેને ચડવા દેવાય, ઠરવા દેવાય. ત્યારે તૈયાર થાય ખીચડી. આવી જ રીતે, જાણીતી અને નવી વાનગીઓ બને.

- (૧) ‘રાંધણીયું’ એટલે?
- (અ) રસોડું (બ) પ્રયોગશાળા (ક) ઓરડી
- (૨) ‘મુલાકાત’ એટલે?
- (અ) જોડે રહેવું (બ) થોડા સમય માટે મળવું (ક) છૂટા પડવું
- (૩) ‘કિયા’ એટલે?
- (અ) રમત (બ) ચોક્કસ રીતે કરાતું કામ (ક) કામ કરવું તે
- (૪) ‘વાનગી’ એટલે?
- (અ) ખાવાની વસ્તુ (બ) રસોઈની સામગ્રી (ક) ફક્ત મીઠાઈ
- (૫) આમાંથી વાનગી ના હોય તે વસ્તુ ઓળખો.
- (અ) દૂધપાક (બ) ખીચડી (ક) બટાકા (ડ) પાણીપૂરી (૪) પાણી
- (૬) આમાંથી ‘કિયા’ કઈ?
- (ક) ઊંઘવું (ખ) પથારી (ગ) દાળ (ઘ) પાણી (ચ) છીંક (ઝ) બગાસું ખાવું (જ) તાળી પાડવી (ઝ) મસાલા (ઝ) ખો-ખો રમવું (ઝ) કબડી (ઝ) રડવું (ઝ) ચોખા (ઝ) મનમાં વાંચવું
- (૭) રસોડામાં કઈ કઈ કિયાઓ થાય છે?
- (ક) માપવું (ખ) કાપવું (ગ) બાંધવું (ઘ) વાંચવું (ચ) લખવું (ઝ) ફોટા પાડવા (જ) સૂઈ જવું (ઝ) શેકવું (ઝ) નહાવું (ઝ) ધોવું (ઝ) મસળવું (ઝ) રમવું (ઝ) નૃત્ય કરવું (ઝ) ગાવું (ઝ) જમવું (ઝ) સૂક્કવવું

ઉંડીમાં કામ કરો, ફકરો વાંચી પ્રશ્નોના જવાબ લખો :

આરાધ્યાના ત્રણ દાંત સડી ગયેલા. તેને ખૂબ દુખાવો થતો હતો. મમ્મી-પપ્પા એને દાંતના ડોક્ટર પાસે લઈ ગયાં. ડોક્ટરે આરાધ્યાને લાંબી ખુરશી પર બેસાડી. તેમણે આરાધ્યાના નાનકડા મોઢામાં નાનકડો, ગોળ અરીસો નાખ્યો અને દાંત તપાસ્યા. પછી, તેમણે આરાધ્યાના દાંત મશીનથી સાફ કરી આપ્યા. તેમણે આરાધ્યાને કહ્યું, “હવે નહીં દુખે! પણ, હવેથી મોં બરાબર સાફ રાખવાનું. કંઈ પણ ખાધા કે પીધા પછી, મોંમાં પાણી ભરી કોગળા કરવાના. સવારે ઊઠીને તરત બ્રશ કે દાતણ કરવાનું. અને રાત્રે સૂતાં પહેલાં તો ખાસ, ભૂલ્યા વગર બ્રશ કે દાતણ કરવાનું.” ડોક્ટરે આરાધ્યાને કોગળો કરી બતાવ્યો. તેમણે બ્રશને ઉપર-નીચે, અંદર-બહાર ફેરવવાની સાચી રીત પણ બતાવી.

આરાધ્યાના દાંતમાં હવે સડો નથી. તેને હવે દુખાવો નથી. તે સવાર-સાંજ દાંત સાફ કરે છે. જેટલી વાર કંઈક ખાય કે પીવે, કોગળો કરી લે છે.

તમારા દાંતમાં સડો છે? તમારા જોડીદાર પાસે દાંત તપાસરાવો. દાંત તપાસવાનું તમારા શિક્ષક પાસેથી શીખો.

૧. ટૂંકમાં જવાબ લખો.

- (૧) આરાધ્યાના કેટલા દાંત સડ્યા હતા? _____
- (૨) આરાધ્યાને કેવો દુખાવો થતો હતો? _____
- (૩) ડોક્ટરે આરાધ્યાને ક્યાં બેસાડી? _____
- (૪) ડોક્ટરે શાના વડે તપાસ કરી? _____
- (૫) ડોક્ટરે આરાધ્યાને ક્યારે-ક્યારે કોગળો કરવા કહ્યું? _____

૨. આપેલા મુદ્દાને લગતાં વાક્યો ફકરામાંથી શોધો અને તેના સમય પ્રમાણે લખો.

આરાધ્યા... પહેલાં અત્યારે

- (૧) દાંતનો દુખાવો _____
- (૨) દાંતમાં સડો _____
- (૩) કોગળા _____
- (૪) દાતણ/બ્રશ _____

૩. જેમ આરાધ્યા માટે વાક્યો નોંધ્યાં તેમ તમારા વિશે વાક્યો લખો અને વર્ગમાં મોટેથી વાંચો.

અત્યારે હવેથી

- (૧) દાંતનો દુખાવો _____
- (૨) દાંતમાં સડો _____
- (૩) કોગળા _____
- (૪) દાતણ/બ્રશ _____

૨મત :

વર્ગનાં બધાં બાળકો ત્રણ જૂથમાં વહેંચાઈ જાઓ. પહેલા જૂથને 'ગઈકાલ', બીજા જૂથને 'આજ' અને ત્રીજા જૂથને 'આવતીકાલ' એમ નામ આપો. તમને અનુકૂળ હોય તો વારનાં નામ આપી શકાય. નીચે આપેલા ઉદાહરણ પ્રમાણે આપેલા શબ્દ પરથી દરેક જૂથ પોતાના જૂથને અનુરૂપ વાક્ય બનાવી બોલશો. દરેક સાચા વાક્ય માટે એક પોઈન્ટ. અહીં નમૂનાના શબ્દો આપેલા છે. આવા બીજા શબ્દો તમારા શિક્ષક પાસેથી જાણી રમત આગળ વધારતા રહો. પહેલી વાર પાંચ-પાંચ શબ્દ સાથે રમત રમો. પછી શબ્દસંખ્યા વધારતાં જાઓ. સરખી તક મળ્યા પછી જે જૂથ સૌથી વધુ પોઈન્ટ બનાવે તે વિજેતા.

સિદ્ધિ	ગઈકાલ	આજ	આવતીકાલ
૧. વાંચવું	સિદ્ધિએ વાર્તા વાંચી.	સિદ્ધિ વાર્તા વાંચે છે.	સિદ્ધિ વાર્તા વાંચશે.
૨. કૂદવું	અમે પાંચ પગથિયાં કૂદ્યા.	અમે હાથ પકડીને કૂદીએ છીએ.	અમે કાલે દોરડાં કૂદીશું.
૩. રમવું			
૪. જમવું			
૫. હસવું			
૬. રંગોળી પૂરવી			
૭. શાક બનાવવું			
૮.			
૯.			
૧૦			

ઉપરોક્ત કાંઈકાલોની વારાફરતી ફકરો વાંચી સંભળાવો. બીજા ફકરામાં વધારે માહિતી આપી છે.

- (૧) ભૈરવીના કાકાનાં લગ્ન હતાં. તે માટે મંડપ બંધાયેલો અને જમણવાર ગોઠવાયેલો. દાળ-શાક વડીલોને લાયક હતાં. પણ, મીઠાઈ હતી એટલે ચાલ્યું! હલવો, બાસુંદી બધાંને ભાવ્યાં. છેલ્લે પાન ખાવાની પણ મજા પડી.
- (૨) ભૈરવીના નાના કાકાનાં લગ્ન હતાં. તે માટે વિશાળ મંડપ બંધાયેલો અને ભવ્ય જમણવાર ગોઠવાયેલો. દાળ-શાક વડીલોને લાયક તીખાં હતાં. પણ, બે-ત્રાણ મીઠાઈ હતી એટલે

ચાલ્યું! દૂધીનો હલવો, સીતાફળની બાસુંદી બધાંને ભાવ્યાં. છેલ્લે મીકું પાન ખાવાની પણ મજા પડી.

- (૧) ફકરા નંબર ૨માં કઈ માહિતી વધારાની છે? તે લખો અને ફકરામાં તે શબ્દ નીચે લીટી કરો.

ફકરો-૧	ફકરો-૨
૧. કાકા	નાના કાકા
૨. મંડપ	વિશાળ મંડપ
૩.	
૪.	
૫.	
૬.	

- જૂથમાં જ રમત રમો. ઉદાહરણ પ્રમાણે આપેલાં વાક્યોમાં નવી માહિતી ઉમેરતાં જાઓ.

ઉદાહરણ : મેં કૂતરો જોયો.

મેં કાળો કૂતરો જોયો.

મેં એક કાળો કૂતરો જોયો.

મેં એક મોહ્ઝો કાળો કૂતરો જોયો.

(૧) રુક્સાનાએ ફરાક ખરીદ્યું. (૨) હાર્દિક દોડે છે. (૩) હવે ચંદ્રિકા રડશે.

- વર્ગના બે જૂથ બનાવો. શિક્ષક વાક્ય આપે તેમાં દરેક જૂથ નવી માહિતી ઉમેરતું જાય. જે જૂથ માહિતી સાચી રીતે ઉમેરે તેને એક પોર્ટાન્ડ. વાક્યમાં ત્રણ નવી માહિતી ઉમેરાય ત્યાં સુધી રમી, નવા વાક્યથી રમત આગળ ચલાવો.

ઉંમણું વાર્તા સાંભળો, વાંચો, વિચારો, લખો :

૧. ફકરો સાંભળો, જોડીમાં કામ કરી જવાબ લખો.

સ્વીટુને અવનવી વસ્તુઓ બનાવવી ખૂબ ગમે. ક્યારેક તે રસોડામાંથી ચખ્યુ અને પખ્યાની કાતર લઈને બેસો. તેને તપાસવું હોય કે બેમાંથી વધારે આણીદાર શું? પખ્યા દોડીને આવે અને

સ્વીટુને સમજાવે. “વાગી જાય!” ક્યારેક વળી તે ઘરના ઝાંપા પર હીંચકો ખાય, તો ક્યારેક હીંચકાના સળિયા પર ચઢી જાય. ફોઈ હાંફળાં-ફાંફળાં થઈ આવે અને તેને ઉતારીને પૂછે, “શું કરે છે ?” સ્વીટુ સામો પ્રશ્ન પૂછે, “બેમાંથી શું ઉંચું?” એક વખત મમ્મી તેને ગાલ પર પથ્થર ઘસતાં જોઈ ગયાં. તેમણે પૂછ્યું, “શું કરે છે ?” સ્વીટુ કહે, “પથ્થરને લીસ્સા કરું છું.” આવું જે કાંઈ થાય, દાદી તેની વાર્તા બનાવે અને રોજ રાત્રે સ્વીટુને કહે, “એક છોકરી, બહુ સાહસિક.” સ્વીટુ ઉમેરે, “તેનું નામ સ્વીટુ.” દાદી કહે, “તે ક્યારેક ચખ્પાની ધાર તપાસે. પણ, પખ્પાને જોડે રાખીને. ક્યારેક વળી હીંચકાની ઊંચાઈ માપે. ત્યારે તે ફોઈને જોડે રાખે. ક્યારેક તેને થાય કે ‘શું વધારે લીસ્સું? પથ્થર કે મારો ગાલ?’ તો એ મમ્મીને પૂછ્યા જાય. આવી વાતો સાંભળતાં-સાંભળતાં સ્વીટુબહેન પોઢી જાય.

● ઓળખી કાઢો. તે વ્યક્તિ કે વસ્તુનાં નામની ફરતે ફકરામાં ○ કરો. :

સ્વીટુના ઘરમાં

(૧) સૌથી મોટું કોણ?	(૨) સૌથી નાનું કોણ?
(૩) સૌથી અણીદાર શું?	(૪) સૌથી બુઝું શું?
(૫) સૌથી ઊંચું શું?	(૬) સૌથી નાનું શું?
(૭) સૌથી લીસું શું?	(૮) સૌથી ખરબચું શું?

○ સાંભળો, વાંચો, વિચારો :

આપેલો પ્રસંગ મોટેથી વાંચી સંભળાવો ત્યારબાદ વર્ગમાં ભજવો.

આદ્યાબહેન ખૂબ મોટાં જાસૂસ; જૂનાં અને જાણીતાં. દૂર-દૂરનાં ગામથી, નાનાં-મોટાં શહેરથી લોકો તેમની સલાહ લેવા ફોન કરે. આદ્યાબહેન બધી વિગત ફોન પર પૂછે. એમ તેઓ ગુમ થયેલી ચીજ કે ખોવાયેલી વસ્તુ અથવા જીવ શોધી આપે.

અદ્વૈતભાઈનો વહાલો ઘોડો મળતો નહોતો. તેમણે વહેલી સવારે આદ્યાબહેનને ફોન જોડ્યો.

આદ્યાબહેન : તમારા ઘોડાનો દેખાવ કેવો હતો?

અદ્વૈતભાઈ : ચાર પગ, બે આંખ, બે...

આદ્યાબહેન : બધા ઘોડાને હોય એ તો! તમારા ઘોડાની ખાસ વાત?

અદ્વૈતભાઈ : તેને સુંદર, સોનેરી વાળ છે. લીસી, ચમકતી ચામડી છે.

આધાબહેન : એવા તો ઘણા ઘોડા હોય. તમારા ઘોડામાં જુદું શું?

અદ્વૈતભાઈ : તેના કપાળ પર કથાઈ ચાંદો છે.

આધાબહેન : આ બરાબર. આવી જ બીજ વિશેષ વાત જણાવો.

અદ્વૈતભાઈ : તેના બંને પાછલા પગ પર પણ કથાઈ ચાંદા છે.

આધાબહેન : સરસ, હવે કહો, ક્યારે ખોવાયો ? છેલ્લે ક્યાં જોયો હતો?

અદ્વૈતભાઈ : અઝધા કલાક પહેલાં, ઘર પાસેથી....

આધાબહેન તમે ક્યાં-ક્યાં તપાસ કરી?

અદ્વૈતભાઈ : તપાસ નથી કરી. સીધો તમને ફોન કર્યો.

આધાબહેન : પહેલાં તમારા ઘર, ખેતર, વાડી કે ઘોડારમાં તપાસ કરો.

અદ્વૈતભાઈ : હા, એ ખરું!

● સાચા શબ્દ પર ✓ કરી મોટેથી વાંચો :

૧. આધાબહેન પ્રભ્યાત/વૃદ્ધ/નકામા/હોશિયાર જાસૂસ હતા.
૨. આધાબહેન પાસે પોલીસ/ગામલોકો/શહેરીજન/ચોર સલાહ લેવા આવે.
૩. પક્ષી/પ્રાણી/વનસ્પતિ/જંતુને ચાર પગ, બે કાન, એક પૂંછડી હોય.
૪. અદ્વૈતભાઈના ઘોડાના વાળ સોનેરી/ખૂબ લાંબા/લીસા/ગુરુછેદાર હતા.
૫. અદ્વૈતભાઈના ઘોડાની ત્વચા લીસી/મેલી/ખરબચડી/ચમકતી હતી.

ઉક્ત જોડીમાં કામ કરો. આપેલા કોષ્ટકમાંથી પ્રાણીઓ અને તેમનાં વિશેષ નામ શોધી કાઢો.
તે બંને યોગ્ય રીતે જોડીને લખો. :

ગો	બ	રું	જે
ધા	હા	પા	દૂ
નિ	કૌ	ળી	ઝ
મા	ર	ક	ણી

સ	ભું	ડ
ભે	સ	ગો
ગા	ય	લું

આંગી ઓળખો. તે માટે શું ઉમેરવું પડશે? તે ઉમેરો :

- (૧) જ લ બ (૨) સ મ સ
(૩) ભ જ ય (૪) લ પ સ
(૫) ર ટ લ (૬) મ હ ન થ ણ

શિક્ષક તમને પાના નંબર ૧૬૭ પરના ફકરાનું શ્રુતલેખન કરાવશે. જોડીમાં કામ કરો. તે ફકરો એક વાર વાંચી લો. શ્રુતલેખન વખતે તમે બંને મિત્ર તે કેવી રીતે લખશો તે નક્કી કરી લો. ફકરો લખાઈ ગયા પછી તમે બંનેએ શી સમજૂતી કરી તે વર્ગને જણાવો :

હસો :

મમ્મી : બિંકુ શીરો બનાવું કે સુખડી?

બિંકુ : મમ્મી, ઘરમાં એક જ કટાઈ છે?

વાંચો, નાચો :

એન ધેન દીવા ધેન	લઈને દસ્તર પાટીપેન
આભમાં ઊડે સુપરમેન	સ્કૂલે આવ્યો રૂપાઈડરમેન
સાથે રમતા નિકી, નરેન	ભાણવા બેઠો છાપરે
બડ અપ કરો હેન ટેડેન	છોકરાં બોલ્યાં “બાપ રે.....!”

X1P7Y6

 ચાલો, ગાઈએ ગીતનું :

રમણું રમણું રેલમછેલ,

હળણું મળણું કરણું બેલ.

ખડકખડ હસ્તવું ખેલમખેલ,

રમણું રમણું રેલમછેલ.

ભલો શિયાળો, ટાઢ મજાની,

ભલો ઉનાળો, લૂય મજાની.

વરસાદે વાછંટ મજાની,

બારે માસ મજાની ગમત.

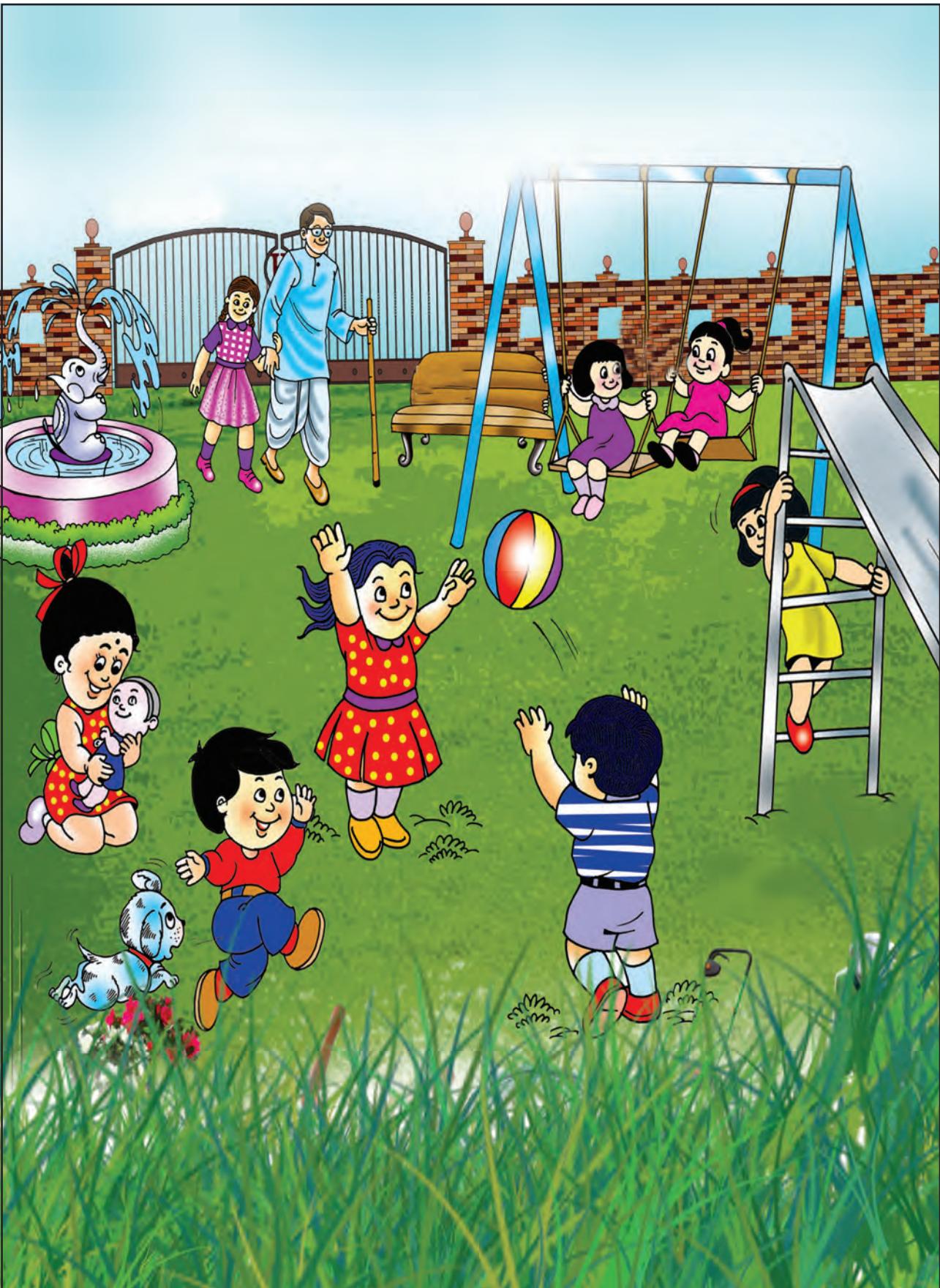
ધિંગામસ્તી ઠેલમઠેલ,

રમણું રમણું રેલમછેલ.

- હરિકૃષ્ણ પાઠક

આજા જીવનાં
ચિત્ર જુઓ, જવાબ લખો :

નામ : _____

નામ : _____

● બાજુના પાના પરનું ચિત્ર જોઈને આ પ્રશ્નોના જવાબ લખો :

૧. આ ચિત્ર ક્યાંનું હોય એવું લાગે છે?

૨. ચિત્રમાં કુલ કેટલાં બાળકો છે?

૩. ચિત્રમાં બાળકો શું કરી રહ્યાં છે?

૪. બાળકો કઈ કઈ રમતો રમી રહ્યાં છે?

૫. આમાંથી કઈ રમત તમને સૌથી વધુ ગમે છે?

૬. એ રમત કેવી રીતે રમાય?

૭. છેલ્લે આ રમત તમે ક્યારે રમ્યાં હતાં?

૮. તમે ક્યાં ક્યાં રમો છો?

૯. તમે એકસાથે કેટલાં દોરડાં કૂદી શકો?

 ચાલો રમીએ :

- શું જોઈશો? : કચૂકા/પાંચીકા/કાંકરા/પારા
- સંખ્યા : બેથી ચાર બાળકો
- તૈયારી : રમનારે સામસામા પગ લાંબા-પહોળા કરીને બેસવું. એક જણે દાવ લેવો. એક જ હાથે પાંચીકા ઉણાળવાના અને લેવાના છે.

આ પ્રમાણે બોલતાં બોલતાં કાંકરા/પાંચીકા/કચૂકા/પારા/ઉણાળવા.

૧. રમત-૧ : આવ રે છાબડી • ત્રણ વિદ્યાર્થીઓ

જમીન પર પાંચ પાંચીકા મૂકી દો, પછી એક પાંચીકો હથેળીમાં લઈ ૧૫ થી ૩૦ સેમી જેટલો ઉંચે ઉછાળો. તે નીચે પડે તે પહેલાં બંને હથેળીઓ એક સાથે ઊંઘી ભેગી કરી જીલી લો. ત્યારબાદ બે પાંચીકા લઈ ઉછાળી આ રીતે જીલી લો. આ પ્રમાણે ત્રણ, ચાર અને છેલ્લે પાંચેય લઈને ઉછાળી જીલી લો. પાંચેય વારામાં કુલ જેટલાં પાંચીકા ઊંઘી હથેળી પર જીલ્યા તેટલી તાળીઓ બાકીના બંને પાડીને શાબાશી આપશો. આ પ્રમાણે ત્રણેય વિદ્યાર્થીઓ વારાફરતી રમો.

૨. આ પ્રમાણે બોલતાં-બોલતાં કંકરા/પાંચીકા/કચૂકા/પારા ઉછાળવા :

ગાગર ગઢ્યો

મારા હાથમાં છઢ્યો

ગાગર ગઢ્યો

મારા હાથમાં છઢ્યો

જમીન પર મૂકેલા પાંચમાંથી એક પાંચીકો ઉઠાવો. તેને તમારા એક હાથ જેટલો ઉંચો હવામાં ઉછાળો. તે હવામાં હોય તે દરમિયાન જમીન પરના ચાર પાંચીકા એ જ હાથમાં લઈ લો. ઉછાળેલા પાંચીકાને હાથમાં રાખેલા પાંચીકાઓ સાથે જીલી લો. હવે તમારા હાથમાં પાંચ પાંચીકા થઈ ગયા? આ પાંચીકા જમીન પર મૂકી ફરીથી દાવ લો. જો ઉછાળેલો પાંચીકો જીલી ન શકાય તો બીજા મિત્રને દાવ આપો.

- જે સૌથી વધુ વખત નીચે પાડ્યા વિના આ રીતે પાંચીકો ઉછાળે તેને ત્રણ-તાળી-ત્રણ વાર પાડીને શાબાશી આપો.

૩. તલ તલ તાતા :

હવે આ પ્રમાણે બોલતાં બોલતાં કંકરા/પાંચીકા/કચૂકા/પારા ઉછાળવા.

તલ તલ તાતા

મારા હાથમાં સમાતા

- પાંચીકા જમીન પર મૂકો.
- તેમાંથી આ પ્રમાણે બોલતાં બોલતાં એક પાંચીકો ઉછાળો.

તલ તલ તાતા

મારા હાથમાં સમાતા

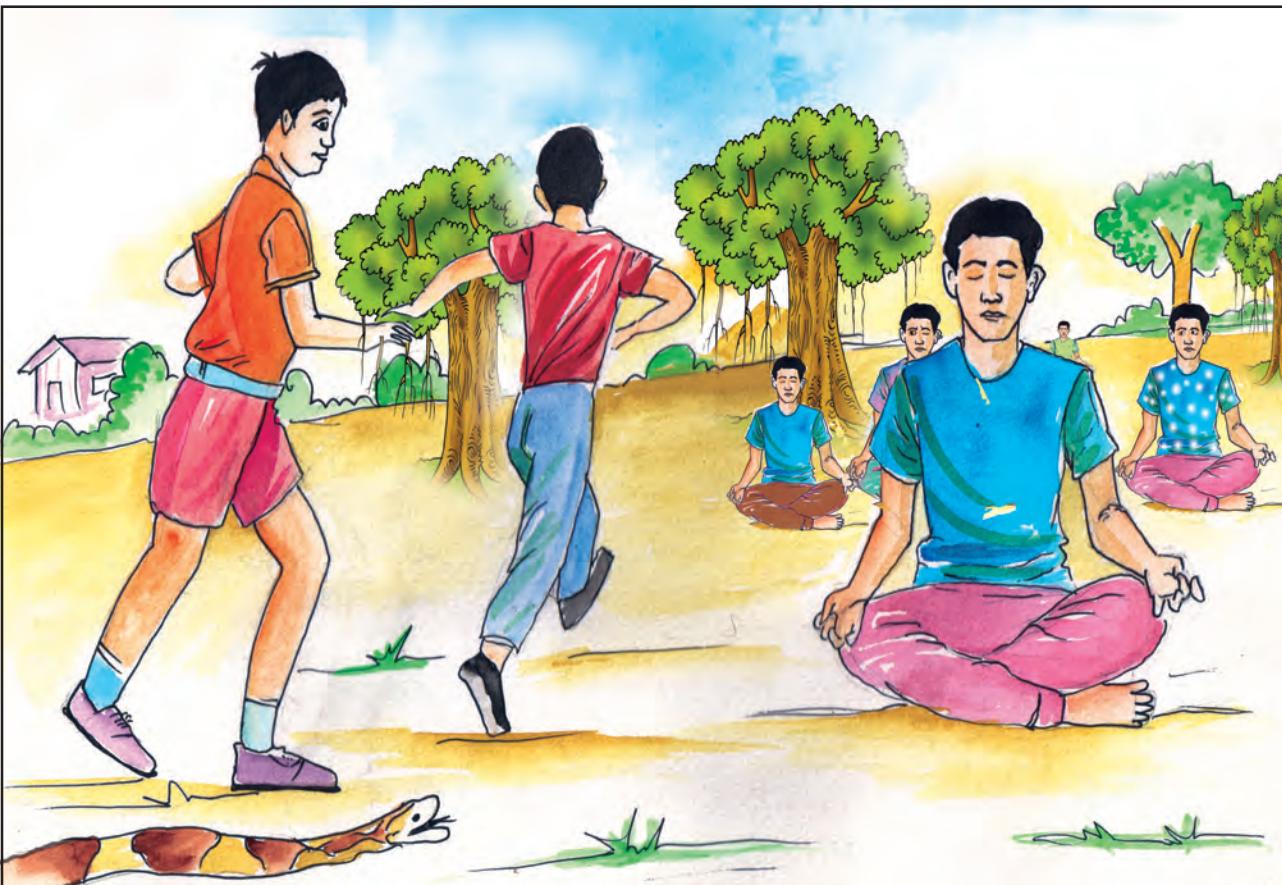
- આ પાંચીકો અધ્યર હોય ત્યારે નીચેથી એક પાંચીકો હાથમાં લો.
- ઉછાળેલા પાંચીકાને તે હાથે જ ઝિલો.
- બંને પાંચીકા હાથમાં રાખીને ત્રીજો પાંચીકો ઉછાળો.
- એક પાંચીકો હાથમાં હોય અને ઉછાળેલો પાંચીકો જિલાય તો એક વાર ‘વાહ ભાઈ વાહ’ બોલી શાબાશી આપો. બે પાંચીકા હાથમાં હોય અને ઉછાળેલો પાંચીકો જે ઝિલી શકે તેને ‘વાહ વાહ ભાઈ વાહ વાહ’ એમ બે વાર બોલી શાબાશી આપો.
- ત્રણ પાંચીકા હાથમાં હોય અને ઉછાળેલો પાંચીકો જિલાય તેને “વાહ વાહ વાહ ભાઈ વાહ વાહ” બોલી શાબાશી આપો.
- ચારે પાંચીકા હાથમાં હોય અને ઉછાળેલો પાંચીકો જે ઝિલી શકે તેને તાળી પાડતાં પાડતાં “વાહ વાહ વાહ વાહ ભાઈ વાહ વાહ વાહ” બોલી શાબાશી આપો.

● ચાલો, ગાઈએ ગીતદું : રમશું રમશું રેલમછેલ...

ઉંડું વાંચો :

બિલે નામનો એક છોકરો. એ એટલો બધો તોફાની કે એનાં તોફાનથી એનાં માબાપ તો તોબા પોકારી ઉઠે. તમારી જેમ જ એ પણ બહુ રમતિયાળ હતો. ભાઈબંધો સાથે એ ચોરસિપાઈની રમત ખૂબ રમતો. કહેવાય છે કે એને કિકેટની રમત પણ બહુ ગમતી.

બિલેને પશુપંખી પણ એટલાં જ ગમે. એ તો એના મકાન પાછળની વાડીમાં બેઠો-બેઠો મોર, કબૂતર, કાકાકૌઆ ને ચકલી સાથે વાતો કરે! વાંદરા, બકરાં, ગાય અને ઘોડા સાથે દોડાદોડી કરે! એક વાર કોઈકે એને પૂછ્યું : ‘બિલુ, મોટો થઈને શું બનવાનો?’ બિલે કહે : ‘હું તો ઘોડાનો રખેવાળ બનીશ.’

બિલે તોઝાન-મસ્તી તો કરતો જ પણ સાથે-સાથે કસરત પણ ખૂબ કરતો. મુક્કાબાજુ એની ગમતી કસરત હતી. આપણો આ બિલે ભજનો ગાવામાં તો ઘણી વાર એવો ખોવાઈ જાય કે એની આજુબાજુ કોણ છે ને પોતે ક્યાં છે એ પણ ભૂલી જાય.

એ તો બધી જ બાબતોમાં હોશિયાર. તે નવીનવી રમતો પણ બનાવતો અને તેના દોસ્તોને રમાડે. એકવાર તેણે મિત્રોને નવી રમત શિખવાડી. તેણે કહ્યું, ‘બધા આંખો બંધ કરીને બેસી જાઓ,’ કોઈ કશું જ બોલશે નહીં. જોઈએ કોણ સૌથી વધુ વાર સુધી આ રીતે બેસી શકે છે! બધા તો બેસી ગયા. થોડી જ વારમાં કેટલાકે એક આંખ ખોલીને પાછી બંધ કરી દીધી. કેટલાકે

આંખો પર બે હાથ મૂકી આંગળીઓની વચ્ચેથી બધાને જોઈ લીધા. કેટલાકે તો વળી ઉધરસ ખાધી. બે જણને છીંક આવી. ત્રણ જણને ખંજવાળ આવી. એમ કરતાં કરતાં કેટલાક મિત્રો ખસી ગયા અને રમતમાંથી નીકળી ગયા. પણ બિલે ઢીલો પડે એવો ન હતો. એની રમત તો ચાલી જ રહી હતી. એ તો બિલકુલ મૂર્તિની જેમ આંખો બંધ કરીને સ્થિર બેઠો. એટલામાં મંદિરમાં સાપ આવ્યો. મિત્રોએ તેના નામની બૂમો પાડી પણ બિલે તો પોતાની રમતમાં તલ્લીન થઈ ગયો હતો. ‘સાપ, સાપ’ કરતાં ગલરાયેલા દોસ્તોએ ખૂબ બૂમો પાડી. પણ બિલેએ રમત ન છોડી. તે તો પોતાની રમતમાં સ્થિર રહ્યો. સાપ એની સામેથી પસાર થઈ ગયો.

થોડી વાર પછી બિલેએ આંખો ખોલી. મિત્રો એને પૂછ્યા લાગ્યા : ‘બિલે, તને અમારી બૂમો જ ન સંભળાઈ? અહીં કેટલો મોટો સાપ આવ્યો હતો!’ બિલેએ કહ્યું : ‘પણ હું તો મારી રમતમાં મશગૂલ હતો.’

બિલે કશાથી ડરે જ નહીં, તે તોફાની તો હતો જ સાથે-સાથે નીડર પણ એવો જ.

બિલેને વડવાઈના હીંચકા બહુ ગમે. એ તો રોજ બપોરે હીંચકા ખાવા જાય. હીંચકા ખાવાની એની રીત પણ સાવ જુદી જ, નજીકની વાડીમાં એક વડલો હતો. બિલે આ વડલા પર ચેડે. એની ડાળી પર પગ ભરાવે અને પછી પોતે શરીર નીચે લટકાવીને હીંચકા ખાય, જાણે કોઈ લંગૂર કે વડવાળો ન હોય! એને પડવાની તો જરાયે બીક ન લાગે.

એને આમ લટકતો જોઈને એક વડીલને બીક લાગી. છોકરો કદાચ પડી જશે. એમણે કહ્યું, ‘બિલે! આમ ઉંધા લટકીને હીંચકા ન ખવાય. કદાચ વાગી બેસશે, વડીલની શિખામણ બિલેના ગળે ન ઉતરી એટલે એમણે કહ્યું : ‘અરે, આ જાડ પર તો બ્રહ્મરાક્ષસ નામનું ભૂત રહે છે. એ આવી જશે.’ બિલે ખડખડાટ હસી પડ્યો. એણે કહ્યું : ભૂત આવશે તો હું એને પણ મારા ભેગો હીંચકા ખવડાવીશ! વડીલ તો આંખો ફાડીને એને જોઈ જ રહ્યા. આપણો બિલે તો વડલાની ડાળે ટાંટિયા લટકાવીને મોજથી હીંચકતો રહ્યો.

આ બિલેનું સાચું નામ હતું નરેન્દ્ર. આપણે સહુ તેમને સ્વામી વિવેકાનંદ તરીકે ઓળખીએ છીએ.

આપણની વાતચીત :

૧. આ વાર્તામાંથી બિલેની કઈ રમત તમને સૌથી વધુ ગમી?
૨. તમારું બીજું નામ શું છે? ઘરમાં તમને ક્યા નામથી બોલાવે છે?
૩. ઘરે તમે એકલા એકલા રમો છો કે કોઈની સાથે?
૪. તમને કઈ રમત રમવાનું ખૂબ ગમે છે?
૫. તમે કેવાં-કેવાં તોફાન કરો છો?
૬. તમને મન ફાવે તે કરવાનું કહેવામાં આવે તો તમે શું-શું કરો?
૭. તમને વડીલો કઈ-કઈ શિખામણ આપે છે?
૮. તમારા ગમતા ખેલાડીનું નામ કહો.
૯. તમને કઈ જગ્યાએ હોયકા ખાવાનું ગમે છે?
૧૦. તમને શાની બીક લાગે છે? ક્યારથી?

યોગ્ય વાક્યની સામે ✓ ની નિશાની કરો.

૧. શિવાની ખોવાઈ ગઈ છે.
 - (અ) શિવાની રમતાં રમતાં સંતાઈ જતી અને કોઈને મળતી નહીં.
 - (બ) શિવાની એક વખત જંગલમાં ભૂલી પડી ગઈ હતી.
 - (ક) શિવાની નાચવાનું શરૂ કરે પણી એને બીજી કોઈ ખબર રહેતી નથી.
૨. મારા ગળે ઉત્તરતું નથી.
 - (અ) બધા મને કહે છે કે પરીક્ષા વખતે ખૂબ વાંચું. હું આ વાત માનતો નથી. વાંચવાનું તો આખું વર્ષ હોય ને?
 - (બ) મારા ઘરમાં લાડવા ખાવાની હરીકાઈ થઈ. મને લાડવા તો ભાવે. પણ હું વધુ લાડવા ન ખાઈ શક્યો.
 - (ક) મારા મિત્રો હોટલના પિઝાના વખાણ કરે છે. પણ મને તો તે ખાવાની મજા આવતી નથી.

૩. નીડર

- (અ) નીડર મનુષ્ય રે નહીં.
- (બ) નીડર માણસને ભૂખ ન લાગે.
- (ક) નીડર વ્યક્તિને અંધારાની-અજાણ્યાની બીક ન લાગે.

૪. આદત

- (અ) તારી આ આદત ન ગમી. એકની એક વાત પૂછ્યા કરે છે.
- (બ) તેને આદત પ્રમાણે ભાત-દાળ સાથે લેવાનું જ ફાવે છે.
- (ક) મને રોજ સવારે હળદરવાળું દૂધ પીવાની આદત છે.

જવાબ લખો :

૧. બિલેને કઈ રમત બહુ ગમતી હતી?

૨. વાર્તામાં ક્યાં ક્યાં પક્ષીનાં નામ છે?

૩. તમને ગમતાં ભજનની એક પંક્તિ લખો.

૪. ધ્યાનની રમતમાં ક્યા છોકરાની રમત તમને વધુ ગમી?

૫. બિલેએ કેમ રમત ન છોડી?

૬. ભૂતનું નામ શું હતું?

૭. વાક્ય સાચું હોય તો એક તાળી પાડો અને ખોટું હોય તો બે તાળી પાડો. માં અથવા ની નિશાની કરો.

૧. બિલે ખૂબ જ બેસરું ગાતો હતો.
૨. બિલેને ગરબા ગાવાની આદત હતી.
૩. બિલેને હાથી ખૂબ ગમતા.

૪. બિલેને અંધારાની બીક લાગતી હતી.
૫. બિલે એટલે સ્વામી વિવેકાનંદ.
૬. વડીલની વાત સાંભળી બિલેએ હીંચકા ખાવાનું બંધ કર્યું.

ઉક્ત ક્રમમાં ગોઠવો :

- બિલેએ ધ્યાનની રમત છોડી નહીં.
- નાગ બિલે પાસેથી શાંતિથી પસાર થઈ ગયો.
- બિલેએ મિત્રોને ધ્યાનની રમત શીખવાડી.
- થોડીવાર પછી બિલેએ આંખો ખોલી.
- બિલેના મિત્રો ડરી ગયા.

● ચાલો, ગાઈએ ગીતકું : રમશું રમશું રેલમછેલ...

જો આ જ વાત નરેન્દ્ર કહે તો કઈ રીતે કહે? લખો :

એક દિવસ તે પોતાના દોસ્તો સાથે મંદિરમાં બેઠો હતો. આંખો મીંચીને તે તો મનોમન કશીક પ્રાર્થના બોલવા લાગ્યો. તે એમ ને એમ એકધ્યાન થઈ ગયો. એટલામાં મંદિરમાં સાપ નીકાયો. સાપ જોઈને ‘સાપ, સાપ, સાપ!’ કરતાં સૌ છોકરાં જાય નાઈં જોકે નરેન્દ્રને તો તેની અસર જ ન થઈ. તે તો આંખો મીંચીને હાથ જોડીને ધ્યાનમાં મસ્ત બની ગયેલો.

તે દિવસે હું મારા દોસ્તો સાથે મંદિરમાં બેઠો હતો.

૭ ખોટો અક્ષર કે શબ્દ છેકી વાક્ય ફરીથી લખો.

૧. એને ચોરસિપાહીનો / ની / નું રમત બહુ ગમતી.

--	--	--

૨. બિલેને બીક લાગતું / લાગતો / લાગતી નહીં.

--	--	--

૩. બિલેને હીંચકા ખાવાની / નું / નો આદત પડ્યું / પડી / પડ્યો હતી.

--	--	--

૪. વડીલે બિલેને હીંચકા ન ખાવાનો / ના / ની શિખામણ આય્યો / આપી / આપ્યા.

--	--	--

૫. બિલે વડનું / ના / ને ઝાડ પર હીંચકા ખાય.

--	--	--

૬. હું મોટી / મોટો / મોટે થઈને ઘોડાનો / ના / ની રખેવાળ બનીશ.

--	--	--

● વાક્યો વાંચી કૌંસમાંથી લાગુ પડતાં વિધાનો ખાલી જગ્યામાં લખો :

(ડર લાગ્યો, ગુસ્સો આવ્યો, ખૂબ ખુશ થઈ, બીક લાગી, મજા આવી)

૧. લતાએ મારા હાથમાંથી પેન્સિલ ઝૂંટવી લીધી. મને

--	--	--

૨. આધાને આજે પહેલી જ વખત પ્રાર્થના સંમેલનમાં ગાવાનું હતું. તેને

--	--	--

૩. હરેશ રાત્રે અંધારામાં એકલો ધાબા પર ગયો. અચાનક તેના ખભા પર ગરોળી પડી.

તેને

૪. વિશાને તેના પણ્ણાએ વાર્તાનું પુસ્તક ખરીદી આયું તે

--	--	--

૫. સલોની તેની બહેનપણીઓ સાથે બગીચામાં રમવા ગઈ. તેને

--	--	--

--	--	--

--	--	--

ગીત :

કેવી મજા

અમે ફેરફુદરડી ફરતાં'તાં,
 અમે ફેરફુદરડી ફરતાં'તાં,
 ફેરફુદરડી ફરતાં-ફરતાં,
 પડી જવાની કેવી મજા!
 ભાઈ, પડી જવાની કેવી મજા!
 અમે સંતાકૂકડી રમતાં'તાં,
 અમે સંતાકૂકડી રમતાં'તાં,
 સંતાકૂકડી રમતાં રમતાં
 પકડાઈ જવાની કેવી મજા!
 ભાઈ, પકડાઈ જવાની કેવી મજા!
 અમે આંબલીપીપળી રમતાં'તાં.
 અમે આંબલીપીપળી રમતાં'તાં.
 આંબલીપીપળી રમતાં રમતાં,
 સંતાઈ જવાની કેવી મજા!
 ભાઈ સંતાઈ જવાની કેવી મજા!
 અમે બિલ્લી ઉંદર રમતાં'તાં,
 અમે બિલ્લી ઉંદર રમતાં'તાં.
 અમે ચૂં..ચૂં.. ખાઉં ખાઉં કરતાં'તાં,
 અમે ચૂં..ચૂં.. ખાઉં ખાઉં કરતાં'તાં
 ચૂં..ચૂં.. ખાઉં... ખાઉં કરતાં કરતાં,
 નાસી જવાની કેવી મજા!
 ભાઈ નાસી જવાની કેવી મજા!

- મૂળજ્ઞભાઈ બક્કા

આપણની વાતચીત :

૧. જોડીમાં ફેરફારડી રમો. કેવી મજા પડી તે કહો.
૨. આ ગીતમાં આપેલી હોય એમાંથી તમને કઈ કઈ રમત ગમે છે?
૩. ઘરમાં અને શાળામાં સંતાકૂકડી રમો ત્યારે તમે ક્યાં સંતાઓ છો?
૪. તમને કોઈ પ્રાણી કે પક્ષીનો અવાજ કાઢતાં આવડે છે? વર્ગમાં બધાંને સંભળાવો.
૫. ઘરમાં બેસીને રમવાની કઈ-કઈ રમત તમે જાણો છો?
૬. બિલ્લી-ઉંદર રમવામાં તમને શું બનવું ગમે? કેમ?
૭. આંબલી-પીપળી કઈ રીતે રમાય તે તમારા શિક્ષક પાસેથી જાણો.
૮. તમને જેટલી રમતનાં નામ આવડતાં હોય તે કહો, તે કેવી રીતે રમાય તે પણ કહો.

કૌંસમાં રમતનાં નામ આખ્યાં છે. આ રમતો નીચેનાં વાક્યોમાંથી જેને લાગુ પડે તેની સામે લખો :

(કબડી, આંબલી-પીપળી, સંતાકૂકડી, પાંચીકા, ચોર સિપાઈ)

૧. મહેશ ઝાડ પર ચડી ગયો.
૨. દ્વારા ખાટલા નીચે સંતાઈ ગઈ.
૩. રૂપા એક જ શાસે કંઈક બોલી ગઈ.
૪. કૈરવીએ ચોરને પકડી પાડ્યો.
૫. પૂજા કચૂકા ઉંઘાળે છે.

જોડકાં જોડો :

૧. ફેરફારડી	☐	(ક) દ્વારા જવાની મજા
૨. કિકેટ	☐	(ખ) ઝાડ પર ચડવાની મજા
૩. સંતાકૂકડી	☐	(ગ) કેચ પકડવાની મજા
૪. આંબલી-પીપળી	☐	(ધ) ગોલ કરવાની મજા
૫. ફૂટબોલ	☐	(ચ) ગોળ ગોળ ઘૂમવાની મજા

જોડીમાં બોલાય તેવી બીજી રમતો કઈ?

જેમકે, આંબલીપીપળી.

- (૧) ખો (૨) ગિલ્લી (૩) ઊંદર
 (૪) બાસ્કેટ (૫) અડકો (૬) ધમાલ

● વાંચો :

જૂથમાં બેસી, વાંચી અધૂરી વાત પૂરી કરવા કહો.

સાંજનો સમય હતો. અંધારું થવાને હજી વાર હતી. હું ખુરશીમાં બેઠી હતી, ખુરશીને હીચકાની જેમ હલાવતી હતી. હું વિચારતી હતી કે હજી કોઈ રમવા બોલાવવા કેમ નથી આવ્યું? ત્યાં તો મેં દણિની બૂમ સાંભળી. હું તો ફટાફટ બેટ લઈને રમવા દોડી. અમારા ફળિયાથી જરાક દૂર મેદાન હતું. અમે રોજ ત્યાં જ રમવા જતાં. અમારું રમવાનું બરાબર જાઓયું. ત્યાં ધ્રુમિલે એક જોરદાર ફટકો માર્યો. દોડો વાડામાં જતો રહ્યો. અમે દોડો શોધતાં હતાં ત્યાં જ મારી નજર...

ગૃહકાર્ય

તમારાં માતાપિતા, કાકાકાકી, દાદાદાદી કે કુટુંબના અન્ય સત્યો બાળપણમાં કઈ-કઈ રમતો રમતાં હતાં તે એમને પૂછીને નોંધ કરી લાવો. એમાંથી કોઈ પણ બે રમત કેવી રીતે રમાય તે આખા વર્ગને કહો.

કોણ રમતાં હતાં ?	રમતોનાં નામ

આંદોળન

મોટેથી ગાઓ - ઓળખો :

કટ કટ કણસલું, નાનામોટા પગ
મોટો ચાલે બાર ગાઉ, ત્યારે નાનો માડે ડગ.

હસો :

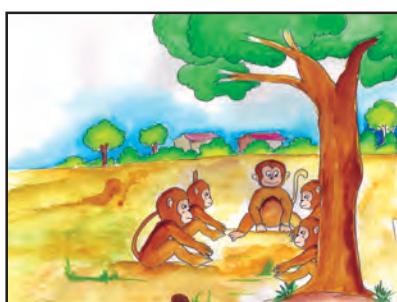
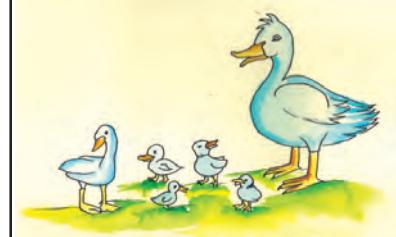
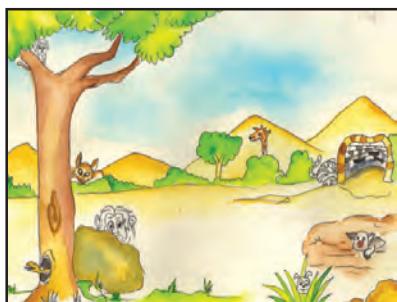
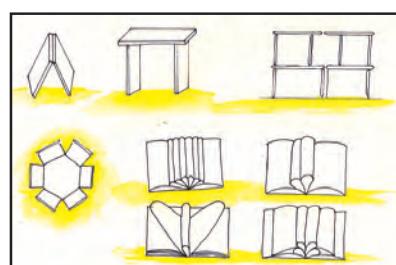
પોલીસ : (મોડી રાતે લાઈટ વગર આવતા રિક્ષાચાલકને રોકીને) આ રિક્ષા તમારી છે?

રિક્ષાવાળો : હા, જી.

પોલીસ : તમારું નામ?

રિક્ષાવાળો : જી, એ પણ મારું છે.

આ રિક્ષાચાલકનું જુથમાં કામ કરો. કોઈ એક ચિત્ર પસંદ કરી તેના વિશે જુથચર્ચ કરો. જુથના સભ્યો સાથે મળી તે ચિત્ર વિશે વર્ગને જણાવો.

• • •